

ภาคผนวก

ตัวอย่างแนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์

ตัวอย่างคำถามที่ใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์

กลุ่มผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการผลิตผ้าไหม

(เจ้าของกิจการ, ผู้ร่วมกระบวนการผลิต)

1. วิถีชีวิตโดยรวมของชาวชุมชนบ้านครัวเหนือเป็นอย่างไร (สภาพความเป็นอยู่, อาชีพและรายได้, ศาสนา ฯลฯ)
2. ปฏิสัมพันธ์ของชาวชุมชนบ้านครัวเหนือเป็นอย่างไร (ระดับบุคคล, ระดับกลุ่ม, ระดับชุมชน)
 - การดำเนินชีวิตประจำวันเป็นอย่างไร
 - มีการพบปะพูดคุยกันในโอกาสใด บ่อยแค่ไหน เรื่องอะไรบ้าง
 - บริบทแวดล้อมภายในชุมชนเป็นอย่างไร
 - กิจกรรมที่ทำมีอะไรบ้าง ช่วงเวลาใด
 - สนใจเรื่องอะไรบ้าง
 - ความรู้สึกนึกคิด ทักษะคติที่มีต่อชุมชน
 - ลักษณะ/รูปแบบ ของการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน
3. กระบวนการผลิตผ้าไหมของชุมชนฯ ในอดีตและปัจจุบัน
 - ขั้นตอนการผลิตโดยละเอียดเป็นอย่างไร
 - แหล่งของวัตถุดิบมีอยู่ที่ใดบ้าง
 - จิม ทอมป์สัน เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตอย่างไรบ้าง
 - การเปลี่ยนแปลงของกระบวนการผลิตในอดีตและปัจจุบันมีอะไรบ้าง
 - ปัจจัยใดที่ทำให้ผ้าไหมบ้านครัวแพร่หลาย มีชื่อเสียง และเป็นอาชีพสำคัญของชุมชน
 - ปัจจัยใดที่ทำให้การผลิตผ้าไหมของชุมชนลดน้อยลง
4. รูปแบบการสื่อสาร (ระหว่างชาวชุมชนด้วยกันและระหว่างชุมชนกับภายนอก)
 - ชาวชุมชนผู้ร่วมกระบวนการผลิตมีบทบาทและหน้าที่อย่างไรเกี่ยวกับกระบวนการผลิตผ้าไหม ติดต่อสื่อสารกันอย่างไร ใช้สื่ออะไร
 - การสื่อสารระหว่างชาวชุมชนกลุ่มต่างๆ (ชาวมุสลิม, ชาวพุทธ, ไทย, จีน, อีสาน) เป็นลักษณะใด ใช้สื่ออะไร
 - กลยุทธ์การกระจายข่าวสารภายในชุมชนเป็นอย่างไร
 - โครงสร้างเครือข่ายของผู้ผลิตผ้าไหมมีการจัดแบ่งอย่างไร
 - มีการวางแผนและกระจายงานไปยังสมาชิกอย่างไร

- เจ้าของกิจการทอผ้าไหมติดต่อสื่อสารกับแหล่งวัตถุดิบอย่างไร ใช้สื่ออะไร
- เจ้าของกิจการและผู้ร่วมกระบวนการผลิตผ้าไหมติดต่อสื่อสารกับจิม ทอมป์สันอย่างไร ใช้สื่ออะไร
- การสื่อสารเพื่อจัดการภายในเกี่ยวกับกระบวนการผลิตของเจ้าของกิจการเป็นอย่างไร
- เจ้าของกิจการมีกลยุทธ์การใช้สื่อมวลชนเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ของชุมชนอย่างไร
- องค์กรของรัฐมีส่วนร่วมสนับสนุนการผลิตผ้าไหมไทยอย่างไรบ้าง อยากให้ภาครัฐ, นักวิชาการ และสื่อมวลชนช่วยส่งเสริมในภาคการผลิตและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของชุมชนบ้านครัวเหนือหรือไม่ อย่างไร

**ตัวอย่างคำถามที่ใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เกี่ยวข้องโดยอ้อมกับการผลิตผ้าไหม
(ผู้นำชุมชน, ผู้อาวุโสที่เกี่ยวข้อง)**

- วิถีชีวิตโดยรวมของชาวชุมชนบ้านครัวเหนือเป็นอย่างไร
- ปฏิสัมพันธ์ของชาวชุมชนบ้านครัวเหนือเป็นอย่างไร
- ทักษะของผู้นำชุมชนต่อผ้าไหมไทยบ้านครัวเป็นอย่างไร
- ข้อคิดเห็นของผู้อาวุโสที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าไหมเรื่องการเปลี่ยนแปลงของการผลิตผ้าไหมในอดีตและปัจจุบันเป็นอย่างไร
- การสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชนกับชาวชุมชนมีรูปแบบใด มีลักษณะอย่างไร และใช้สื่ออะไร
- มีโครงสร้างการสื่อสารและการกระจายงานไปยังสมาชิกในชุมชนอย่างไร
- ปัญหาของการผลิตผ้าไหมของชุมชนมีอะไรบ้าง มีการแก้ไขอย่างไร
- ผู้อาวุโสฯ มีการติดต่อสื่อสารกับเจ้าของกิจการและผู้ร่วมกระบวนการผลิตหรือไม่ อย่างไร
- ผู้นำชุมชนมีบทบาทและส่วนร่วมต่อการผลิตผ้าไหมหรือไม่ อย่างไร และมีการสื่อสารกับเจ้าของกิจการและผู้ร่วมกระบวนการผลิตหรือไม่ อย่างไร
- ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมหรือไม่ อย่างไร มีการสื่อสารกับผู้บริโภค สื่อมวลชน และนักวิชาการหรือไม่ อย่างไร
- องค์กรของรัฐมีส่วนร่วมสนับสนุนการผลิตผ้าไหมไทยอย่างไรบ้าง
- อยากให้ภาครัฐ, นักวิชาการ และสื่อมวลชนช่วยส่งเสริมในภาคการผลิตและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของชุมชนบ้านครัวเหนือหรือไม่ อย่างไร
- ผู้นำชุมชนและผู้อาวุโสฯ มีข้อคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงของการที่ผ้าไหมมีบทบาทสำคัญต่อชาวชุมชนบ้านครัวในอดีตและปัจจุบันอย่างไร

ตัวอย่างคำถามที่ใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์

กลุ่มผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการผลิตผ้าไหม

(ผู้ซื้อ-คนกลาง)

- ผู้ซื้อและคนกลางที่ซื้อผ้าไหมรู้จักผลิตภัณฑ์ผ้าไหมบ้านครัวได้อย่างไร
- ชื่อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมบ้านครัวมานานแค่ไหนและชื่อจากที่ใด
- ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมบ้านครัวมีคุณสมบัติข้อใดที่ทำให้ซื้อ
- ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมบ้านครัวที่ซื้อนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร
- ติดต่อซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมบ้านครัวหรือสื่อสารกับทางเจ้าของกิจการ, ผู้ร่วมกระบวนการผลิตอย่างไร
- การบริการลูกค้าของทางเจ้าของกิจการเป็นอย่างไร
- ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของชุมชนบ้านครัวรับทราบจากที่ไหนและอย่างไร
- เคยเข้าร่วมงานการผลิตผ้าไหมของชุมชนบ้านครัวหรือไม่ ถ้าเคยมีความคิดเห็นต่อการทำงานอย่างไร

ความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของชุมชนบ้านครัวในด้าน

- สินค้า เช่น รูปแบบหีบห่อ ตัวสินค้า วัสดุดิบ คุณภาพ ความหลากหลายของสินค้า
- ราคา เช่นราคาเหมาะสมหรือไม่
- ช่องทางการจำหน่าย คือ ขายเฉพาะในชุมชนบ้านครัวเหนือ น้อยไปหรือทำให้ลำบากในการมาซื้อไม่ อยากให้เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายหรือไม่
- อยากให้มีการส่งเสริมการขาย เช่น การโฆษณา การขายโดยบุคคล การประชาสัมพันธ์ การตลาดหรือไม่ และท่านรับทราบสิ่งเหล่านี้อย่างไร

**ตัวอย่างคำถามที่ใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เกี่ยวข้องโดนอ้อมกับการผลิตผ้าไหม
(ผู้แทนสำนักงานเขตราชเทวี)**

- หน้าที่โดยตรงต่อชุมชนบ้านครัว
- โครงการฯ ที่จะพัฒนาชุมชนโดยหลักๆ
- รู้จักกับผ้าไหมของบ้านครัวหรือไม่ ทางใด
- ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยเคยมีส่วนในการสนับสนุนการทอผ้าไหมและการจัดจำหน่ายผ้าไหมของชุมชนหรือไม่ อย่างไร
- มีโครงการส่งเสริมการทอผ้าไหม ส่งเสริมการจัดจำหน่าย หรือพัฒนาเกี่ยวกับผ้าไหมของชุมชนบ้านครัวหรือไม่ อย่างไร
- เคยมีการติดต่อกับเจ้าของกิจการที่ทอผ้าไหมบ้านครัวหรือไม่ อย่างไร
- วิธีการที่ใช้ติดต่อสื่อสารกับเจ้าของกิจการทอผ้า
- ทักษะติดต่อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของชุมชนบ้านครัว ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

ตัวอย่างแบบบันทึกข้อมูล

แนวคำถาม	ผู้ให้สัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมายที่ วัน เวลา สถานที่ ข้อสังเกต/ สัมภาษณ์
-----------------	--

สรุปรายนามกลุ่มเป้าหมายที่ให้สัมภาษณ์
และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

รายนามกลุ่มเป้าหมายที่สัมภาษณ์

1. ประธานกรรมการชุมชนบ้านครัวเหนือ

ชื่อ : นายสัมฤทธิ์ สีขันธบุตร อายุ : 58 ปี

อาชีพ : ข้าราชการกรมส่งเสริมสหกรณ์

ตำแหน่งอื่น : กรรมการมัสยิด

ที่อยู่ : 691 ตรอกวัดพระยาชัย ถนนบรรทัดทอง ราชเทวี กรุงเทพมหานคร

สัมภาษณ์, 2 ธันวาคม 2548

2. ผู้นำทางศาสนา

ชื่อ : นายสมนึก จิตหยาดสุวรรณ อายุ : 60 ปี

ตำแหน่ง : อิมาม (รับตำแหน่งอิมามในปี 2546)

ที่อยู่ : 63/1598 หมู่ 7 ถนนราษฎร์พัฒนา เขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร

สัมภาษณ์, 2 ธันวาคม 2548

3. ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ

ชื่อ : นางสมใจ เนื่องนิยม อายุ : 72 ปี

ตำแหน่ง : กรรมการชุมชน, กรรมการมัสยิด, อสส., อปพร.

ที่อยู่ : 193 ตรอกวัดพระยาชัย แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2548

4. เจ้าของกิจการในปัจจุบัน

ชื่อ : นางวรรณิ มนุทัศน์ อายุ : 50 ปี

เจ้าของร้าน “นิพนธ์-วรรณิ ไหมไทยบ้านครัว”

ที่อยู่ : 837 ตรอกวัดพระยาชัย แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

สัมภาษณ์, 16 ธันวาคม 2548

5. เจ้าของกิจการในปัจจุบัน

ชื่อ : นายมนัสนันท์ เบญจรงค์จินดา (ลุงอู๊ด) อายุ : 65 ปี

เจ้าของร้าน “อู๊ดบ้านครัวไหมไทย”

ตำแหน่ง : รองประธานกรรมการชุมชน, ประธานกลุ่มทอผ้าบ้านครัว

ที่อยู่ : 847/1 ตรอกวัดพระยาขี้เหล็ก แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

สัมภาษณ์, 16 ธันวาคม 2548

6. เจ้าของกิจการในอดีต

ชื่อ : นาวาอากาศเอก(พิเศษ) วิษณุ มานะเกษม อายุ : 77 ปี

เจ้าของกิจการผ้าไหมบ้านครัวในอดีตต่อจากมารดา และเป็นบ้านแรกที่ทอผ้าไหมให้ จิม ทอมป์สัน

ที่อยู่ : 22/129 หมู่บ้านเปรมประชา แขวงตลาดบางเขน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2548

7. เจ้าของกิจการในอดีต

ชื่อ : นางยามิระ จิตหยาดสุวรรณ อายุ : 90 ปี

อดีตเจ้าของกิจการ และเป็นมารดาของอิมาม

ที่อยู่ : 799 ซอยพญานาค ถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2548

8. ผู้ร่วมกระบวนการทอผ้าในปัจจุบัน

ชื่อ : นายมานะ ภิรมย์รัก อายุ : 50 ปี

ตำแหน่ง : หัวหน้าควบคุมคนงานฟอกและย้อมไหมของร้าน “อู๊ดไหมไทยบ้านครัว”

ที่อยู่ : 847 ตรอกวัดพระยาขี้เหล็ก ถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

สัมภาษณ์, 25 พฤศจิกายน 2548

9. ผู้ร่วมกระบวนการทอผ้าในปัจจุบัน

ชื่อ : นางสาวสุกัญญา กรวัฒนะยืนยง อายุ : 53 ปี

ตำแหน่ง : คนทอผ้าของร้าน “อู๊ดบ้านครัวไหมไทย”

ที่อยู่ : 847/1 ตรอกวัดพระยาขี้เหล็ก ตรอกวัดพระยาขี้เหล็ก ถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

สัมภาษณ์, 2 ธันวาคม 2548

10. ผู้ร่วมกระบวนการทอผ้าในอดีต

ชื่อ : นายศิริศักดิ์ เนื่องนิยม อายุ : 48 ปี

อาชีพ : พนักงานโรงแรม

เคยผ่านการซื้อไหมและฟอกสีไหมมาตั้งแต่เด็ก

ที่อยู่ : 193 ตรอกวัดพระยาขี้ ถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2548

11. ผู้ร่วมกระบวนการทอผ้าในอดีต

ชื่อ : นายชาติ เลี่ยมละออ อายุ : 52 ปี

ตำแหน่ง : กรรมการชุมชนบ้านครัวเหนือ, อสส., อปพร.

เคยเป็นคนฟอกและซื้อไหมสมัยจิมน ทอมป์สัน

ที่อยู่ : 803 ตรอกวัดพระยาขี้ ถนนเพชรบุรี ราชเทวี กรุงเทพมหานคร

สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2548

12. ผู้อาวุโส, ผู้รู้เห็นกิจการทอผ้า

ชื่อ : นางศิริวรรณ มานะเกษม อายุ : 74 ปี

เคยร่วมในกิจการทอผ้าไหมของครอบครัว

ที่อยู่ : 792/2 ตรอกวัดพระยาขี้ ถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2548

13. ผู้อาวุโส, ผู้รู้เห็นกิจการทอผ้า

ชื่อ : นายฮัจยีเราะฮีม บินยาป็น อายุ : 79 ปี

เคยมีกิจการทอผ้าไหม

ที่อยู่ : 792/2 ตรอกวัดพระยาขี้ ถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2548

14. ผู้บริโภค (ผู้ซื้อโดยตรง)

ชื่อ : นางมาลาทิพย์ สวินทร อายุ : 40 ปี

อาชีพ : พนักงานบริษัท

ที่อยู่ : 552 ถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

สัมภาษณ์, 6 ธันวาคม 2548

15. ผู้บริโภค (ผู้ซื้อโดยตรง)

ชื่อ : นางสาววิวรรณ เกษร อายุ : 37 ปี

อาชีพ : ข้าราชการสังกัดกรุงเทพมหานคร

ที่อยู่ : 161/70 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงสีกัน ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

สัมภาษณ์, 1 ธันวาคม 2548

16. คนกลาง

ชื่อ : นางมาลีวรรณ รังควิลิต อายุ : 40 ปี

เจ้าของร้านพีแอนด์พี การ์เมนต์

ที่อยู่ : 367/1 ซอยพญานาค ซ้างโรงแรมเอเชีย ถนนพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

สัมภาษณ์, 16 ธันวาคม 2548

17. ผู้แทนสำนักงานเขตราชเทวี

ชื่อ : นางสุจิรา ชัมมะรักจิต อายุ : 32 ปี

ตำแหน่ง : เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน 2 สำนักงานเขตราชเทวี

ที่อยู่ : 58/122 หมู่ 6 ถนนเอกชัย (49) บางบอน กรุงเทพมหานคร

สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2548

12 ธันวาคม 2548

สัมภาษณ์ประธานชุมชนบ้านครัวเหนือ

ชื่อ : คุณสัมฤทธิ์ สิชันธบุตร

อายุ : 58 ปี

ประธานกรรมการชุมชนบ้านครัวเหนือ และกรรมการมัสยิด(ฝ่ายทะเบียน)

ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน : 691 ซอยวัดพระยาขี้ ถนนบรรทัดทอง เขตราชเทวี กทม.

อาชีพ : รับราชการสังกัดกรมส่งเสริมสหกรณ์

ตำแหน่ง : เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล

ตำแหน่งและหน้าที่ความรับผิดชอบในชุมชนบ้านครัวเหนือ

ตำแหน่งประธานกรรมการชุมชนบ้านครัวเหนือ

รับตำแหน่งประธานกรรมการชุมชนฯ มา 15 ปีแล้ว อยากจะพักแต่ก็ยังพักไม่ได้ เพราะกรรมการชุดอื่นๆ ยังไม่สามารถประสานงานกับทางราชการและหน่วยงานอื่นๆ ได้ดี แต่ผมรับราชการอยู่กับระบบราชการ รู้ระบบราชการและหน่วยงานต่างๆ เลย์รู้ว่าเวลาจะของบประมาณต้องทำอะไร มีระบบและขั้นตอนในการอนุมัติอย่างไร

ก่อนจะนำหนังสือไปส่งมอบให้กับทางราชการ ผมก็ต้องร่างเอง พิมพ์เอง เซ็นต์เอง เดินเรื่องเอง เพราะไม่ว่าผู้ใหญ่ที่เป็น สส., สก., สข. เราสามารถเข้าถึงตัวเขาได้เลย บางทีมีงบฯ เข้ามาให้ชุมชนฯ เขาก็จะโทรฯ มาบอกว่าตอนนี้มีงบประมาณนะ เท่านี้ๆ จะเอาไปไหน ยกตัวอย่างเช่น คุณสมักร สุนทรเวช เขาเป็น สส. มาก่อน แต่ก่อนเขาкупพื้นที่แค่ระหว่างเขตบางซื่อกับเขตดุสิต พอมาตอนหลังเขาก็เอาเขตราชเทวีบางส่วนเข้าไปรวมอยู่ในกำกับดูแลของเขาและเอางบประมาณเข้ามาด้วย พอมาอยู่ตรงนี้ปั๊บ เงินบริหารซึ่งแต่ก่อนจะอยู่กับ สส. ซึ่งจะมีอยู่คนละ 15-20 ล้านบาท เขาก็จะเอามาปูพื้นฐาน แต่เงินจำนวนนี้ถ้าไม่มี สก., สข. รับรองได้เลยว่าระหว่างชุมชนจะไม่ได้รับการดูแล เพราะว่า กทม.เขามีงบประมาณจริง แต่ส่วนมากเขาจะเอาไปดูแลเกี่ยวกับถนน, ปลูกลงไม้, ทำป้ายต่างๆ ฯลฯ แต่เขาไม่ได้เข้ามาในชุมชน ไม่มีเลยจริงๆ กรุงเทพฯ 50 เขตนี้ไม่รู้กี่พันชุมชน มันก็เลยต้องอาศัยงบฯ สก., สข. ถ้าไม่มีงบตรงนี้ชุมชนตาย ทางเดินก็ไม่ได้ ไฟทางเดินก็ไม่มี ตรงนี้ล้วนแต่ต้องใช้งบที่มาจาก สก. ทั้งนี้

อย่างในชุมชนบ้านครัวเหนือนี้ ที่เห็นสะพานไม้ สะพานข้ามคลอง ผมต้องของบฯ มาเกือบสิบล้านนะ เราก็มีหน้าที่ต้องทำหนังสือถึง สก. ว่า เรียง สก. เนื่องจากชุมชนนี้..... ก็ใส่รายละเอียดไป อย่างสะพานทั้งหมดนี้ก็ได้มาจาก สก. ผุสดี วงศ์กำแหง เขาก็ถามว่าต้องใช้งบฯ เท่าไหร่ แล้วเขาก็ให้มา ที่เราต้องทำคือต้องทำให้ สก.รู้ว่าเราต้องใช้เงินเท่าไร เราก็ต้องไปติดต่อกับฝ่ายโยธาฯ ลองให้เขาดูแล้วประเมินราคาว่าต้องใช้เงินเท่าไร พอเรารู้ปั๊บเราก็ไปบอก สก. เขาก็จะประเมินเงินให้ไว้เผื่อ แล้วเราก็ไปทางเขต(ราชเทวี) เขาก็จะไปติดต่อหลายๆ บริษัทเพื่อให้ยื่นซองประมูลแข่งขันกัน สะพาน 3 อันในชุมชน ตั้งงบไว้ 3,000,000 บาท ก็ได้มาในราคา 1,900,000 บาท เงินที่เหลือเขาก็จะเอาไปช่วยชุมชนอื่น ถ้าชุมชนต่างๆ ใน กทม. ไม่ได้ สก., สข., สส. น้ำก็ยังเน่า เฉพาะ

ทางเดินจากไม้ให้เป็นปูน ผมต้องขอมาประมาณเกือบ 8,000,000 บาท ทำตั้งแต่แถบบ้านป่าไจมา(หลังชอยกิ่งเพชร) แล้วก็สะพานข้ามคลองอีก 2 สะพาน 4,000,000 บาท

แล้วผมเองก็พยายามที่จะทำให้เป็นชุมชนตัวอย่าง นั่นก็คือการปลูกต้นไม้ตามแนวคลอง เวลาเรือโดยสารวิ่งผ่าก็จะดูร่มรื่น สวยงาม ก็ปรึกษากับ สก. ผุสดี ใช้วงเงิน 5 แสนบาท ใน 50 เขต ชุมชนของผมเป็นชุมชนเดียวที่ขอเรือดับเพลิงมา 3 ลำ ใช้งบประมาณ 1,800,000 บาท เพื่อปกป้องชุมชนในแนวคลองทั้งหมด เราช่วยหมดคนจะเป็นสิบๆ ครั้ง ไปจนถึงแถวคลองตัน แล้วก็ห้องที่เห็นทางด้านโน้น และลานอเนกประสงค์ที่มัสยิดนี้ ผมก็เป็นคนเสนอสร้างที่นี่ เพราะในอดีตสมัยพ่อผม บ้านในชุมชนๆ จะเป็นบ้านใต้ถุนสูง เวลาจ้างคนแต่งหรืองานอะไรก็สามารถจัดที่ถุนบ้านได้ แต่พอมาเดี๋ยวนี้มันไม่เป็นอย่างเดิมมันก็เลยจำเป็นต้องสร้างที่นี่ (ที่มัสยิด) ไว้จัดงานแต่งงาน ไว้เป็นที่ประชุมอย่างตอนมีปัญหาทางด่วนเราก็มารวมตัวกันที่นี่ หรือแม้กระทั่งใช้เป็นี่เลือกตั้งต่างๆ เช่น กรรมการมัสยิด

ตำแหน่งกรรมการมัสยิด

เป็นกรรมการมัสยิดมาตั้งแต่ปี 2540 โดยท่านอิหม่ามมาขอร้องเนื่องจากเป็นคนรับผิดชอบและมีจิตสำนึกเกี่ยวกับงานของชุมชน โดยได้รับการแต่งตั้งให้อยู่ฝ่ายทะเบียน(สัพบุรุษ) มีหน้าที่ทำทะเบียนย้ายเข้า-ย้ายออก (แจ้งเกิด แจ้งตาย) เพื่อจะได้ทราบจำนวนและรายชื่อของสมาชิก เพื่อให้สะดวกในการจัดทำรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งกรรมการมัสยิด และกรณีอื่นๆ แล้วก็ยังช่วยฝ่ายประชาสัมพันธ์ของมัสยิด ดูแลโรงเรียนบ้านครัววิทยา ซึ่งช่วยเหลือเด็กในชุมชนให้เรียนฟรี มีตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่หนึ่ง ไปจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่หก รวมไปถึงดูแลงบประมาณซ่อม-สร้าง, การขึ้นเงินเดือนเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนด้วย

ตำแหน่งประธานกรรมการชุมชนบ้านครัวเหนือในอดีต

ประธานชุมชนนี้มีมาตั้งแต่รุ่นพี่ชายผม (ลูกพี่พี่) สมัยก่อนที่เขาเป็นคนก็ยังไม่ใช่ยะชานาคนี้ ถ้าพี่ชายผมยังอยู่เขาก็อายุประมาณ 77-78 ปีแล้ว

ประวัติการตั้งชุมชน

ในปี พ.ศ. 2505 ในยุคของจอมพลสฤษดิ์ ทางภาคต้องการสร้างถนนจริงๆ แล้วเขาจะทำตั้งแต่สี่แยกเจริญผล มุ่งตรงไปยังโคกสีเข็ญ แต่จอมพลสฤษดิ์เขาเห็นว่าถ้าทำแล้วถนนมันต้องตัดผ่านมัสยิดสุสานที่ฝั่งศพ แกกก็เลยเบี่ยงไป มันก็เลยกลายเป็นสามแยกแทน จากที่เป็นบ้านครัวเดียวก็ถูกแบ่งออกเป็นบ้านครัวเหนือ บ้านครัวใต้ และบ้านครัวตะวันตก

เริ่มมาตั้งเป็นชุมชนบ้านครัวเหนือตอนที่มีการเคหะแห่งชาติ มีกฎระเบียบมาเมื่อปี 2518 การเคหะฯ เห็นว่าชุมชนบ้านครัวเป็นชุมชนเก่าแก่ ตั้งอยู่มาเกือบ 200 ปี เขาก็เลยเข้ามาปรับปรุงเป็นเขตแรกของ 50 เขต เอาประปาเข้ามา เอาไฟฟ้า เอาถนน เอาสะพานเข้ามา สมัยก่อนทางเดินไม้ชาวบ้านก็ต้องช่วยกันทำเอง แต่ตอนหลังเขาก็มาช่วยส่วนหนึ่ง อย่างที่แปลงหนึ่งเขาก็จะแบ่งกันระหว่างพี่น้องเขาก็จะแบ่งไว้สำหรับทำทางเดิน 1.5-2 เมตร มันก็เลยกลายเป็นซอยเล็กๆ ถึง 15-16 ซอยอย่างที่เห็นในปัจจุบัน ทั้งๆ ที่จริงๆ แล้วแต่ก่อนอยู่ในพื้นที่เดียวกันแต่ถูกแบ่งออก

ความสัมพันธ์ระหว่างประธานกรรมการชุมชนกับคนในชุมชน

พอเข้ามาเป็นผู้นำ ผมถือว่าความซื่อสัตย์ต้องมาเป็นอันดับหนึ่ง ถ้าคนเราเป็นผู้นำจะขอความช่วยเหลือจากชาวบ้าน สิ่งที่เป็นที่สุดคือ การประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนรู้และมีส่วนร่วมในการบริจาค เช่น เราต้องการซื้ออุปกรณ์เรือดับเพลิงเพิ่ม ผมต้องตั้งตำแหน่ง เลขา, เหนรัญญิก, ทะเบียน ขึ้นมาตำแหน่งเหล่านี้ถือว่าเป็นตำแหน่งที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นวัดหรือมัสยิด หรือองค์กรใดๆ ถ้าไม่มีตำแหน่งเหล่านี้ เงินก็จะตกอยู่ในมือของคนๆ เดียวอย่างเจ้าอาวาสหรืออิหม่าม ระบบก็ไม่เกิดและไม่มีความปลอดภัย ถ้าเรามีตำแหน่งเหล่านี้ หากกรรมการชุมชนฯ เห็นสมควรพิจารณาเห็นชอบที่จะซ่อม สร้างหรือใช้งบฯทำอะไรต่างๆ ก็จะสามารถขอยอดเงินและของบฯ ได้ โดยผมจัดระบบมัสยิดที่นี่ไม่เหมือนที่ไหนในประเทศไทย เงินทุกบาททุกสตางค์สามารถขอดูได้ ค่าใช้จ่ายในเดือนนี้เท่าไร ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าตัดหญ้า ค่าคนดูแล ทุกคนเขาจะเห็นว่าเราซื่อสัตย์ เวลาเขาอยากให้เราทำอะไรให้เขาก็เห็นว่าเราได้รับเงินบริจาคไปแล้วก็ทำจริง และเมื่อทุกอย่างเป็นระบบ เราก็จะมีการจัดแบ่งหน้าที่เพื่อทำหน้าที่ต่างๆ ในชุมชนและมัสยิด เช่น ติดตั้งและซ่อมเครื่องเสียง, ลำโพง ที่ใช้ในการเผยแพร่เสียงตามสายในชุมชน แล้วก็จะมีการประกาศเวลาได้รับเงินบริจาคจากคนในชุมชนว่า ได้รับเงินบริจาคเท่านี้ๆ เวลาจะทำอะไรก็ต้องเข้าที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อเบิกเงินและเช็กยอดเงินได้ อย่างเช่นเราต้องการเงิน เราก็จะขอบริจาคบ้านละ 100 บาท 500 หลังก็ 5 หมื่นบาทแล้ว เอาไว้ใช้พวกค่าน้ำมัน, ไฟฟ้าหลอดแตก หลอดขาด พอเอามาเข้าที่ประชุมบางคนเขาก็ชอบ แต่บางคนเขาก็ไม่ค่อยเห็นด้วย เพราะมีบางบ้านที่เจ้าของเขาออกไปปลูกบ้านอยู่ทีอื่น บ้านในชุมชนก็จะให้คนข้างนอกมาเช่า พอเราไปขอความช่วยเหลือจากคนที่อยู่ เขาก็จะบอกว่าผมไม่ได้เป็นเจ้าของบ้าน ให้ไปคุยกับเจ้าของบ้าน มันก็เกิดปัญหาผมจะบริหารงานในชุมชนโดยจัดให้มีกองทุน ให้ทุกคนมีส่วนร่วม

การรับเรื่องร้องเรียนและการขอรับบริจาคจากคนในชุมชน

เราอาศัยการประสานงานกัน โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่บ้านป่าใจ อย่างสมมติเราต้องการขอรับบริจาคจากชาวบ้าน แต่บ้านป่าใจอยู่ไกล เราก็จะตั้งกรรมการอยู่ตามตำแหน่งต่างๆ ของชุมชน ใครมีเรื่องร้องเรียนก็ไปหากรรมการที่อยู่ใกล้บ้านตน หรือเวลาขอรับบริจาค เราก็จะไปตั้งจุดรับบริจาคที่ตำแหน่งต่างๆ ในชุมชน เช่น เชิงสะพานเจริญผล คนก็จะเดินมาบริจาคกัน เราก็จะใช้วิทยุสื่อสาร (ว.) เราเป็นชุมชนแรกของ กทม. ที่ใช้ระบบสื่อสาร เราก็จะ ว. ไปที่บ้านของป่าใจ ว่าขณะนี้มีคนบริจาคแล้ว ได้รับเงินบริจาคจากคนนี้ๆ เราก็จะประสานงานกันโดยใช้วิทยุสื่อสารเป็นเครือข่าย

วิธีการสื่อสารที่นอกเหนือจากการใช้วิทยุสื่อสาร

ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของ การประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสาย โดยป่าใจ, ลูกสาวป่าใจ(ครูต้อย) และคนอื่นๆ ที่แวะเวียนไป เช่นมีใครตายก็จะประกาศ แล้วนอกนั้นก็จะเป็นลักษณะปากต่อปาก

วิธีการสื่อสารกับบุคคล, องค์กรต่างๆ ภายนอกชุมชน

สำหรับบุคคลภายนอกในภายหลังก็รู้จักชุมชนบ้านครัวและข่าวสารของชุมชนบ้านครัวผ่านสื่อมวลชน เนื่องจากกรณีทางด่วน การรวมตัวกันต่อสู้ เขาก็จะมองว่าคนชุมชนบ้านครัวเห็นแก่ตัว จะมีคนนำความเจริญมาให้ จะช่วยทำให้รถหายติด ช่วยระบายนการจราจร แต่ทำไมเราถึงไม่เอา เหตุผลของเราก็คือเราต้องต่อสู้เพื่อความถูกต้อง เราสามารถพิสูจน์ได้ ที่เรารู้ก็เพื่อ 1. เพื่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นอันดับหนึ่ง แต่สิ่งที่เขาทำก็คือเขาจะเอาทางด่วนมาตัดผ่านสุสาน รื้อมัสยิด เราเลยต้องสู้ตาย ผมนี่ขอสู้เป็นชีวิตแรกเลย เพราะว่าศาสนสถานนี้เป็นเจตจำนงของคนที่น่าเชื่อถือในศาสนานั้น เขาต้องการสิ่งนี้ เป็นที่สถิตของพระผู้เป็นเจ้า เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน ฉะนั้นการที่จะมารื้อหรือย้ายไปให้เหลือแต่ตัวชุมชน แล้วเราจะเอาที่ไหนสักการะ เราก็เลยสู้ไม่ถอย

ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนและการติดต่อสื่อสารในอดีต

คนในชุมชนบ้านครัวในช่วงเริ่มแรกมาจากกองอาสาจาม คนรุ่นป่าใจ ตัวป่าใจจะพูดภาษาเขมรได้ แต่ผมพูดไม่ได้ อย่างผู้ใหญ่สมัยก่อนเวลาเขาจะพูดอะไร ไม่ให้เรารู้เขาก็จะพูดกันเป็นภาษาเขมร อย่างแถวจังหวัดบุรีรัมย์, สุรินทร์ รกรากเขาก็มาจากเขมรกัน เขมรเขาก็จะเก่งเรื่องการทำผ้าไหม การทอผ้า อย่างบ้านครัวนี้มีการทำผ้าไหมมาเป็นร้อยปี แต่ไม่มีใครทราบ สมัยก่อนในชุมชนมีการกรอไหม ทอผ้าไหม คนอยู่ไกลถึงสมุทรสาคร สมุทรสงคราม ยังต้องพายเรือเข้าคลองมาซื้อผ้าไหมที่บ้านครัวเลย ที่ผมทราบก็เพราะว่ามีเพื่อนที่ทำงานเขามาถามว่าแถวบ้านผมยังทอผ้าไหมอยู่หรือเปล่า แล้วก็เล่าให้ฟังว่ารุ่นพ่อรุ่นแม่เขาต้องพายเรือมาซื้อถึงที่นี่ เพราะว่าคุณภาพผ้าไหมของเราดีกว่าที่อื่น เนื่องจากวิธีการทำของเราแตกต่างจากที่อื่น

พอถึงยุคก่อน จิม ทอมป์สันเข้ามา ชาวบ้านก็ได้เลิกการทำผ้าไหมไปมากแล้ว ชาวบ้านที่เขาทำผ้าไหมที่เขาพอมีรายได้ เขาก็ส่งลูกเรียนสูงๆ ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอกก็มี ลูกๆ ก็ไม่ยอมทอผ้าต่อ ปัจจุบันคนบ้านครัวที่ตำแหน่งสูงๆ เช่น อดีตประธานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน, อดีตผู้อำนวยการกองทหารสารวัตร, ผู้พิพากษา, รองเลขาฯ รัฐสภาคนปัจจุบัน คัมภีร์ ไฟชั่น เครือญาติของบ้านครัว หุ่นส่วนใหญ่ของ บริษัทของจิม ทอมป์สัน พอจิมเขาหายไป เลิกไปเขาก็ไปซื้อที่แถวคลองตัน ตลาดพร้าว ขายที่ 4 ไร่ก็ได้ทันที 76 ล้าน

คนภายนอกเขามองชุมชนบ้านครัวเป็นแบบไม่ชัดแต่ะ แต่ศักยภาพของคนในชุมชนนั้นมีมากมายและมีมากกว่าที่ใครๆ คิด ไม่ต้องอาศัยการเคหะฯ ไม่ต้องมาสร้างความเจริญ (สร้างตึก) มันเหมือนอยู่ในกล่องไม้ขีด เขามีที่อยู่แล้ว 20-30 ตารางวา พอมาเวนคืนไปสร้างกล่องไม้ขีดขึ้นมาแล้วให้เราไปอยู่ ถามว่าคนที่เคยอยู่บ้านที่มีพื้นที่ใช้สอยในบ้านถ้าต้องขึ้นไปอยู่บนตึกก็จะลำบาก อย่างเวลามีคนตายที่นี่ก็ลำบาก ฉะนั้นอย่ามาเสนอเลยว่าจะทำอะไรให้

ปัญหาของชุมชนในอดีต

ในอดีตที่ดิน 35% เป็นที่โฉนด ไม่ใช่ที่บุกรุก นอกนั้นเป็นที่ของกรมธนารักษ์ พอมาถึงสมัยรัชการที่ 5-6 ท่านต้องการให้คนเป็นเจ้าของที่ดิน เขาก็ไปจับจองกันจนได้ใบแดง (โฉนด) มา ฉะนั้นการไล่ที่ การเวนคืนก็จะทำลำบาก เพราะตรงนี้เป็นที่โฉนด ตรงนี้เป็นที่กรมธนารักษ์ ไม่ใช่ที่ของราชพัสดุ หรือสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ไม่อย่างนั้นพื้นที่บ้านครัวแถบนี้ไปหมดแล้ว

ปัญหาเรื่องอื่นๆ

ปัญหาระหว่างชาวชุมชนที่ต่างศาสนา

คนดั้งเดิมของชุมชนบ้านครัวส่วนใหญ่เป็นมุสลิม เขาก็จะเข้าบ้านและเข้านอนเร็วเพื่อเตรียมตัวตื่นขึ้นมาทำพิธีละหมาดตอนตีห้าของเช้าวันรุ่งขึ้น ฉะนั้นแต่ก่อนก็จะไม่มีปัญหาอะไร พอมาตอนหลังที่บ้านเรือนถูกทำให้เป็นบ้านเช่าเป็นบางส่วน ก็จะมีคนอิสานเข้ามา บางทีกลางคืนก็เปิดเพลงเสียงดังกระหึ่ม ไม่ว่าจะได้เครื่องเสียงมาใหม่หรือกินเหล้าถึงตีหนึ่งตีสองแล้วต้องเปิดเพลงเสียงดังไปพร้อมกันด้วย เราก็ต้องไปขอร้อง พูดดีๆ กับเขาว่าถ้าจะเปิดก็ให้เปิดสำหรับฟังคนเดียว แต่เราก็จะอนุญาตให้เขา 2 วันสำคัญเทศกาลใหญ่ของคนไทย นั่นคือวันปีใหม่ กับวันสงกรานต์ จะจัดงาน จะเล่น จะเปิดเพลงเสียงดังไปจนถึงสว่างเลยก็ได้ เราจะประกาศให้ชาวบ้านในชุมชนรู้เลย เราขอให้เขาเลย แต่ถ้าโดยปกติก็จะไม่มี 3 หุ่ไปแล้วนี่ก็จะไม่ได้ยินเสียงดนตรีดังๆ แล้ว โดยที่เราอาศัยการขอร้องและการประชาสัมพันธ์ โดยอาศัยหลักที่ว่าให้ทุกคนในชุมชนอยู่ร่วมกันโดยสบาย ไม่มีความขัดแย้งกันถึงแม้ว่าต่างศาสนา ต่างภาษา ต่างวัฒนธรรม

ปัญหาเสพติด

ปัญหาเสพติดก็มีเหมือนทุกชุมชน เนื่องจากหน่วยงานของรัฐฯ ไม่เอาจริง เราต้องปราบกันเองโดยจัดให้มีเวรยามเพื่อปกป้องชุมชน แรกๆ เราก็ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่ตำรวจเองก็อาศัยจับมา 100 เม็ด ทว่าลงบันทึกประจำวันว่า 5 เม็ด ที่เหลือก็เอาไปกระจายให้ชุมชนอื่น พอถึงเวลาที่จะปราบจริง เราจะไปหาผู้กำกับฯ ผู้กำกับฯ ก็จะเรียกจ่ายสับมาบอกว่าให้จัดการนะ ประธานฯ เขา มาเอง ภายในหนึ่งวันต้องเอาตัวมาให้ได้ พอเวลาเราให้ชื่อไปจับ พรุ่งนี้ตำรวจก็รู้เลย คนที่ทำก็คือคนของเขานั้นแหละ มันก็เลยปราบไม่ได้ เราก็ต้องปราบเอง เคยประสานงานกับตำรวจครั้งหนึ่งในภายหลัง วางแผนกันจนจับมาได้ 3 คน พอเดินออกจากชุมชนไป ตำรวจเขาก็พาพวกนั้นไปที่ปั๊ม เรียกคนละหมื่น จนต่อรองได้เหลือคนละ 8,000 บาท 3 คนก็ 24,000 บาท ต่างคนก็ต่างโทรเข้าไปขอเงินที่บ้าน แล้วตำรวจก็ปล่อยตัวมา ก็เลยรู้ว่าตำรวจไม่ได้เรื่อง แล้วอย่างนี้เมื่อไหร่จะปราบหมด ทุกวันนี้ก็ยัง มีปัญหาเสพติดอยู่บ้าง แต่ก็น้อยมากๆ จนแทบไม่มี

ปัญหาระหว่างคนชุมชนบ้านครัวและคนที่เข้ามาอยู่ภายหลัง

ไม่มีเลย คนอีสาน คนจีน หรือคนจากที่อื่นๆ ให้ความร่วมมืออย่างดี เพราะวาระบบสื่อสารเข้าถึงทุกบ้าน มีความไว้วางใจกัน ที่ต้องระวังและต้องควบคุมคือ คนเมาสุรา ก็ใช้วิธีพูดจากันอย่างเช่น ให้เข้าบ้านไปนอนเสีย ก็ทำให้เกิดการเรียนรู้

การสื่อสารระหว่างชุมชนบ้านครัวใต้, บ้านครัวเหนือ และบ้านครัวตะวันตก

Key man ต้องมาประชุมและวางแผนกันระหว่าง 3 ชุมชน และทำการประชาสัมพันธ์

การทำงานชุมชนต้องทำด้วยใจ คนในองค์กรหรือส่วนทำงานจะมี 4 ประเภทคือ

1. พุดไม่ทำ 2. ทำไม่พุด 3. พุดและทำ 4. ไม่พุด ไม่ทำ

การทำงานให้ส่วนรวมนี้อาจไม่มีเงินเดือน ต้องทำให้ได้รับความร่วมมือจากมวลชน ต้องปฏิบัติตัวเป็นตัวอย่าง แล้วคนจะรักและเชื่อถือเรา

มีกิจกรรมร่วมกัน เช่น ตำรวจนครบาลเข้ามาเยือน มาสาธิตการดับเพลิง และจะมีชุมชนอื่นๆ มาร่วมด้วย

การติดต่อสื่อสารและมีกิจกรรมร่วมกันกับชุมชนอื่นๆ

- มีการจัดงานประเพณีระหว่างชุมชนบ้านครัวกับชุมชนพญาไท
- มีการแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติด ซึ่งจัดให้เด็กๆ
- มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างชุมชน และจัดเลี้ยงกัน

ความเข้มแข็งของชุมชนบ้านครัว

ชาวชุมชนบ้านครัวโดยปกติแม้ขัดแย้งกัน หรืออิจฉาริษยากันอยู่บ้าง แต่พอเวลาเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ก็จะรวมตัวกันอย่างสามัคคี และเมื่อมีปัญหาต่างๆ เช่น กรณีทางด่วน ก็สามารถประสานงานให้ทุกคนเข้าใจได้

การต่อต้าน การปลุกฝังแนวคิดต่อการเปลี่ยนแปลงและสิ่งใหม่ๆ

เด็กอิสลามต้องเรียนศาสนามาตั้งแต่ 7 ขวบ สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด ที่มีสยิดจะมีการปลุกฝัง

การติดต่อสื่อสารกับเจ้าของกิจการที่ทำผ้าไหมในอดีต

ก็ได้ติดต่อสื่อสารกันบ้างเพราะว่ารู้จักกันหมด เพราะว่าเป็นเพื่อนกันหรือไม่ก็เครือญาติกัน ตอนที่ผมเข้ามารับตำแหน่งนั้น การทำกิจการผ้าไหมก็น้อยลงแล้ว เหลือแค่ 3-4 เจ้า

การติดต่อสื่อสารกับเจ้าของกิจการที่ทำผ้าไหมในปัจจุบัน

ก็ยังได้คุยกัน อย่างลุงอู๊ด(อู๊ดบ้านครัวไหมไทย)นี้ได้รับตำแหน่งรองประธานชุมชนฯ ที่ชาวบ้านข้างนอกเริ่มมารู้จักผ้าไหมบ้านครัวอีกครั้งหนึ่งก็หลังจากกรณีมีข่าวการต่อสู้เรื่องทางด่วนผ่านสื่อมวลชน แต่เขาก็มารู้ตอนที่เราจะเลิกการทำผ้าไหมไปหมดแล้ว คนที่ทำกับจิม ทอมป์สัน สมัยก่อนเขาก็ให้ถือหุ้น แต่ตอนหลังพอจิมหายไปแล้ว เขาก็ไม่เอาเราแล้ว

การตั้งกลุ่มทอผ้า

ตอนนี้อยู่เป็นธุรกิจส่วนตัวทั้งหมด ที่แรกเราอาจจะตั้งขึ้นเป็นกลุ่มธุรกิจแต่เขาก็เลิกกันไปหมดแล้ว อุปกรณ์ก็ไม่มี คนที่ทำเป็นเขาก็แก่มาหมดอย่างรุ่นป้าใจ (70 ปีขึ้นไป) จะให้มาทำตอนนี้ก็ลำบาก ส่วนรุ่นลูกๆ เขาก็ไม่เอา จะให้มาทำก็คงยากเพราะว่าเขาเรียนกันมาสูงๆ จะให้มาทำก็คงลำบากเพราะไม่เคยทำกันมาก่อนเลย ตอนที่เคยเอามารวมกลุ่มกันคราวนั้นก็เอาเฉพาะคนที่เคยทำมาแล้วมาให้ความรู้ อย่างสมัยก่อนเราทำแต่ผ้าพื้น แต่เวลาจะมาเป็นลายอะไรต้องทำอะไร เขาก็จะมีนักวิชาการมาสอน สถานที่สอนก็ที่มีสยิดที่นั่นแหละ(มีสยิดใหญ่) แต่ที่เขามาสอนการฟอก การย้อมก็จะทำไม่เหมือนที่ชุมชนทำอยู่ เค้าจะสอนวิธีแบบที่ต่างจังหวัดเขาใช้ทำ ก็คือการใช้กระทะ ข้อเสียคือเวลาฟอกแล้วน้ำมันจะกระเาะ ทำให้สีไหมออกไม่หมด ส่วนที่บ้านครัวทำก็จะเป็นอย่างที่เราเห็นที่บ้านลุงอู๊ดในปัจจุบัน เขาจะใช้หม้อหุงข้าวใหญ่ขนาด 3 ถึงใหญ่ กระทะทุกอย่างก็ไม่กระเาะ สีไหมก็ออกหมด สีก็จะดูเข้าเส้นไหมโดยไม่มีสีไหม ฉะนั้นมาตรฐานเรื่องสีของบ้านครัวไม่ต้องกลัวว่าสีจะตกไหมหนึ่งกิโลกรัมนี้เวลาฟอกสิ่งสกปรกออกแล้วจะเหลือเพียง 7 ชีดเอง

แล้วก็ยังได้ติดต่อกับนิพนธ์ – วรณิ (เจ้าของกิจการผ้าไหมรายหนึ่งในชุมชนบ้านครัว) บ้าง แต่เขาจะได้รับการประสานจากหน่วยงาน ร้านค้าต่างๆ โดยตรงมากกว่า เช่น ให้ไปออกร้านตามงานต่างๆ หรือส่งผ้าไหมให้ร้านเจ้าประจำ

ทางเจ้าของกิจการผ้าไหมบ้านครัวในปัจจุบันเคยนำผ้าไหมไปออกงาน และจำหน่ายตามงานออกร้านต่างๆ เช่น otop แต่ก็ขายไม่ดีเท่าของโครงการฯ หรือเท่าของต่างจังหวัด เพราะว่าเขานึกถึงแต่ราคา แต่ไม่ได้คำนึงถึงคุณภาพเท่าไรนัก

การติดต่อกับเจ้าของกิจการในปัจจุบัน

ติดต่อประสานงานระหว่างชุมชนกับภาครัฐ เวลาเมื่อไรเขาก็โทรมาที่ผม ผมก็ประสานงานให้

การมีส่วนร่วมสนับสนุนการทำผ้าไหมในชุมชนฯ และการประชาสัมพันธ์

ทางเขตเขาคุณแลชุมชนอยู่แล้ว โดยให้คุณสัมฤทธิ์ประสานงานลุงอู๊ด (รองประธานกรรมการฯ)

มีการสนับสนุนทางอ้อม เช่น การสวมใส่ผ้าไหมเอง หรืออื่นๆ บ้างไหม

ศาสนาอิสลามห้ามในสิ่งฟุ่มเฟือยต่างๆ อย่างผ้าไหม ทอง เป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับผู้ชายเลย และภายหลังกรณีการต่อสู้เรื่องทางด่วน คนที่รู้จักชุมชนบ้านครัวมากขึ้น รู้ว่ามีการทำผ้าไหม สมัยก่อนทั้งหมดบ้านทอเป็นร้อยๆ กี่

ความต้องการให้ภาครัฐมีส่วนในการสนับสนุนเรื่องผ้าไหม

80 เปอร์เซ็นต์ ของคนในชุมชนมีงานทำที่ดี มั่นคง เป็นใหญ่เป็นโต เงินเดือนสูง มีหลากหลายอาชีพ บ้างก็ย้ายออกไปอยู่ข้างนอก เพราะฉะนั้นจึงไม่มีใครอยากทำผ้าไหมอีก แทบทุกคนมีศักยภาพด้านอาชีพและประสบความสำเร็จ

2 ธันวาคม 2548

สัมภาษณ์ผู้นำทางศาสนา

ชื่อ : นายสมนึก จิตหยาดสุวรรณ อายุ : 60 ปี

หน้าที่ในปัจจุบัน : ผู้นำทางศาสนาอิสลามของชุมชนบ้านครัวเหนือ (อิหม่าม) รับหน้าที่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546

อาชีพเดิม : มัคคุเทศน์ภาษาสเปน, ภาษาอังกฤษ
 นักธุรกิจอสังหาริมทรัพย์
 ทำธุรกิจประกันภัย(ไทยประกันชีวิต)

ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน : 63/1598 หมู่ 7 ถนนราษฎร์พัฒนา เขตสะพานสูง กทม.

วิถีชีวิตในอดีต

เกิดมาก็เห็นคุณแม่ทอผ้าแล้ว เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2500(ขณะเรียน ม.1) ช่วยคุณแม่ทอผ้าด้วย เริ่มแรกคุณแม่จะทำผ้าไหมสามตะกอก เป็นผ้าเส้นด้าย เส้นไหมจากญี่ปุ่น ทั้งไหมยืน ไหมพุ่งจากญี่ปุ่น แล้วก็จะทำขายส่งเกี่ยวกับพวกดินไก่อ (ผ้าพันเอว) หรือไม่ก็จะออกไปจำหน่ายตามงานวัดหรืองานอะไรต่างๆ ที่มีการเฉลิมฉลอง ก็จะขายผ้าขาวม้าที่ไว้พันเอวได้ ตอนปี พ.ศ. 2500 ราคาไม่สูง ผืนหนึ่งตกเพียง 200 กว่าบาท และช่วงหลังจากนั้นคุณแม่ก็มาทอผ้าไหมพื้นเมือง คือไหมพุ่ง ที่สั่งมาจากทางอีสาน แถวโคราช ขอนแก่น จะมีเส้นไหมที่มีคุณภาพดีพอใช้ได้ ไม่ว่าจะเป็นไหมหนึ่ง ไหมสอง ไหมสองคัด หรือไหมที่ว่าท้ายๆ ไม่ค่อยดีแล้ว ส่วนพวกไหม 4 เส้นเขาจะเอาไปตัดเป็นกางเกง

วิถีชีวิตคนในชุมชนในอดีต

ส่วนมากก็จะค้าขาย กับทำผ้าไหมแทบทุกครัวเรือน ก็กระตุกก็จะตั้งตามบ้าน ให้ตามบ้านช่วยดูแลแล้วก็ทอให้ ก็กระตุกนี้ก็จะไปของเจ้าของที่ไม่สามารถจะตั้งไว้ที่บ้านได้เพราะพื้นที่บ้านเต็มแล้ว ก็จะตั้งตามบ้านผู้ที่เขาสามารถทำได้และมีฝีมือทางด้านทอผ้าด้วยก็กระตุก ช่วงนั้นค่าแรงคิดเป็นหลา หลาหนึ่งตกไม่เกิน 4 บาท

อิหม่ามได้เห็นการทำผ้าไหมมาตั้งแต่ยุคก่อนจิม ทอมป์สัน เข้ามา ยุครุ่งเรืองของผ้าไหมบ้านครัวคือยุคที่จิม เข้ามาดำเนินการสานต่อผ้าไหม ก็มีร้านอยู่ตรงถนนสุรวงศ์ แล้วก็แบ่งหุ้นให้ผู้ร่วมลงทุน(ลงแรง) แต่ที่บ้านของอิหม่ามไม่ได้เข้าร่วมเนื่องจากกิจการของคุณแม่คุณพ่อจะมีลูกค้าประจำ ไม่ว่าจะเป็น แอนนิต้า ร้านเลียด หรือจะเป็นกรุงเทพไหมไทย(ของท่านจอมพลสฤษดิ์)

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนในอดีต

ผิดกับปัจจุบันมาก สมัยก่อนจะเรียกได้ว่าเราจะไปทานข้าวบ้านไหนก็ได้ เดินขึ้นบ้านไหนส่วนมากก็จะให้ความนับถือซึ่งกันและกัน เป็นพี่น้องกัน แต่เดี๋ยวนี้เปลี่ยนไปคือจะมีผู้ที่เข้ามาอาศัย

เสียมมาก มาทำงาน มาจับแท็กชี หรือมาทำงานใช้แรงงาน

เศรษฐกิจของบ้านครัวยุคผ้าไหมรุ่งเรือง

ดีมาก ดีมาก ๆ เรียกได้ว่าขึ้นเศรษฐกิจ สมัยก่อนได้นับเงินแสนนี้เรียกว่าเศรษฐกิจแล้ว ผมเคยไปรับเงินจากบริษัทราชาเฟอร์นิเจอร์ ซึ่งท่านเป็นผู้ตกแต่งสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จนิวัติกลับประเทศไทย ช่วงนั้นบริษัทราชาเฟอร์นิเจอร์ก็ได้สั่งผ้าไหมที่บ้าน

ทัศนคติของอิหม่ามต่อผ้าไหมบ้านครัวในอดีต

สมัยนั้นวัตถุนิยมยังไม่ได้เข้ามามาก ทุกคนต่างทำผ้าไหมเป็นกิจการในครอบครัว แล้วมาระยะหลังจะมีของจีนวัตรเข้ามาบ้าง อะไรเข้ามาบ้าง ช่วงนั้นไหมราคาถูกมาก ผ้าไหมเส้นด้ายจากญี่ปุ่นราคาต่อกิโลกรัมไม่ถึงหนึ่งพันบาท ส่วนปัจจุบันได้ข่าวราคาราวๆ ว่าเกิน 2000 บาทต่อหนึ่งกิโลกรัม

เอกลักษณ์ที่โดดเด่นของผ้าไหมบ้านครัว ก็คือหนึ่ง เป็นไหมแท้ สอง การซ่อมต้องทำด้วยฝีมือ ไม่ว่าจะเป็นการซักรีดแต่ละครั้งเรียกได้ว่าประณีตมาก คือมือไปจะไม่มียรอย ความสวย ความเงา ยิ่งถ้าเป็นไหมเบอร์หนึ่งหรือไหมชั้นหนึ่งจะมีราคาแพงพอสมควร สมัยนั้นราคาต่อกิโลกรัมประมาณ 200 บาทเศษๆ

การสื่อสารภายในชุมชนระหว่างผู้นำทางศาสนากับชาวชุมชนในอดีต

สมัยคุณปู่ซึ่งเป็นอิหม่ามคนเก่า(เสียชีวิตไปเมื่อประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา) หลังจากที่ท่านทำพิธีทางศาสนาเสร็จ ท่านก็เดินเยี่ยมเยียนทุกบ้านเลย กว่าที่จะกลับถึงบ้านก็ราวๆ 3-4 โมงเย็น เดินไปเรื่อยๆ นี่ก็คือสมัยหลังจากปี พ.ศ.2500 มาแล้ว

บทบาทของอิหม่ามกับผู้นำชุมชนบ้านครัว

ช่วงนี้มีเยอะมากเลย คือทุกอย่างจะประสบความสำเร็จได้ก็จากอิหม่าม ชุมชน ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนดั้งเดิมจะให้ความร่วมมือมาก การทำอะไรเราทำกันด้วยความร่วมมือซึ่งกันและกัน ไม่มีใครบอกว่างานของฉันหนักของท่านเบา จะไม่มีเกี่ยงกัน ยกตัวอย่างเรื่องที่ประสบความสำเร็จ คือ เวลาเกิดเพลิงไหม้เราจะไม่เคยหนีไฟ เราจะวิ่งเข้าหาไฟและดับไฟด้วยตัวเองก่อน และจะไม่มีเพลิงลูกหลานนี้หมายถึงความร่วมมือร่วมใจของชาวชุมชนบ้านครัวมาตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา

ความสัมพันธ์ของอิหม่ามกับประธานชุมชนบ้านครัวในอดีต

ในอดีตจะไม่มีประธานชุมชน แต่มีประธานชุมชนหลังจากที่ท่านดำรง ลัทธิพิพัฒน์ เข้ามา แล้วก็ช่วยเหลือเรื่องการจัดการกิจการภายในชุมชนให้เป็นระบบ อันนี้ก็ต้องขอขอบคุณท่านดำรงผู้ซึ่งล่วงลับไปแล้ว

แต่จะมีผู้นำที่ไม่เป็นทางการคอยเป็นหัวเรี่ยวหัวแรง ชักจูงประสานงานกับคนในชุมชน การพบปะกันในแต่ละครั้งนั้นจะยาก แต่ถ้ามีงานการ งานบุญ งานแต่ง งานต่างๆ เราจะร่วมคุยร่วมอภิปรายปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนมากเราก็จะทำกันแบบนี้

การสื่อสารภายในชุมชนในอดีต

สมัยนั้นยังไม่มีเสียงตามสาย แต่ตามมัสยิดต่างๆ เวลาจะบอกเวลา บอกเรื่องการละหมาด เรา จะใช้การตีกลอง แล้วเสียงตามสายก็เริ่มมีมาหลังจากที่ท่านดำรง(พรรคประชาธิปัตย์)มา แล้วก็ค่อยๆ จัดการให้ชุมชนอยู่ในระบบ

การติดต่อสื่อสารระหว่างอิหม่ามกับชาวชุมชนในปัจจุบัน

ตอนนี้ผมมีนโยบายของผมโดยตรงก็จะมีคณะกรรมการทำงาน 12 คน และแต่ละคนก็จะประจำแต่ละซอย เราก็จะให้ช่วยดูแลแต่ละซอยไป ครอบครัวไหนถ้าอยู่กันอย่างผิดทำนองคลองธรรม (อยู่ก่อนแต่ง) เราก็จะทำการแต่งให้ แล้วถ้าผู้ใดคิดยาเสพติดเราก็จะดักเตือน ถ้าไม่ยอม ไม่ฟัง เราก็จะไม่ไปมาหาสู่เขา ไม่ว่าเขาจะทำบุญ มีคนตาย เราก็จะไม่หาสู่เขา แต่จะ让他ทำกันเอง จนสุดท้ายเลยเราก็จะคัดเขาออกจากชุมชน และนี่ที่ผมกำลังจะขอความเห็นจากกรรมการอยู่ เรื่องพวกนี้ก็จะเป็นเรื่องส่วนใหญ่ที่ทำให้อิหม่ามได้ติดต่อสื่อสารกับชาวชุมชน

การติดต่อสื่อสารของอิหม่ามกับเจ้าของกิจการผ้าไหมในอดีต

หลังจากที่ทางบ้านได้เลิกกิจการผ้าไหมไปแล้ว ก็จะเหลือบ้านที่ขายอยู่ 2-3 บ้าน ที่ทำจริงๆ ก็คือบ้านของคุณนิพนธ์ มนุทศน์ ตอนนี้เขาทำอยู่ ช่วงแรกเขาก็ทำแบบมีหุ้นส่วนส่งให้กับคุณส่องใส แต่ระยะหลังนี้ยังส่งให้หรือเปล่าไม่แน่ใจ แล้วถัดมาก็มีอีกบ้านหนึ่ง สมัยก่อนเขารับจ้างย้อม แล้วก็พัฒนาไปเป็นผู้ประกอบการ และถัดออกมาบ้านอีกหลังหนึ่ง เดินเลียบริมคลองไปอีกซอยก็จะมีร้านมาลิน บ้านนี้มีเฉพาะโชว์หน้าร้านไว้ขายนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่คนในชุมชนที่ทำผ้าไหมจะเป็นเครือญาติกัน ที่เลิกไปก็เพราะสู้กับวิกฤตเศรษฐกิจไม่ไหว ของแพง แต่ว่าเรายังส่งของในราคาถูกอยู่ สมัยก่อนส่งหล่งหนึ่งไม่ถึง 50 บาท แต่ต้นทุนก็ตกสามสิบถึงสามสิบบาทแล้ว แล้วไหนจะมีเศษที่เหลืออยู่กับที่กระตุก ตรงนั้นก็ต้องถือว่าสูญเสียไปแล้ว พอราคายังดิบตัวสูงขึ้นๆ บางคนก็ถอดใจอยุ่หลังไปทำอย่างอื่น

ความคิดเห็นเรื่องการสนับสนุนกิจการผ้าไหมในปัจจุบัน

ขอตอบด้วยใจจริงคืออยากสนับสนุน เพราะเป็นงานของบรรพบุรุษที่ทำมา ผมไม่อยากจะหายไปจากบ้านครัว เพราะว่าผ้าไหมเกิดได้ก็จากคนที่อยู่ในบ้านครัว ที่บ้านครัวมีคนรู้จักก็จากผ้าไหมคือมันคล้ายกับลูกโซ่หรือเป็นวัฏจักร แต่เราก็ไม่อยากจะหายไป ถ้าหายไปเมื่อไรชื่อเสียงบ้านครัวก็หายหมด

การติดต่อกับเจ้าของกิจการผ้าไหมและผู้ร่วมกระบวนการผลิตในปัจจุบัน

ผมไม่ได้พบปะเลยหลังจากที่คุณพ่อผมเสียไปแล้ว นอกจากว่าเขาจะมาเยี่ยมคุณแม่เท่านั้นเอง ทุกวันนี้เจอคนทำผ้าไหมก็ไม่ได้ทักทายเพราะไม่รู้จัก คนเก่าๆ ที่เคยทำก็หายหน้ากันไปหมด สมัยผมเรียน ม.1(พ.ศ.2500) พวกเขาก็อายุ 20-30 ปี แต่ในปัจจุบันก็คงล้มหายตายจากกันไป คนเก่าแก่ที่รู้จักก็ไม่ค่อยมีแล้ว ส่วนใหญ่จะเป็นลูกจ้างที่เข้ามารับจ้าง

บทบาทของอิหม่ามในการสนับสนุนผ้าไหมบ้านครัว

ของคืออย่างนี้ ถ้าไม่คุยก็ไม่ใช่ผม สมัยผมเป็นนักเรียนนี่ผมมุ่งทางเก่งกาจเส้นผ้าไหมสีดำนะ ครูบาอาจารย์ยังอธิบายเลย นี่คือการโปรโมททางอ้อม ส่วนทุกวันนี้ที่โปรโมทก็จะทำกับเพื่อนๆว่าถ้าใครจะซื้อผ้าดี ของดีราคาถูก เชิญที่บ้านครัวได้ แล้วก็มีความโชคดียุ่อย่างหนึ่งคือเมื่อท่าน ผบ.ชร. เข้ามาเยี่ยมเรา เขาก็บอกว่าจะเอาของบ้านครัวเข้าไปในกลุ่มของข้าราชการ ซึ่งเราดีใจมาก ท่านเป็นเพื่อนที่เรียนมาด้วยกันกับผม (พลตำรวจโท วิโรจน์ จันทรงมี) โดยจะเอาไปแนะนำกับข้าราชการให้มาซื้ออย่างแม่บ้านเขา คุณรัชณี จันทรงมี ก็จะช่วยนำเสนอด้วย

สิ่งที่ทำให้ธุรกิจผ้าไหมบ้านครัวซบเซา

ปัญหาคือประสบกับภาวะขาดทุนเป็นส่วนใหญ่ คนที่เขาอยู่ได้คือสมัยก่อน คือ เขาคุณผ้าไหมมีเป็นตันๆ เป็นพันๆ กิโลกรัมเลยถึงจะอยู่ได้ ผมก็เคยบอกกับคุณพ่อผม ถ้าเราจะทำต่อไปนะ เราก็ต้องคุณไหมดิบไว้ไม่ว่าจะเป็นไหมจากญี่ปุ่น ไหมอินเส้นยี่สิบ กับไหมพุ่ง(ไหมจากทางโคราช,ขอนแก่น) คุณไว้เยอะๆ เพื่อว่าผลกำไรก็จะได้มากขึ้นในช่วงที่ราคาข้าวของขยับขึ้น โดยเฉพาะช่วงที่ราคาน้ำมันขึ้น สมัยก่อนน้ำมันลิตรหนึ่งราคาลิตรละ 2 บาท ดีเซลราคาลิตรละ 90 สตางค์ แต่พอมาสสมัยท่านเจริญศักดิ์ วัฒนันท์ น้ำมันขึ้นเป็นราคาลิตรละ 5 บาทกว่า แต่ท่านก็ทำเพื่อความอยู่รอดของชาติ ท่านจะไปปล่อยกคให้อยู่กับที่ได้อย่างไร เพราะมันก็ต้องเป็นไปตามกลไกของตลาด ตอนที่ผมศึกษาอักคุเทศน์อยู่ที่จุฬาฯ ตอนนั้นหนึ่งคอลด้าร์ราคาประมาณ 18 บาท จนมาเดี๋ยวนี้ 40 กว่าบาทแล้ว มันห่างกันเยอะ

กิจกรรมที่ทำให้ชาวชุมชนได้มาพบปะติดต่อสื่อสารกัน

อันดับแรกเลยคือกิจกรรมทางศาสนา การทำสาธารณประโยชน์แก่ชุมชน และที่สำคัญคือการทำบุญทำทาน

กิจกรรมทางศาสนาทุกวันศุกร์จะเป็นกิจกรรมใหญ่ ก็จะมีการปฏิบัติธรรม มีการสั่งสอนช่วงหลังจากนี้(วันศุกร์) ก็จะเริ่มตั้งแต่ 12.25 นาฬิกา จะมีการสั่งสอน แนะนำ ดักเตือนในรูปแบบของทางศาสนาว่าควรจะทำอย่างไรเพื่อให้อยู่ในแนวทางของศาสนาฮัมหมัดที่สอนมา โดยจะมารวมกันที่มัสยิด หลังจากสั่งสอนเสร็จเราก็จะมีละหมาดร่วมกัน มีการสวดบทขอพรหรือขอคูอา ก็จะเสร็จประมาณ 13.00 นาฬิกา หรืออย่างช้าที่สุดก็ไม่เกิน 13.05 นาฬิกา หรืออาจเร็วกว่านั้นก็ขึ้นอยู่กับระยะเวลาของการเทศนาบนธรรมาส แต่ระยะเวลาการทำละหมาดร่วมกันก็ไม่เกิน 10 นาที

ความสัมพันธ์ของชาวชุมชนบ้านครัวกับชุมชนใกล้เคียง

ชุมชนบ้านครัวเหนือ บ้านครัวใต้ และบ้านครัวตะวันตก เราถึงกันหมดทั้ง 3 มัสยิด ไม่ว่าจะเป็นคนตายหรืองานอะไรเราจะถึงกัน อย่างเมื่อเรามีคนตายเขาก็มาทำพิธีละหมาดสวดให้คนที่ได้เสียชีวิตหรือล้วงลับไปแล้ว เมื่อตอนเช้าคนก็เต็มมัสยิด

การติดต่อสื่อสารระหว่างชุมชน

เดี๋ยวนี้สะดวกคือมีเสียงตามสาย และจะใช้การ์ดเชิญไปยังผู้นำแต่ละมัสยิด เราก็เชิญไป 10 ท่านบ้าง 20 ท่านบ้าง บางท่านก็ได้ยินที่เราออกเสียงตามสายท่านก็จะมาโดยที่ไม่มีการจัดเงิน ตั้งใจมาเพื่อช่วยกันสวดและขอพรให้กับคนที่ล้วงลับไปแล้ว

กิจกรรมระหว่างชุมชนที่นอกเหนือจากกิจกรรมทางศาสนา

ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมทางศาสนาและรองลงมาคือกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เช่นทุกปีหลังจากปิดภาคเรียนเราก็จะมีการสอนพิเศษให้กับเด็กนักเรียน มีการทำกิจกรรมร่วมกันของนักเรียน แล้วก็ได้จัดให้เข้าค่าย โดยใช้บจากทางjim ทอมป์สันบ้าง ของทางมัสยิดบ้าง ซึ่งเรารวมกัน ปีหนึ่งก็จะใช้บประมาณ 7-8 หมื่นบาท แล้วแต่ว่าแต่ละกิจกรรมนั้นจะเล็กหรือใหญ่ขนาดไหน

ความสัมพันธ์ของชุมชนบ้านครัวกับชุมชนใกล้เคียง(ที่ไม่ได้เป็นมุสลิม)

คนกึ่งเพชร คนบ้านครัว คนแถวประตูน้ำ อรุณงษ์ ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นพรรคพวกเพื่อนฝูงกันทั้งนั้น การไปมาหาสู่สะดวก เจอหน้ากันเราก็ทักทายกันดี ไม่ว่าจะเป็นไทย, จีน, อิสลาม, พุทธ, คริสต์ เราจะไม่มีการแบ่งแยก

ความขัดแย้งระหว่างคนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน

ถ้าบ้านครัว พญาไท กิ่งเพชรนี้จะไม่ มีแต่ให้ความร่วมมือ ยกตัวอย่างง่ายๆ คือเวลาที่มีการทำบุญทำทาน คนจีนก็จะเข้ามาช่วย เวลาคนเป็นคนตายเขาก็จะมาช่วย เขาจะไม่แบ่งแยกว่าเป็นคนละแตกต่างศาสนา

บทบาทหลักของอิหม่าม

เน้นหนักทางด้านศาสนา เพื่อป้องกันยวชนที่กำลังเจริญเติบโตขึ้นมาให้ห่างไกลจากยาเสพติด ห่างจากอบายมุข นี่คือวัตถุประสงค์ใหญ่ของแต่ละมัสยิดที่ต้องการอย่างนี้

บทบาทรองของอิหม่าม

ที่สําคัญและทำด้วยความเต็มใจก็คือเรื่องความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เรื่องความสะอาด นี่คือการหลักเลย ถ้ามันไม่สะอาดเลยผมว่าความเป็นอยู่ น่าจะเลว แย่มาก ความสะอาดที่ว่าก็จะรวมถึงบ้านเรือน ชุมชน อาหารการกิน สุขอนามัยด้วย อย่างชุมชนนี้ก็จะมีการกำจัดขยะ ทั้งขยะให้เป็นที่เป็นทางเพื่อให้สะดวกต่อคนมาเก็บ ซึ่งแต่ก่อนคนที่อยู่ใกล้คลองก็จะมีคลองเป็นที่ทิ้ง บางคนอยู่แถวตามถนนก็จะโยตามหน้าบ้านคนอื่น วิธีรณรงค์เรื่องความสะอาดก็คือครูต๋อย, เป้าใจ ก็จะรณรงค์ออกทางเสียงตามสายเรื่องมารยาทและอื่นๆ เรื่องที่สามารถทำให้สิ่งเหล่านี้หายไปจากบ้านครัวด้วย

ความคิดเห็นต่อภาครัฐฯ นักวิชาการ สื่อมวลชน ในเรื่องการช่วยสนับสนุนเรื่องการทำผ้าไหม

แน่นอน ถ้าการสื่อสารมวลชนต่างๆ เข้ามา มันก็จะเป็นการประชาสัมพันธ์ที่ดียิ่ง

สัมภาษณ์ 11 พฤศจิกายน 2548

ผู้นำที่ไม่เป็นทางการของชุมชน

ชื่อ : นางสาวใจ เนื่องนิยม

อายุ : 72 ปี

อาชีพ : แม่บ้าน

ตำแหน่ง/หน้าที่ : กรรมการชุมชนฯ, กรรมการมัสยิด, อสส., อปพร.

ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน : 913 ตรอกวัดพระยาขัง แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กทม.

ผู้ร่วมกระบวนการผลิตในอดีต

ชื่อ : นายศิริศักดิ์ เนื่องนิยม

อายุ : 48 ปี

อาชีพปัจจุบัน : พนักงานโรงแรม

ประสบการณ์ : เคยผ่านการซ่อม, ฟอกสีไหม มาตั้งแต่เด็ก

ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน : 913 ตรอกวัดพระยาขัง แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กทม.

ชาวชุมชนบ้านครัว (ไทยพุทธ, มุสลิม, จีน, อีสาน) สามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยดี ไม่มีปัญหาใดๆ มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เวลาที่ต้องการจะสื่อสารเรื่องราวภายในชุมชนก็จะใช้การสื่อสารแบบปากต่อปาก และเสียงตามสาย เชิญชวนให้ร่วมกิจกรรมและจะได้รับความร่วมมืออย่างดีมากตลอด ผู้ใดที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านครัวเหนือขอให้คิดว่าเป็นคนบ้านครัวเหมือนกัน เจอกันยิ้มแย้มแจ่มใส

ความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันระหว่างอดีตและปัจจุบัน

คุณศิริศักดิ์ : แต่ก่อนความเป็นอยู่จะอยู่กับแบบเป็นพี่น้องกันมากๆ ไม่ว่าจะไปบ้านไหนก็สามารถขอข้าวกินได้ มีความผูกพันกันมาก แต่มาเริ่มมีปัญหาที่ตอนที่มีเรื่องทางด่วนเข้ามา พอมีคนย้ายออกก็จะมีช่องว่าง มีการขับไล่คน คนที่เคยอยู่เดิมเขาก็จะออกไปอยู่แถวชานเมือง เช่น คลองตัน มินบุรี หนองจอก ลาดกระบัง ฯลฯ และในปัจจุบันก็กลับเข้ามาอยู่ในชุมชนบ้านครัวกันอีกเนื่องจากมีความผูกพันกับชุมชน หรือไม่เมื่อมีใครเสียชีวิตลงก็จะกลับเข้ามาทำพิธีศพ(ฝัง) หรือเวลามีเทศกาลสำคัญอะไรๆ ก็จะกลับมา

คนอีสาน

คนอีสานในชุมชนบ้านครัวส่วนใหญ่ก็จะทำงานในละแวกนี้ ขายขนม ขายของ ขายอาหาร เป็นลูกจ้างร้านทอผ้าก็มี ซึ่งในอดีตภายในชุมชนบ้านครัวจะมีการทอผ้าไหมเยอะมาก แทบจะทุกหลังคาเรือน คุณศิริศักดิ์(ลูกชายป้าใจ) พูดเสริมว่าในอดีตเมื่อตนยังเล็กอยู่ก็สามารถทอไหมกะทบไหมได้ด้วย

อาชีพหลักของชุมชนบ้านครัวในอดีต คือ การทอผ้า และอาชีพรองคือค้าขาย

การค้าขาย : แต่ละบ้านทำผ้าไหมเอง ขายเอง บางคนก็ไปทอดแหเอากุ้ง หอย ปู ปลา ไปขาย ถือเป็นอาชีพประมงแบบสหายๆ หากไม่มีสตาจก็ขายอยู่ได้ จะบอกแม่ว่าทำเครื่องแกงไว้ได้เลย เพราะเราก็มีเรือ มีสวิง มีแห ฯลฯ พร้อมอยู่แล้ว ในคลองแสนแสบนี้ล้วนแต่มีของดีๆ กุ้งไม่ใช่ขึ้นแค่ตัวสองตัว แต่มาป็นแพเลย สมัยก่อนเวลาถึงหน้าน้ำก็จะสามารถวิ่งไล่กุ้งได้ด้วย สมัยก่อนทางเดินภายในชุมชนจะเป็นไม้กระดาน 2 แผ่น บ้านครัวจะมีความเป็นธรรมชาติแบบบ้านครัว พอถึงหน้าฝนน้ำก็จะท่วม ท่วมจนเข้าบ้าน ตอนกลางวันโต๊ะเก้าอี้ก็จะกองอยู่อย่างนั้น พอถึงตอนเย็นน้ำลงก็จะทำความสะอาดบ้านและเครื่องเรือนที่น้ำเข้ามาท่วมและทะเลาะแล้วก็เอาเสื่อน้ำมันมาปูเหมือนเวลาปกติ

วิถีชีวิตของชาวชุมชนบ้านครัวในอดีต

คุณศิริศักดิ์ : เท่าที่จำได้ก็จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำกิจกรรมผ้าไหม อย่างแม่(ป้าใจ) ก็จะเป็นคนลงน้ำข้าว ส่วนผมก็จะเป็นคนคอยบิด ลูกๆ ก็จะช่วยกันทุกคน สำหรับกิจกรรมที่ทำก็จะหมดไปแทบทุกวันแล้ว เวลาทำผ้าไหมก็จะไม่ได้มีการติดต่อสื่อสารกันกับบ้านอื่น แต่จะเป็นลักษณะบ้านใครบ้านมัน

วิถีชีวิตของชาวชุมชนบ้านครัวในปัจจุบัน

คุณศิริศักดิ์ : เข้ามาคนในชุมชนก็จะออกไปทำงานข้างนอก กลางคืนก็กลับมา ส่วนความผูกพันกับคนในชุมชนก็ยังเหมือนเดิม บางทีอยู่ในบ้านเบื่อๆ ก็จะออกไปนั่งคุย ความสัมพันธ์ก็ไม่ได้ขาดไป ส่วนใหญ่จะเป็นเครือญาติกัน การพูดคุยกันก็ยังเหมือนเดิม แต่ก็ไม่สามารถไปขอข้าวกินได้แบบสมัยก่อน เพราะเริ่มมีคนอื่นที่เข้ามาภายหลังเข้ามามากขึ้น

การสื่อสารภายในชุมชนบ้านครัว

- ปากต่อปาก
- เสียงตามสาย
- บอร์ดประกาศที่มัสยิด
- วิทยุสื่อสาร

ลักษณะของการสื่อสารกันภายในชุมชนบ้านครัวในอดีต

การสื่อสารแบบปากต่อปาก

ป้าใจ : ก่อนจะมีเสียงตามสายก็จะเป็นลักษณะการสื่อสารกันแบบปากต่อปาก คนนี้รู้แล้วก็จะช่วยบอกต่อกันไป เช่น ช่วงก่อนเดือนที่จะมีการถือศีลอดก็ต้องช่วยกันดูเดือน พอได้ที่มีสยิดก็จะติกลอง การสื่อสารแบบปากต่อปากก็จะเร็วมากเลย

การสื่อสารผ่านเสียงตามสาย

เสียงตามสายภายในชุมชนบ้านครัว มีศูนย์กลางการกระจายเสียงอยู่ภายในบ้านของป้าใจ มีเครื่องเสียงสำหรับใช้ส่งข่าวสาร 1 เครื่อง และมีลำโพงกระจายเสียง 28 ตัวอยู่ทั่วชุมชน สำหรับงบประมาณของอุปกรณ์ที่ใช้กระจายเสียงตามสายนี้ก็จะได้จากทางรัฐฯ ส่วนหนึ่ง งบประมาณของชุมชนส่วนหนึ่ง หรือแม้กระทั่งงบประมาณส่วนตัวซึ่งกรรมการชุมชนและชาวบ้านลงขันร่วมกัน เวลาเมื่อเหตุที่จะออกกระจายเสียง ส่วนคนที่เป็นคนประกาศก็แล้วแต่เหตุการณ์ แล้วแต่ความสะดวกหรือใครจะว่างก็จะมาช่วยประกาศ บ้างก็มีหน่วยงานต่างๆ อย่างโรงเรียนกึ่งเพชร ทุกๆ วันพุธ เวลา 10.00 น. โรงเรียนก็จะส่งนักเรียนเป็นกลุ่มเพื่อมาจัดรายการให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด, สุขศึกษาออกเสียงตามสาย โดยมีอาจารย์จากทางโรงเรียนเป็นผู้ควบคุม

บ้านของป้าใจถือว่าเป็นศูนย์กลางของชุมชน(หมู่บ้าน) ไม่ว่าจะเป็นเหตุอะไรเข้ามา เช่น ประกาศจากการไฟฟ้าฯ, เจ้าหน้าที่พยาบาลจะเข้ามาทำงานในชุมชน ก็จะต้องมาหาป้าใจที่บ้านนี้

เวลาเกิดเหตุการณ์ต่างๆ เช่น ไฟไหม้ ก็จะมีคนโทรแจ้งเข้ามา เราก็จะรู้แน่ๆ เกิดเหตุการณ์แน่นอน ใครที่อยู่บ้านหรือบริเวณนั้นก็จะเป็นผู้ตัดสินใจออกเสียงตามสายไป แต่ทุกคนก็ต้องวิ่งไปที่จุดที่เกิดเหตุการณ์ ไปดูว่าเกิดจากอะไร หรือไม่ก็กรณีมีคนตาย ก็จะประกาศว่าคนนี้ตาย ใครเป็นลูกเป็นหลาน เป็นญาติพี่น้อง

บอร์ดประกาศของมัสยิด

ก็จะแปะกันแบบเอาตามสะดวก ไม่ว่าจะเป็นโปสเตอร์ให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ การสาธารณสุข โรคระบาด โรคไข้เลือดออก ไข้หวัดนก โรคเอดส์ แม้กระทั่งเด็กอายุครบเข้าโรงเรียน อายุครบต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหาร เป็นต้น

วิทยุสื่อสาร

วิทยุสื่อสารที่ใช้กันอยู่ก็มีประมาณ 20 กว่าตัว ซึ่งจะใช้กันภายในระหว่างกรรมการชุมชน, อปพร. และอาสาสมัคร เมื่อเกิดเหตุการณ์สำคัญก็จะสามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้ภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว

การติดต่อสื่อสารกับภายนอก

ป้าใจ : หากเป็นเรื่องที่เป็นทางการ ทางเขตก็จะเป็นคนที่เอาเข้ามาให้ที่นี่โดยตรง เขาว่าต้องมาที่บ้านนี้ อย่างที่เด็กนักเรียนเข้ามาเขาก็ให้ความเคารพนับถือเราดี ไม่ว่าจะเป็นเด็กในชุมชนหรือเด็กจากชุมชนอื่นก็ตาม ส่วนใหญ่เด็กที่มาจากโรงเรียนต่างๆ ละแวกนี้ก็เป็นเด็กในชุมชน ก็จะมีครูพามาอย่างตอนนี้อย่างทำงานกับโรงเรียนกึ่งเพชร โรงเรียนสามมา โรงเรียนบ้านครัว ก็จะประสานงานกันอยู่ บางทีหากคุณศิริศักดิ์ว่างก็จะไปสอนแะกระฉก เช่นรูป ร.5 ให้กับเด็กนักเรียน เพื่อให้เด็กมีความรู้ติดตัวและไปประกอบอาชีพได้ มีรายได้เสริม ก็จะคิดว่าเหมือนครอบครัวเดียวกัน เหมือนน้อง เหมือนลูกหลานจริงๆ แล้วก็ลูกหลานเราเองนี่แหละ เรียนมาแฉะนี่แทบทุกโรงเรียน ไม่ใช่เด็กที่อื่น คนอื่นๆ ที่ไม่ใช่คนชุมชนบ้านครัวแท้ๆ ที่อยู่ละแวกใกล้เคียงก็ล้วนแต่มีความผูกพันใกล้ชิดกับคนในชุมชนบ้านครัว ความสัมพันธ์จะแนบแน่นแยกกันไม่ออก อย่างชุมชนกึ่งเพชร ชุมชนเพชรบุรีชอย 7

อย่างตอนนี้ก็กำลังจะทำโครงการให้กับเด็กกลุ่มต่างๆ ซึ่งจะแบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม มาจากที่ต่างๆ มาทำความรู้จักกันเพื่อให้เขาสนิทกับเรา และเราจะได้มีโอกาสเข้าหาเขาได้ โดยจุดริเริ่มของโครงการต่างๆ มาจากปัญหาสำคัญที่สุดคือยาเสพติด เราก็เลยจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา หรือกันว่าจัดการกับปัญหาอย่างไรดี โดยแกนนำชุมชน กรรมการชุมชน คนทุกกลุ่มที่อยู่ในชุมชน แล้วก็จะมีการเรียกประชุม การเรียกประชุมจะเป็นลักษณะอยากเรียกก็เรียกมาที่บ้านป้าใจ ใครว่างก็มาคุยกันเรื่องนี้ๆ ไม่จำเป็นต้องเป็นประธาน, กรรมการ หรือบุคคลสำคัญอื่นๆ เป็นผู้เรียกประชุม

การแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน

คุณศิริศักดิ์และป้าใจ : ปัญหายาเสพติดเริ่มเข้ามาเมื่อช่วงที่มีเรื่องการก่อสร้างทางด่วน โดยทางชุมชนได้รณรงค์เรื่องนี้อย่างจริงจังก่อนรัฐบาลของนายกทักษิณจะประกาศกวาดล้างยาเสพติดอย่างจริงจังเป็นเวลา 2 ปี มันเป็นเรื่องที่ยากมากเพราะชุมชนบ้านครัวเป็นชุมชนที่ความเจริญเข้าถึง ปิดกันไม่ได้ และหลังจากการรณรงค์ปัญหายาเสพติดภายในชุมชนผ่านไป ปัญหายาเสพติดในชุมชนก็เบาลงมาก ถ้ากะเป็นเปอร์เซ็นต์ก็น่าจะประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ พอเรามารวมกลุ่มกันมันก็จะจัดการกับปัญหาได้ พอเรามีมือไปปัญหาก็เข้ามาอีก พวกลูกเต้า ลูกหลานกลุ่มของเราเป็นผู้ทำกันเอง และถ้ามีใครรู้ว่าบ้านไหนขาย เวลาประกาศเสียงตามสายเราก็จะห็นลำโพงไปคำทางบ้านนั้นแรงๆ เขาก็จะรู้ตัว แต่ถ้าเขาไม่เปลี่ยนแปลงอะไรเราก็ต้องอาศัยอำนาจจากภาครัฐเข้ามาช่วยและรองรับ เพราะว่าเราต้องทำงาน เราไม่มีเวลาไปนั่งเฝ้า เราก็ทำหน้าที่แค่ชี้เบาะแสเล็กๆ น้อยๆ เพราะเราเป็นคนในพื้นที่ เราก็จะรู้ดี

การณรงค์เรื่องยาเสพติดระหว่างคนอีสานและคนมุสลิม

ป้าใจ : เราก็จะไปเตือนเขา ไม่ถึงขั้นไปจับตัวหรือไปแจ้งทางการ เขาก็จะเชื่อ แต่ถ้าเค้าไม่เชื่อจริงๆ ก็จะไปแจ้งภาครัฐ

เรื่องที่ทางเราจะต้องอาศัยอำนาจรัฐมากที่สุดก็คือเรื่องของคนขาย เขาก็จะขายให้กับคนรู้จักเพื่อนฝูง โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ให้เบาะแสก็รู้จักดีใจ ภูมิใจในการลดปัญหาชุมชน ลดปัญหาสังคม เพราะชุมชนนี้ก็เป็นชุมชนใหญ่แห่งหนึ่ง การแก้ไขปัญหานี้ในปัจจุบันจะไม่ได้ใช้ความรุนแรง เช่น ทบตี เอาไปแช่ในคลอง เมื่อถูกจับได้เหมือนในอดีต

การแก้ไขปัญหของชุมชนในปัจจุบัน

คุณศิริศักดิ์ : ทางชุมชนต้องจัดให้มีการณรงค์เรื่องยาเสพติด หลักศีลธรรมและจริยธรรมควบคู่กันไป เพราะว่าเด็กในปัจจุบันห่างไกลเรื่องจริยธรรมมาก อย่างบางครั้งบรวในชุมชนก็จะปล่อยลูกมาก ไม่สนใจ เราก็จะพาเด็กเข้ามาเกาะกลุ่มกันเพื่อความสะดวกในการปลูกฝังและดูแล

การทำกิจการผ้าไหมของชุมชนบ้านครัว

ยุคที่รุ่งเรืองที่สุดก็คือยุคที่จิม ทอมป์สันเข้ามา เศรษฐกิจของชาวชุมชนบ้านครัวแต่ละบ้านจัดว่าดีมากถึงเข้าขั้นเศรษฐกิจก็ได้ ไม่ต้องออกไปหากินก็ไม่อดตาย เพราะร้านายจิม (หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “นายห้าง”) จะเป็นคนป้อนงานให้เรื่อยๆ นายจิมจะเป็นคนออกแบบลาย คัดสีผ้า เข้ามาดูแลทุกขั้นตอนตั้งแต่การย้อม ซึ่งบ้านของจิม ทอมป์สัน จะอยู่อีกฝั่งของคลองแสนแสบตรงกันข้ามกับชุมชนบ้านครัวที่ทอผ้า โดยสามารถเดินข้ามสะพานไม้หรือพายเรือไปมาข้ามคลองได้ ทุกคนในชุมชนบ้านครัวก็จะรักเขา

ขั้นตอนการทอผ้าไหมในอดีต

ป้าใจ : การสั่งไหมดิบ จะมีคนแถวอีสานเอามาขายในชุมชน หรือไม่ชาวชุมชนบ้านครัวก็จะขึ้นไปซื้อกันเอง แถวโคราช(คุณภาพไหมจะไม่ดีเท่าไร) แต่ถ้าเป็นของขอนแก่น บ้านไผ่ จะเป็นไหมที่มีสีสวย แล้วจึงนำมาคัดทำ ชื้อไหมดิบแล้วก็เอามาฟอกมาย้อม แต่ถ้าเป็นไหมที่มาจากจีนจากเขมรจะเป็นไหมย่น(ไหมเส้นเล็ก) เนื้อไหมจะต่างกัน ไหมจีนก็จะมัน โดยเราจะสั่งไหมจีนได้จากบริษัทของจิมหมาให้ ซึ่งจริงๆ แล้วสมัยก่อนไหมจีนจะไม่มีนะ จะเป็นไหมไทยจากทางอีสาน พอเลยยุคจิมถึงจะมาใช้ ถ้าเป็นไหมพื้นเมืองเราจะเป็นไหมพุ่ง, ไหมย่นจะมาจากจันทบุรี ช่วงนายจิมอยู่ก็ยังไม่มียไหมจีนนะ แต่จะเริ่มมีช่วงที่นายจิมหายไปแล้ว เพราะบริษัทเค้าตั้งคณะกรรมการขึ้นมาใหม่และซื้อที่ซื้ออะไรครบวงจร แล้วบริษัทของเขาจึงเป็นผู้ซื้อไหมจีนเข้ามา

ป้าใจ : ไหมของบ้านครัวจะซื้อของ “ก้านันจุล” ไหมไทยแท้ๆ พอมาช่วงหลังเค้าจะเปลี่ยนแปลงไป เราก็ไม่ค่อยรู้ว่ามาจากไหน ไหมของก้านันจุลจะมีชื่อเสียงโดดเด่น คุณภาพดีมาก ถ้าจะถามขั้นตอนของการทำไหมต้องถามลุงอู๊ด ลุงอู๊ดจะสามารถตอบได้ว่าไหมมาจากไหน

วิธีการทำผ้าไหมที่แตกต่างกันระหว่างอดีตและปัจจุบัน

คุณศิริศักดิ์ : เรื่องของสี เท่าที่ผมจำได้ ก็จะเป็นสีเคมี ไม่ต่างจากสมัยนี้เท่าไร

ป้าใจ : ตอนที่จิมยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมกับชาวชุมชนบ้านครัว เราก็จะใช้สีทำเองจากเปลือกไม้พวก “แกแล” ที่ให้สีเหลืองแก่ แล้วก็ “ลูกแสด” จะให้สีแสด มีลักษณะคล้ายๆ ลูกเงาะ ที่โรงพยาบาลจุฬาฯ จะมีเยอะเลย พอแก้งาในก็จะเอาเมล็ดมาเป็นสีแสดมาถูเองกับอ่างดินเพื่อให้สีออกมา ไม่ได้ใช้สารเคมีอื่น ถ้าเป็นสีที่นอกเหนือจากนั้นที่แม่ของป้าใจใช้ข้อมก็จะเป็สีเยอรมันของบริษัทแถวสีลม ปัจจุบันอยู่แถวทางเข้าโรงแรมแม่น้ำ

เรื่องของด่าง แด่ก่อนใช้ไม้แสม แล้วใช้ขี้เถ้ามาทำเป็นกรด แล้วเอาอันนั้นมาทำ แต่เดี๋ยวนี้นั้นเป็นวิทยาศาสตร์หมดแล้ว เริ่มเปลี่ยนตั้งแต่จิมเข้ามาทำให้สะดวกขึ้น ไม่ต้องมานั่งขูดนั่งพันกาแล และได้สีที่หลากหลายกว่าด้วย

จิมต้องเข้ามาตรวจงานทุกเช้า ต้องเดินข้ามฝั่งมา นอกจากเรื่องให้คำปรึกษาด้านการผลิต การให้อาชีพ แล้วจิมยังช่วยเหลือคนในชุมชนแทบทุกเรื่อง หาดลาดให้เลย เราแค่ทำส่งเขาอย่างเดียว วัตถุดิบก็เอามาจากจิมทุกอย่าง เราเองไม่ต้องลงทุน เวลาไปเอามาทางจิมก็จะจดเอาไว้ว่าเอามา พอเราทำทุกสิ่งทุกอย่างเสร็จก็เอาไปส่ง เขาก็จะตัดจากยอดที่ขายได้โดยที่เราไม่ต้องยุ่ง

ก่อนที่จิม ทอมป์สัน จะเข้ามา ลักษณะของลายผ้า เนื้อผ้า จะเป็นลักษณะทอมือ กระทอมือ เป็นลายธรรมชาติ ผ้ายกก็ยังมี ทำมัดหมี่ก็ได้ ทำหางกระรอก ผ้าขาวม้า ผ้าโสร่ง ลายก็จะสืบทอดจากรุ่นปู่ย่า ส่วนลายที่ประยุกต์ขึ้นมาหน่อยก็จะใช้หัวคิดทำขึ้นมากันเอง เป็นภูมิปัญญาของครอบครัวและชุมชน

ป้าใจ : ตั้งแต่จิม เข้ามา ลักษณะและลายของผ้าก็จะเป็นสินค้าแบบที่ตลาดต้องการมากขึ้น โดยจิมเป็นผู้กำหนด เมื่อเขาได้ตัวอย่างผ้า ตัวอย่างลายก็จะมาให้เราทำ เอาตัวอย่างมาให้ดู ช่วงที่จิมอยู่ผ้าที่ทอส่วนใหญ่จะเป็นผ้าพื้นกับผ้าตา ผ้าตาจะเป็นที่นิยมมาก เวลาที่จิมมาตรวจงานก็จะเข้าดูทุกบ้านและพูดคุยกับทุกคน ดูทุกรายละเอียด บางทีเดินตลอดทั้งวันเลย อย่างหนึ่งเรื่องเป็นเฮอร์ ผ้าไหมที่ใช้ก็จะเป็ผ้าไหมของบ้านครัวทั้งหมดเลย ผ้าไหมของจิม ทำจากบ้านครัวแท้ๆ

จิม สามารถพูดไทยได้นิดหน่อย แต่เขาจะมีล่ามมา ตอนนั้นมีคุณสุรินทร์ คุณนาท(ปัจจุบันเสียชีวิตไปแล้ว) แต่ทุกวันนี้เรายังผูกพันกันอยู่ ถ้าเรามีกิจกรรมที่เขาช่วยเหลือได้เขาก็จะช่วยตลอด เวลาจิมเข้าไปตามบ้าน จิมจะพูดคุยกับทั้งเจ้าของกิจการ คนทอ ลูกจ้าง โดยดูรายละเอียดแม้กระทั่งการข้อม บางทีก็ไปจับไหมดูว่ามีน้ำข้าวติดอยู่หรือไม่ ละเอียดมาก เวลาดูผ้าลองถามเด็กๆ(ลูกป้าใจ) ได้

อย่างกับดูเพชรดูพลอย ส่องแล้วส่องอีก ในชุมชนเต็มไปด้วยพื้นที่ตากผ้าตลอดริมฝั่งคลอง แต่ปัจจุบันไม่ค่อยมีที่ตากก็เลยต้องตากตรงโน้นนิดตรงนี้หน่อย พอบ้านเช่าปลูกขึ้นมาก็ไม่มีที่ตากผ้า ก็สร้างแต่ห้องเช่าให้เต็มพื้นที่ของตนเอง แต่ก่อนที่ท้ายคลองตรงที่เป็นทางเดินจะเด่นสวยเลย จากบ้านลงมาก็จะเป็นตาน้ำ ชาวบ้านก็จะล้างไหมกัน ในคลองตากตามริมคลอง สีไหมสวย น่าเดิน จะมีซุงมีแพ มีเรืออย่างทางแปดริ้วเขาจะเอาของไปขึ้นที่สี่แยกมหานาค เข้ามาก็จะมีเรือพ่วงเรือต่อลากมา มีผลหมากรากไม้ เราก็ไปนั่งรอตามบันไดสวยมากเลย

ประวัติส่วนตัวจิมนพอสังเขป :

ป้าใจและคุณศิริศักดิ์ : จิมไม่มีครอบครัว ตัวคนเดียว แล้วก็ไม่มีเด็กๆ ลูกน้องที่เขามาอยู่ด้วย

ป้าใจ : ในอดีตคนในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นคนมุสลิม มีความเกี่ยวข้องกันเป็นพี่น้องกัน พอตอนหลังก็มีคนกลุ่มอื่นเข้ามา ก็ไม่ได้มีความขัดแย้งกันชัดเจน อาจจะมีบ้างแต่เป็นส่วนน้อย เช่น คนอิสานกินเหล้าเมายาเสียงดัง แต่ตอนหลังก็เคลียร์ก็คุยกันได้ ปัจจุบันในชุมชนมีคนหลากหลายก็ต้องระมัดระวังกันมากขึ้น ก็ต้องแย่งกันกินแย่งกันใช้ แย่งกันทำมาหากิน มันก็เปลี่ยนไปตามยุค ยุคหลังก็มีเรื่องยาเสพติดเข้ามา แต่ไม่ว่าจะเป็นป้าใจซึ่งเป็นผู้ใหญ่ของชุมชนเป็นคนออกไปเตือนหรือคนอื่นออกไปเตือน เขาก็ลั่นแล้วแต่เชื่อฟังกันทั้งสิ้น สังคมที่นี่คืออย่างก็มีการเคารพผู้ใหญ่ เชื่อในระบบอาวุโส ไม่มีการทะเลาะกัน

ในอดีตเมื่อยุคทำผ้าไหมรุ่งเรือง ในเรื่องการทำมาหากินก็จะเป็นลักษณะต่างคนต่างอยู่ บ้านใครบ้านมัน แต่ก็มีการรวมตัวกันทำกิจกรรมต่างๆ สบายมากไม่มีอะไรต้องห่วง ชาวชุมชนจะพร้อมอกพร้อมใจกันมา งานใหญ่ๆ ที่ต้องทำร่วมกันบ่อยๆ ก็คือกิจกรรมทางศาสนา ทุกวันนี้ก็มีกิจกรรมเอาเด็กมาเข้าค่าย ให้ความร่วมมือกันเหมือนเดิม ความสนใจในด้านต่างๆ ของคนในชุมชนต่อภายนอกก็จะเป็นเรื่องทั่วไปเหมือนคนในสังคมภายนอกปกติ ค่อนข้างทันสมัย อย่างในบ้านครัวจะมีกิจกรรมทุกวันศุกร์ช่วงเวลา 10.00 น. ก็จะจัดกิจกรรมให้เด็กตลอดที่มีสยิด ประเภทเทศนา อบรม พุทธคุณถึงเหตุการณ์ในบ้าน แล้วทุกวันนี้ก็จะมีการสอนศาสนา สอนภาษาสำหรับเด็กมุสลิมภายในชุมชนโดยแบ่งตามระดับอายุ แล้วก็จะมีการอบรมกิจกรรมเพื่อชุมชนประเภทดับเพลิง พวกนี้เป็นต้น แล้วก็จะมีกิจกรรมร่วมกันกับชุมชนใกล้เคียง เช่น ชุมชนบ้านครัวตะวันตก, ชุมชนบ้านครัวใต้ และชุมชนเพชรบุรีซอย 7 ก็จะทำงานร่วมกัน เวลามีปัญหาอะไรก็จะถึงกันหมด

ทัศนคติชาวชุมชนบ้านครัวต่อชุมชนของตนเอง

ป้าใจและคุณศิริศักดิ์ : คนในนี้ล้วนแต่รัก ผูกพันกับชุมชนเหมือนเดิม แต่ก่อนอีสานไม่ค่อยมีก็จะมีคนจีนและมุสลิมทำผ้าด้วยกัน คนจีนทำผ้าด้าย เราก็จะทำผ้าไหม คนจีนที่ทำผ้าไหมก็มี ก็ทำร่วมกันได้ อยู่กันมานานเหมือนเป็นคนบ้านเดียวกัน

คนอีสานที่เข้ามาอยู่ภายหลังก็ล้วนแต่รักและให้ความร่วมมือกับชุมชนอย่างดี ตอนนี้นักอีสานไม่ใช่ว่าจะขายแต่ส้มตำ ปลา ร้า ให้แต่คนอีสานด้วยกันกินนะ คนบ้านครัวก็จะกินข้าวเหนียวไก่ย่าง ก็เราก็บอกเขาว่ามาอยู่ตรงนี้นี้ถ้าจะให้หากินอยู่ด้วยกันได้ ไก่ก็ต้องเป็นไก่อิสลาม แล้ววิธีล้างเราก็จะสอนเขา แล้วเขาจะเชื่อและทำตามเรา กุ้ง หอย ปู ปลา ความสะอาด เขาก็จะตามคนมุสลิม ก็อยู่กันได้ บางทีก็แซวกันว่าบ้านครัวที่อยู่นี้กลายเป็นบ้านครัวอีสานกันหมดแล้ว กินหมดเลยส้มตำ วันไหนไม่ได้กินก็เหมือนขาดอะไรไป แต่ถ้าเป็นกิจกรรมทางศาสนา เช่น มีแจกผลไม้ ทำบุญ ไม่ใช่มีแต่มุสลิมที่มาร่วมงานนะ แต่คนอีสานนี้จึงถูกจุฬาลานมาเลย ทางเราก็จะส่งถุงพลาสติกไว้ใส่ของแจกไว้เลย 300 ใบประมาณนี้

ความโดดเด่นของชุมชนบ้านครัวเหนือ

ป้าใจ : ป้าคิดว่าเป็นเรื่องความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจ อย่างไม่รู้ได้ เป็นสิ่งที่ดีที่เราเข้ามาจะช่วย ส่วนเรื่องของผ้าไหมบ้านครัวก็เป็นเรื่องที่เขาทำกันมานาน แต่มาดังก็ตอนจิม ซึ่งในอดีตก็ไม่ได้โดดเด่น จะเป็นลักษณะทำเอง ขายเองแต่ก็อยู่ได้และเป็นอาชีพหลัก คือทำเอง ทอเอง ไขเอง แต่พอหน้าข้าวหน้านาที่จะไปแถว จ.สุพรรณบุรี สิงห์บุรี หนองจอก แปรจี่ว เราก็จะเอาผ้าไปขาย จะบุญมากช่วงที่นายจิมยังอยู่ บางทีก็ไปขายถึงเขมร ไปเอาไหมที่เขมรมา บางคนก็ว่าทำไมคนแถวนี้(บ้านครัว) ถึงพูดเขมรได้ ลักษณะการจำหน่ายในอดีตจะเป็นลักษณะแบบผลิตได้-ขายไป เพื่อให้ผู้บริโภคใช้เอง ไม่ใช่拿去ไปขายต่อ ไม่ได้มีการส่งเสริมการขายแต่อย่างใด สินค้าที่จำหน่ายก็จะเป็นประเภทผ้าถุง ผ้าขาวม้า เวลาเราซื้อวัตถุดิบเราก็ไม่ได้รับการลด แลก แจก แถม แต่อย่างใด เรื่องราคาของผ้าไหมที่ผลิตได้ก็ไม่ได้มีความแตกต่างกันในแต่ละฤดูกาล เพราะไม่ได้ผลิตยากหรือง่ายแตกต่างกันแต่อย่างใด สนคนบ้านครัวเองก็จะไม่นิยมใช้ผ้าไหมเพราะไม่ชอบ ดูแปลก ใสเสื้อผ้าที่หาซื้อได้ทั่วไปสบายกว่า บางตัวสลัดที่สองที่ไม่ต้องรีดก็ใส่ออกไปไหนๆ ได้แล้ว

ความแตกต่างของไหม

ป้าใจและคุณศิริศักดิ์ : อยู่ที่ลาย, ราคา, เนื้อไหม ไหมเส้นเดียว ไหมสองเส้น ไหมสี่เส้น ราคาจะต่างกัน ไหม 4 เส้นไม่ใช่ไหมที่ดีที่สุดเพราะว่ามันหนาไป ทั้งหมดขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้ามากกว่าว่าจะชอบอย่างไร อย่างไหมเส้นเดียวก็เอาไปทำเสื้อได้ 4 เส้นก็จะเอาไปทำพวกกระโปรง เพราะมันหนา ในปัจจุบันนี้จะมีแบบ 3 เส้นด้วย ของบ้านลุงอู๊ดจะมีขาย แต่ของจิมไม่มี ไหมของจิมจะมีแค่เส้นเดียว สองเส้น สี่เส้น ซึ่งในอดีตก่อนที่จิมจะเข้ามาที่บ้านครัว สินค้าที่ได้รับความนิยมสูงสุดก็คือผ้าพื้น ที่ชาวบ้านเขาเรียกว่าผ้าม่วง, ผ้าขาวม้า, ผ้าโสร่ง ส่วนเมื่อจิมเข้ามา ผ้าที่นิยมคือผ้าพื้น

นำไปตัดเสื้อผ้า เป็นม้วนๆ หลายๆ 40 หลา ผ้าพื้นสมัยก่อนโบราณเรียกว่าผ้าม่วงหรือผ้าโจงกระเบน แต่ก่อนไหมกิโกรัมละ 125 บาท ส่วนเดี๋ยวนี้ราคากิโกรัมละเป็นพันก็มี ราคาแตกต่างกันมาก ปัจจุบันผ้าเส้นของเขาหลาละ 600-650 บาท แต่ของเราขาย 250 บาทเอง แต่อย่างนี้เราก็ไปว่าเขาไม่ได้ เพราะต้นทุนค่าใช้จ่าย ค่าแรงต่างๆ ต่างกัน อย่างเราไม่ต้องเสียอะไรเลย ถ้าเข้ามาซื้อในชุมชนจะถูกมาก

ในอดีตจิม ทอมป์สัน เคยเปิดโชว์รูมของตัวเองแถวถนนสุรวงศ์ และจะมีอีกร้านที่สมเด็จพระนางเจ้าพระราชินีฯ เคยเสด็จ(คงจะเห็นภาพที่ร้านลุงอู๊ด) ร้านนั้นจะอยู่แถวสุรวงศ์เหมือนกันแต่ไปทางด้านถนนเจริญกรุง

ป้าใจ : ปัจจุบันผ้าไหมจากร้านลุงอู๊ดก็จะมีคนมารับไปขายคราวละมากๆ มีทั้งคนกลาง มีทั้งเจ้าประจำ อย่างที่คิดหั้นขายที่ห้างดิโอลด์ สยาม ก็จะไปจากบ้านครัวแล้วเอาของอื่นปน ผ้าไหมที่บอกว่า 3 เส้น(ไหมที่ดี) ก็กลับเป็นไหมยี่น ไม่ใช่ไหมพุ่ง ไหมยี่นใช้มาตรฐานไหมจีน ความจริงเดี๋ยวนี้ก็ไม่ค่อยมีไหมแท้หรอก เดี่ยวนี้มีคนไม่มากเท่าไรที่จะรู้เรื่องผ้าไหมจริงๆ

ภาครัฐกับการเข้ามาสนับสนุนเรื่องผ้าไหม

ป้าใจ : ในอดีตทางเจ้าหน้าที่จากเขตก็มีมาเชิญชวนให้ไปออกบูธสินค้า OTOP ต่างๆ ที่จัดจัดขึ้นในวันถึงวันนี้ ที่โน่นที่นี้ โดยเขามีบูธให้เรา เราก็เคยไปออกแต่ก็ไม่ได้ได้รับความนิยม เพราะว่าผู้ของโครงการต่างๆ ต่างๆ ไม่ได้ โดยเฉพาะโครงการศูนย์ศิลปาชีพของสมเด็จพระราชินี ซึ่งผ้าไหมของโครงการฯ จะมีความสวยงามและความโดดเด่นเป็นอย่างมาก พอเราไปออกบูธคนเขาก็ไม่ซื้อ เราก็เลยได้แต่นั่งหง่าว แต่เขาก็ไม่ได้ปลดเราออกจาก OTOP นะ เพียงแต่เราไม่ไปเองเพราะไม่มีของไปลง

กองทุนหมู่บ้าน

ป้าใจ : กองทุนหมู่บ้านของรัฐบาลก็ได้เข้ามามีส่วนช่วยในเรื่องของการทำผ้าไหมแต่อย่างใด ส่วนใหญ่จะเป็นเงินไว้ให้สำหรับแม่ค้ากู้ยืมมากกว่า โดยไม่แยก มุสลิม, พุทธ, อีสาน และคนจีน ใครมายืมเราหมื่นหนึ่ง เราก็จะขอ 200 บาท(10 เดือน ไม่ได้เก็บในคราวเดียว) เราก็จะเอาไปซื้อกระดาษ ปากกา ดินสอ ถ้าเป็นชุมชนอื่นเขาก็จะเก็บดอก แต่สำหรับเราไม่เก็บไม่ได้ คนที่กู้ยืมได้ก็ขอแค่เพียงเป็นคนในชุมชน มีสำเนาทะเบียนบ้านอยู่ในนี้

การประชาสัมพันธ์ การช่วยเหลือเรื่องเกี่ยวกับผ้าไหมจากทางรัฐไม่มี แต่เราจะได้จากทางเด็กนักศึกษาที่มาฝึกงาน เข้ามาทำวิทยานิพนธ์เป็นปากเสียงให้ และรู้สึกว่าบางคนทราบจาก Internet แล้วก็ตรงเข้ามาจุดนี้ บางทีคนต่างชาติที่เข้าไปเที่ยวบ้านจิม จะได้รับการชี้แนะจากฝั่งโน้นว่าฝั่งบ้านครัวจะมีผ้าไหมและมีอะไรขาย แล้วเค้าก็จะเข้ามาดูมาซื้อที่นี้ซึ่งราคาถูกกว่าของจิมมาก แต่ลักษณะของการ

จัดจำหน่ายหรือการทำกิจการจะไม่ใช่เป็นแบบการรวมกลุ่ม ธรรมชาติของคนทำผ้าไหมที่นี่ในปัจจุบันจะเป็นแบบตัวใครตัวมัน ดูเหมือนไม่ค่อยถูกกัน แต่ถ้ามีเหตุไม่ชอบมาพากลอะไรก็พร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือกัน ซึ่งเราก็ภูมิใจและดีใจเพราะมันก็เป็นชุมชนที่ค่อนข้างจะแปลก จะเป็นคนจีน อีสาน พุทธ คริสต์ จะอยู่ร่วมกันได้โดยใช้ชื่อเดียวคือ “ชุมชนบ้านครัว”

ป้าใจ : ผ้าไหมบ้านครัวปัจจุบันเท่าที่เห็นจะเป็นลายประยุกต์แล้ว มิใช่ลายดั้งเดิม เพราะว่าลูกลุงอู๊ดจะทำตรงนี้อยู่ เขาจะออก survey ดูตลาด ซื้อตัวอย่างมาดูมาประยุกต์ทำได้น่าไม่ยาก ลายทันสมัย ทัดเทียมผ้าไหมข้างนอกได้ เพียงแต่ไม่โด่งดัง คนที่ทอผ้าไหมบ้านครัวปัจจุบันจะเป็นคนเก่าแก่ ทอตั้งแต่สมัยจิม เพราะในสมัยนี้ได้ราคาค่อนข้างสูง หลาละตั้ง 20 บาท ทอวันหนึ่งแค่ 5 หลาเค้าก็สามารถอยู่ได้ สามารถกลับไปหุงหาข้าวปลาอาหารได้ จะกลับมาทอเล็กมีดคำก็ได้ ก็เหมือนเป็นอาชีพในครัวเรือน

16 ธันวาคม 2548

สัมภาษณ์เจ้าของกิจการ

ชื่อ : นางวรรณิ มนุทัศน์ อายุ : 50 ปี

เจ้าของกิจการ วรรณิ-นิพนธ์ ไหมไทยบ้านครัว

ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน : 837 ตรอกวัดพระยายัง แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

ประวัติการทำผ้าไหม

ทำมาตั้งแต่รุ่นพ่อรุ่นแม่ก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ก่อนจิม ทอมป์สัน เข้ามา เจ้าของกิจการในตอนนั้นคือ พ่อ-แม่ของสามี(คุณนิพนธ์) สมัยก่อนจะทอเป็นผ้าขาวม้ากับผ้าโสร่ง แล้วก็ไปขายกันเอง แล้วหลังสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็มาหยุดเพราะต่างคนต่างอพยพไป แม่ก็อพยพไปอยู่หนองจอก ส่วนพ่อก็ติดอยู่ทางเหนือเพราะเอาผ้าไปขาย พอสงครามโลกหยุดก็กลับมาทำกันต่อ แล้วจิม ทอมป์สันก็เข้ามา

พอจิมเข้ามาเห็นว่าผ้าสวยก็มาสั่ง จากที่เป็นผ้าโสร่งก็ไม่ใช่ผ้าโสร่งแล้ว กลายเป็นผ้าพับ เป็นสี จิมเขาจะมามากแบบสีและลายให้ สมัยก่อนก็จะทอเป็นผ้าพื้นและผ้าสไบที่มีเชิง แล้วก็ส่งจิม ทอมป์สัน

ตอนที่จิมเข้ามานั้นคุณวรรณิเกิดแล้ว ก็จะเห็นจิมทุกวันเพราะว่าบ้านอยู่ตรงข้ามกัน(ตรงที่เป็นบ้านจิม ทอมป์สัน ในปัจจุบัน) ตอนที่จิมอยู่นั้นตนยังไม่ได้มาเป็นสะใภ้บ้านนี้ พอมาเป็นสะใภ้บ้านนี้ก็มาทำต่อ แม่และพี่ๆ ก็ทำกันอยู่ เขาก็มาสั่งผ้าที่บ้าน จิมก็พาโรเบิร์ต เคนเนดี้, แจ็กกาไลน์ ชูกาโน มาที่บ้านนี้ แต่ก่อนที่บ้านนี้จะมีลายเส้นของโรเบิร์ต เคนเนดี้ อยู่ด้วย ตอนหลังพี่ๆ เขาเลิกทำกันแล้ว แต่ก็ยังเหลือตนและสามีที่ทำอยู่

การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการทำผ้าไหมในอดีตและปัจจุบัน

วิธีการทอจะเหมือน แต่สมัยแม่จะยากกว่านี้ หัวก็จะไม่เหมือนกัน ของแม่ตอนที่คุณวรรณิแต่งงานมา แม่จะทำส่งให้กมล สุโกศล เขาก็จะใช้ไหมที่เป็นไหมไทยด้วย แล้วก็หว่าน้ำข้าว วิธีการทำคือเอาน้ำข้าวหว่า พอหว่าน้ำข้าวแล้วก็จะเอามืออุด แล้วก็ใช้แปรงแปรง ก็จะมีเตาอยู่ข้างล่างเพื่อให้ไหมแห้ง แล้วถึงจะนำไปทอ

แต่ในปัจจุบันนี้ไม่ต้องทำอย่างนั้นแล้ว ไหมก็กรอได้เลย ผ้าไหม 3-4 เส้นที่ใช้ทำผ้ามาน สมัยก่อนต้องเอาเข้า “อ๊ก” ก่อน แล้วมาควดตั้งเรียงแบบ 6 หลอด มาเข้าอ๊ก แล้วก็เอามานั่งกรอมือ ก็ต้องเอามานั่งโยก นั่งกรอด้วยมือ แต่เดี๋ยวนี้มีเครื่องกรอ เราก็ออ 3 เส้นกรอเข้าหลอดเดียวกัน และอีกข้างหนึ่ง 3 เส้นก็ใช้ได้ สมัยก่อนเวลาลงแปรง(น้ำข้าว) เราต้องใช้น้ำข้าว เอาน้ำข้าวมาลงไหม แต่สมัยนี้เขาใช้เป็นกาวยางมาละเลง และอีกอย่างคือ สมัยก่อนเวลาจะใส่หรือเวลาใช้เราต้องมานั่งลงแปรงเปียก

อ่อนๆ แต่สมัยนี้เราก็จะใช้สเปรย์สำเร็จรูปประเภท easy on แล้วก็เอาไปแช่ช่องฟรีซแล้วจึงนำมารีด แต่สมัยก่อนไม่ต้อง

การสืบทอดการทำผ้าไหมเกี่ยวกับแบบและลาย

คุณนิพนธ์เขาได้มาจากพ่อแม่ เพราะพ่อแม่เขาทำมาก่อน เขาก็มีสายเลือดทางนี้ สมัยรุ่นพ่อแม่ จิมเขาเข้ามา ก็จะบอกว่าทำแบบนี้ๆ โดยที่เราไม่ต้องออกแบบเอง แต่เดี๋ยวนี้เราต้องออกแบบเองว่าต้องทำอะไรเพื่อออกตลาด ถ้าเป็นผ้าธรรมดาที่อื่นก็มีทั้งนั้น นอกจากเราจะทำแบบแปลกๆ ออกมา

กิจการของที่บ้าน ถ้าคุณวรรณไม่ทำก็จะไม่มีคนทำ อยากให้ลูกมาสืบทอดต่อ แต่ก็รู้ว่าเขาจะทำหรือเปล่า

ความแตกต่างเรื่องสีและลายในอดีตและปัจจุบัน

อย่างผ้าดาก็เหมือนเมื่อก่อน แต่ว่าเราแต่งใหม่ให้ทันสมัยขึ้น ขึ้นอยู่กับว่าเขานิยมแบบไหน ซึ่งแต่ก่อนแม่ไม่ได้ทำแบบนี้

ผ้าไหมบ้านครัวแท้

คนทำผ้าไหมบ้านครัวแต่ก่อน ไม่ต่ำกว่า 7-8 เจ้าที่ทำส่งจิม ทอมป์สันจะเป็นอิสลาม ผ้าไหมบ้านครัวแท้ต้องเป็นอิสลามเชื้อสายเขมร คุณตาของสามีก็มาจากเขมร เชื้อสายจาม

ความผูกพันระหว่างจิม ทอมป์สัน กับชาวบ้านครัว

ทุกคนในบ้านครัวที่ทำผ้าไหมกับจิม ทอมป์สัน ต้องมีหุ่นจิม ทอมป์สัน จนถึงปัจจุบันก็ยังมียู่ถึงแม้ว่าในปัจจุบันบริษัทฯ เขาไม่ได้รับผ้าไหมจากบ้านครัวแล้ว จิมเขาจะมีความผูกพันกับบ้านครัว เพราะว่าถ้าเอ่ยถึงบ้านครัวก็ต้องเอ่ยถึงจิม ทอมป์สัน ถ้าเอ่ยถึงจิม ทอมป์สัน ก็ต้องเอ่ยถึงบ้านครัว เหมือนน้ำผึ้งเรือเสือผึ้งป่า แต่คนรุ่นใหม่เขาไม่มีความผูกพันกับบ้านครัว เขาก็จะทำของเขาเอง ถ้าจิมยังอยู่เขาก็จะไม่ทิ้งบ้านครัว

คนที่ทำบริษัทจิมฯ ต่อ เขาทำในรูปแบบบริษัท เพราะจิมไม่มีครอบครัว สมัยก่อนที่จิมเข้ามาเขาจะเข้ามาด้วยตัวเอง สั่งลาย สั่งสี เขามีลามาด้วยชื่อคุณนาท จะสนิทกับที่บ้านดี คุณนาท คือคุณชัยเจริญ เพิ่งเสียชีวิตไปตอนปลายปี พ.ศ.2537 นี่เอง จิมเขาพูดภาษาไทยไม่ได้เลย แต่จะมีคุณนาทเป็นล่ามตลอด

สาเหตุที่ทำให้การทอผ้าในชุมชนลดลง

แต่ก่อนก็ไม่ได้ทอกันทั้งชุมชนนะกะ จะมี 7-8 ตระกูลเท่านั้นที่ทำให้จิม ทอมป์สัน เข้าๆ ประมาณ 9-10 โมง จิมจะมาแล้ว จะมีคนเอาเรือพายข้ามไปรับจิมมา จิมก็จะเดินคู่ตั้งแต่บ้านครัวเหนือ

มา คือตั้งแต่บ้านของตระกูลมานะเกษม ก็จะดูกันมาเรื่อยๆ เลยจนมาถึงบ้านนี้ พอดูเสร็จจิมก็จะส่ง สมัยก่อนบริษัทของจิมไม่ได้ทำเองก็จะรับของที่นี่ไป โดยจะมีชื่อของแต่ละบ้านติดอยู่ว่าผ้าไหมผืน ไหนเป็นของบ้านใคร ของบ้านแม่ก็จะขายดีเพราะว่าแม่เป็นคนละเอียด แม่ทำสวย เขาก็จะใส่เล่นหนัง เรื่องเป็นเฮอร์

หลังจากที่จิมหายไปแล้ว ทางบริษัทฯ เขาก็ทำเองเลย คนที่นี้เขาก็เลิกทำผ้าไหมกัน เพราะว่า เขาไม่เอาผ้าไหมบ้านครัวอีกเลย เขาทิ้ง คนที่ยังมีกิจการอยู่เขาก็ไม่รู้จักรถตลาดกัน อยู่ไม่ได้ก็เลยเลิก กันไป

บ้านที่รุ่นพ่อแม่ทำผ้าไหมเขาก็ส่งลูกเรียนได้สูงๆ เมื่อจิมไม่รับ เขาก็เลยเลิก แต่ที่บ้านนี้ลูกๆ ทำกันมาตลอด เราก็เปิดตลาดค้าขายกันเองตามร้าน สมัยจิมยังอยู่ จิมเขาชอบกับพ่อแม่และแม่ว่าอย่าเปิด ร้านแข่งกับเขานะ พ่อกับแม่ก็สัญญา จิมบอกว่าใน 7-8 ตระกูลที่ทำผ้าไหมในบ้านครัว เขากลับตระกูล นี้มาก เพราะตระกูลนี้มีลูกถึง 10 คน และลูกชาย 8 คนเก่งๆ ทั้งนั้น คนสมัยก่อนเขาก็รักษาคำพูด ทั่วๆ ที่มีแต่คนบอกให้เปิดเองเลยเพราะว่าเรามีอุปกรณ์ครบ แต่พ่อกับแม่บอกว่าถ้าหากนายห้างมา เราก็ไม่รู้ ว่าจะทำหน้าอย่างไร เพราะว่าเราได้ให้สัญญาไว้กับเขาแล้ว ถึงแม้ว่าเป็นเพียงสัญญาลมปาก

ทำผ้าไหมครบวงจรไหม

ย้อมนี้ให้ข้างบ้าน(ร้านลุงอู๊ดในปัจจุบัน) เขาทำ เพราะว่าแต่ก่อนเขาย้อมไหม ลุงอู๊ดเขาเพิ่งเข้ามาทำทีหลัง แต่ก่อนที่บ้านจะสาวไหมและย้อมไหมที่บ้าน รุ่นพ่อแม่ทำหมดทุกอย่างเลย ย้อมเอง สี นี้แม่จะทำเองหมดเลย และผ้าที่บ้านนี้จะได้ OTOP และของดีเขตราชเทวีเพียงบ้านเดียว

ลูกจ้างทอผ้าในปัจจุบัน

ตอนนี้มีคนทอ 12 คน อยู่ตรงนี้และทางด้านโน้น เมื่อปี พ.ศ.2544 เกิดไฟไหม้ขึ้น ก็เลยปิดแล้ว มาอาศัยแม่ (ที่ทอผ้าไหมในปัจจุบัน) บ้านนี้จะทำผ้าไหมรายได้สูงสุดของบ้านครัว ถ้าเอ่ยถึงบ้านนี้ ไครๆ ก็ต้องรู้จักเพราะว่าทำมานาน

เวลาออกแบบลาย ครั้งแรกคุณวรรณก็ต้องยีนดู เพราะบางทีเขาทอผิดเราก็ต้องบอกเขาว่า ไม่ได้ทอแบบนี้ละ เพราะผ้าบางอย่างจะทอไม่เหมือนกัน เราก็ต้องยีนดูก่อน แต่หลังจากนั้นเขาก็จะทอเองได้จนเสร็จเป็นผืน

งานของคุณวรรณในแต่ละวันก็จะยุ่ง เพราะว่าต้องกรอไหมเอง งานที่ทำก็ต้องใช้ความละเอียด อย่างไหมที่ทอผืนนี้เราก็ต้องมานั่งเรียงให้เขา แล้วเวลาเด็กเขาทอเขาก็จะต้องทอตามเบอร์ที่เราเรียงไว้ แล้วจะออกมาสวย เพราะผ้าที่เราทอจะเป็นสองเส้น (ที่อื่นๆ ทอเส้นเดียว) ถ้าผ้าเส้นเดียวเราก็เรียงๆ ให้เขา แล้วบางชิ้นเรายังต้องทอสลับลาย สลับลีอก

การติดต่อสื่อสารกับแหล่งวัตถุดิบ

เราจะสั่งไหมมาจากทางเพชรบูรณ์, อุตรธานี และจีน โดยคุณวรรณิและคุณนิพนธ์เป็นผู้สั่ง สั่งจากบริษัทไหมที่แม่เคยซื้อสมัยก่อน ก็จะเป็นเจ้าประจำกัน

คุณภาพ ความโดดเด่นของผ้าไหมที่นี่

ที่โดดเด่นที่สุดคือลาย สี และคุณภาพ ผ้าที่บ้านเนื่อจะดี ลายควบจะสวย จริงๆ ดูแล้วผ้าก็จะเหมือนๆ กัน แต่คุณภาพจะต่างกัน ต้องใช้ไปแล้วจะรู้เอง และผ้าที่บ้านลายก็จะไม่เหมือนที่อื่น ถ้าใส่แล้วก็จะมิเฉพาะที่นี้ที่เดียว ไม่มีซ้ำกับที่อื่น

ที่เด่นคือผ้าฟูกที่เราทอ จะทอด้วยมือและสามารถใช้ได้ทั้งสองด้าน ขนาดของจิม ทอมป์สัน ทอ เขายังใช้เครื่องเลย แล้วก็ใช้ได้ด้านเดียว ก็จะมีคนทำเลียนแบบแต่ทำไม่ได้ไม่เหมือน ลองจับดูก็จะรู้เลย แล้วก็จะมิผ้าฟูกสลับสีด้วย ราคาที่หลาละ 400 บาท

แล้วก็จะมิผ้าเกล็ดเต่า ผ้าเกล็ดเต่านี้จะทอด้วยมือ ทอด้วยที่เดียวกัน แต่ทั้งผืนจะทอไม่เหมือนกัน มันก็จะออกมาแบบนี้(ชี้ให้ดู) ซึ่งก็เป็นความคิดของเราเอง

บางทีเขาดูโทรทัศน์แล้วเขาก็จดเบอร์โทรศัพท์ที่ขึ้นไว้ มีคุณป้าคนหนึ่งทีหนองคายเขาโทรฯ มาสั่งผ้าที่บ้าน เราก็ส่งไปให้ พอเขามากรุงเทพฯ เขาก็มาเที่ยวที่บ้านและมาซื้อ บางทีก็มีลูกค้าชาวมาเลเซีย, อิตาลี เขาเคยไปดูของชินวัตรแล้วเอาตัวอย่างของชินวัตรมา พอมาดูที่บ้านเขาก็สั่งของเรา ไม่เอาของชินวัตร เขาบอกว่าคุณภาพของผ้าไหมบ้านครัวดีมาก ถ้าคนอยู่ในวงการผ้าเขาจะรู้จัก แต่คนนอกเขาจะไม่รู้เลยว่าในใจเมืองอย่างที่นี่จะมีทอ

ที่บ้านนี้นอกจากจะทำผ้าไหมลายทั่วไปแล้ว ก็จะมีผ้าสำหรับใช้ทำเฟอร์นิเจอร์ด้วย ผ้าม่าน ผ้าไทย ผ้าคลุมเตียง หมอนอิง ของคุณชูวิทย์เขาก็มาให้เราออกแบบให้ เราก็เอาไปให้เขาดู เขาก็จะเลือกและเวลาลูกค้ามาที่บ้าน มาสั่งผ้า เราก็จะทำแบบและสีให้ เพราะว่าผ้าของที่บ้านเราจะมีแบบและสีที่สวยงาม ไม่ฉูดฉาด ไม่แปร้น

ที่นี่จะทำการทอทุกวัน หยุดเฉพาะวันอาทิตย์เพราะว่าเหนื่อย อย่างไหมคนก็ต้องกรอเอง แบบเราก็ออกเอง แบบที่บ้านจะไม่เหมือนที่ไหน แล้วก็ส่งออกไปเสนอลูกค้า แต่ส่วนมากเราก็จะมีเจ้าสำหรับส่งประจำ อย่างร้านที่อยู่ในโรงแรมโอเรียนเต็ล, ริเวอร์ ซิตี้, แสงกรี-ลา, โรงแรมสยามฯ แล้วก็มิลูกค้าที่ทำเนียบรัฐบาล, สรรพากร จะมาซื้อและสั่งที่บ้าน พอลูกค้าซื้อไปแล้วมิใครมาเห็นว่าสวย ก็จะบอกต่อๆ กัน แล้วเขาก็ตามมาซื้อ

การติดต่อประสานงานเพื่อเผยแพร่และจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์

จริงๆ ทุกวันนี้เขาก็มาขอให้ไปออกงานที่เมืองทองฯ แต่ไม่ได้ไปเพราะว่ามีแอร์เตอร์เข้ามาเยอะ ไม่สะดวก และบูธที่เขาให้ก็แคบนิดเดียว แค่มตรเดียว เราไม่ต้องเสียเงิน โดยสำนักงานเขตราช

เทวีเป็นผู้ติดต่อมา ส่วนมากเมื่อก่อนทางเขตฯ จะไม่รู้ แต่คนเก่าแก่เขาจะรู้ ตอนที่เขตเขาเห็นว่าที่บ้านเรา เขาก็เห็นว่าเราทำไม่เหมือนเขาหรือเหมือนที่ไหน ผ้าก็จะไม่เหมือนกัน เราจะทำหลากหลาย

อย่างเดวิด กรูป ของคุณชววิทย์ กมลวิศิษฐ์ ก็เป็นผ้าจากที่บ้าน อันนั้นเขาไปดูตัวอย่างที่ จิม ทอมป์สัน มาก่อน พอเขามาดูที่บ้านก็เห็นว่าไม่แตกต่างกันเลย แต่ราคาจะต่างกันมาก เราก็บอกว่าบ้านเราทำมาเก่าแก่ แล้วก็ทำส่งจิม ทอมป์สัน พอตอนที่จิมเขาหายไป ทางบริษัทเขาก็ทำเอง

การช่วยเหลือจากทางเขต

ถ้าถามว่าช่วยไหม ก็คือไม่ช่วยเลย เพราะที่บ้านเราทำของเราเอง แต่ก่อนก็มีเจ้าหน้าที่ของทางเขตฯ ชื่อคุณเงาเดือน ติดต่อมาแต่ตอนนั้นเขาไม่ได้ทำตรงนี้ ก็จะมีคุณสมร แรกๆ เลยเขาก็ไม่รู้จักที่บ้าน เขาจะรู้จักแต่บ้านข้างๆ (บ้านลุงอู๊ด) ลุงอู๊ดก็เป็นรองประธานชุมชนด้วย เขาก็พยายามจะปิดบ้านเรา แล้วที่นี้เราพึ่งวิทยุ มีการประกวด OTOP แพน(คุณนิพนธ์) ก็เลยส่งประกวดแล้วก็ได้ OTOP มา เขาก็เลยถามว่าอยู่ไหน เราก็บอกอยู่บ้านครวณะ บ้านเราเก่าแก่ คุณไปถามคนบ้านครวได้เลย

แล้วเขาก็ถามว่าทำไมเขารู้จักแต่ตรงนี้(บ้านลุงอู๊ด) พอเขามาดูของแล้วเขาก็ซื้อไป แล้วก็ถามว่าทำไมถึงถึงตก ประธานชุมชนเขาเป็นคนมาเล่าให้เราฟัง ที่แรกเราพึ่งเราก็นึกสมน้ำหน้าว่าทำไมไม่มาหาของบ้านครวแท้ละ พอเขาได้ใช้ของบ้านเรา เห็นความสวยแตกต่างของผ้าบ้านเรา ก็จะบอกว่าไม่เหมือนของบ้านครวที่เขาเคยเห็น เพราะของเรานี้แหละคือบ้านครวแท้ เราก็บอกว่าแล้วแต่ว่าคุณจะเชื่อใคร บ้านเรา หลักฐานเราก็มี ใบหุ้นของบริษัทจิมฯ เราก็มีย ใบประกาศนียบัตรของดีเขตราชเทวีที่มีสมุดเขาก็ทำให้เรา ทำไมคุณไม่รู้จักบ้านเรา พอมาเห็นเขาก็เลยรู้เลย ตอนที่เราก็ดึงต้องทำป้ายทางเข้าไว้หลายทางเพื่อให้ลูกค้ารู้ ทั้งซอยกิ่งเพชร ทั้งฝั่งสุสาน พอเขามาถึงเขาก็จะโทรเข้ามา แล้วเราก็ออกไปรับ

การตลาดของคุณวรรณิในปัจจุบัน

ต้องออกไปติดต่อเอง ที่บ้านจะส่งผ้าเอง ส่งเฉพาะร้านประจำที่เคยมา ยังไม่อยากจะขยายตลาดเพิ่ม เพราะของที่ต้องใช้ความละเอียดอ่อน คือเราทำได้แค่แรงเท่าที่มีอยู่ทุกวันนี้ ถ้าเราออกไปข้างนอกก็ดูแลได้ไม่ทั่วถึงแล้ว คุณภาพก็อาจจะไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร และคิดว่ากิจการนี้ยังสามารถทำต่อได้เรื่อยๆ เราก็มองมีความหวังอยากให้ลูกทำต่อ

ราคาในปัจจุบัน

ราคาผ้าบ้านครวจะแพงกว่าผ้าต่างจังหวัด เพราะต่างจังหวัดค่าแรงเขาจะถูกกว่า การใช้สี การใช้ไหมก็จะไม่เหมือนกัน ถ้าเทียบกับชินวัตร ของเขาแพงกว่ามากเพราะเขามีชื่อ และเขาก็โฆษณา

มากกว่า ระดับชินวัตรเขาต้องเทียบกับจิม ทอมป์สัน แต่จริงๆ แล้วก็เทียบไม่ได้หรอก ถ้าเป็นคนในวงการผ้าเขาจะรู้ว่าผ้าบ้านครัวเทียบได้สบาย แต่ก็ต้องดูด้วยว่าบ้านครัวแท้หรือปลอม

ที่บ้านนี้แต่ก่อนไม่เคยออกงานเลย พอไปออกงานก็มีคนมาบอกว่าแต่ก่อนที่เคยซื้อของบ้านครัวไม่ใช่แบบนี้ เขาก็ใช้ชื่อของบ้านครัวเอาไปขาย แต่ของที่เรายขายนี้บ้านครัวแท้เลยนะ ออกงานแรกคือ กรมประชาสัมพันธ์ครบ 72 ปี ทางเขตฯ เขาจะเชิญที่บ้านไป และมาเป็นลูกค้าที่นี่ แล้วก็มีกระทรวงการคลังเขามาในงาน เขาก็ตามมาซื้อจนถึงทุกวันนี้ เขาจะบอกว่าที่นี่บ้านครัวแท้เลย เพราะว่าที่เขาเคยสั่งจากเจ้าอื่นแล้วไม่ได้อย่างที่เขาสั่ง เราก็บอกว่าถ้าสั่งจากเรานี้ต้องได้ของบ้านครัวแท้แน่นอน แต่ต้องเป็นบ้านนี้ด้วยนะ แล้วคุณสั่งทีหลังก็จะได้เหมือนเดิมทุกครั้ง ที่คุณเคยสั่งแล้วบางครั้งไม่ได้เหมือนเดิม อันนั้นเราก็ไม่ทราบ เพราะว่าไม่ใช่ของบ้านเรา แต่ถ้าสั่งกับบ้านเราคุณก็จะได้เหมือนเดิม เพราะว่าเราทำเอง ดูเอง

การติดต่อสื่อสารกับลูกค้าในปัจจุบัน

ก็จะมีทั้งโทรมาสั่งแล้วก็มาเอง มีหน่วยงานราชการ, บุคคล เข้ามาติดต่อ อย่างเดือนที่แล้ว ผบ.ชร. ท่านฯวิโรจน์ จันทรงษ์ มาเยี่ยมชมชุมชน ท่านก็เห็นที่บ้านทอ ท่านก็ให้ลูกน้องมาสั่งไป ใช้สำหรับใส่ไปเมืองนอก

อย่างคุณสุเทพ วงศ์กำแหง, คุณสุสดี(สก.เขตราษฎร์เทพฯ) ก็ใช้ผ้าของที่บ้าน พอเอาไปตัดเสื้อที่ร้านพิจิตร(บางลำพู) ทางร้านยังต้องตามมาซื้อผ้าที่บ้าน ลูกค้าเห็นเขาก็บอกว่าอยากได้แบบนี้เลย เขาก็ถามว่าซื้อผ้าที่ไหน แล้วก็ตามมาซื้อถึงที่นี่ แล้วก็ยังมีพี่ที่เขตฯ ชื่อคุณพจน์ ย์ บุนนาค เขาเอาผ้าไปตัดเสื้อที่ร้านคลยา แกวอนุสาวรีย์ ลูกค้าเห็นก็ตามมาซื้ออีกเหมือนกัน เพราะเนื้อผ้าดี ราคาง่าย ตัดง่าย เขาจะแนะนำลูกค้า ลูกค้าจากสมุทรสาครยังมาซื้อถึงที่นี่ ถ้าของเราดีเราก็ไม่ต้องพูดมาก คนใช้เขาก็จะบอกต่อกันเอง

16 ธันวาคม 2548

สัมภาษณ์เจ้าของกิจการ

ชื่อ : นายมนัสนันท์ เบญจรงค์จินดา อายุ : 52 ปี

เจ้าของกิจการ อู๊ดไหมไทยบ้านครัว

ตำแหน่ง : รองประธานกรรมการชุมชน, ประธานกลุ่มทอผ้า

ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน : 847/1 ตรอกวัดพระยาขัง แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

ประสบการณ์การทำผ้าไหม

เกิดที่บ้านครัวนี้ บิดามารดามีอาชีพขายถ่านในคลอง สมัยก่อนหลังกลับจากเรียนหนังสือจะไปฝักข้อมไหม ได้กิโกรัมละ 7 บาท ผมอายุ 13 ปี ถ้าวัวไหนได้จำนวน 6-7 กิโลกรัม ก็จะมีรายได้ถึง 40 บาท ซึ่งดีมาก เพราะค่านี้นั้นถ้าเทียบกับสมัยนี้เป็นเงินก้อนใหญ่มาก ปัจจุบันมีราคากิโกรัมละ 130 บาทโดยต้องใช้อุปกรณ์ของเราเอง

การทำผ้าไหมของชุมชนในอดีต

สมัยก่อนทำกันทุกครัวเรือน ตั้งแต่ตะวันออกไปถึงสะพานเจริญผล ซึ่งถ้าไม่ทอผ้าก็จะทำการกรอ/ข้อมไหม ผ้าที่ทอมี 4 ตะกอ, 7 ตะกอ ขายต่างจังหวัด จนวันหนึ่งจิมทอมสันผ่านมาเที่ยว พบผ้าไหมก็เกิดความหลงใหลซื้อไป ต่อมาก็ทำการชักชวนผู้ใหญ่ว่าให้ทำผ้าไหมส่งเค้า โดยให้วัสดุดิบ เช่น เส้นไหม สีที่จะใช้ข้อม ทอได้เท่าไรก็ส่งให้พร้อมกับได้รับเงินสด ยังผลให้ประชาชนในแถบนี้มีรายได้ดีรายวันเป็นแถวๆ

วิธีการทำผ้าไหมในอดีต

สีที่ใช้ข้อมผ้าในอดีตจะใช้จากธรรมชาติ เช่น จี๋เถาใช้ฟอกสี โดยใช้เกละ, เปลือกไม้ และลูกแสด (วิธีใช้นั้น สำหรับเกละจะฝานเป็นซีกเล็กๆ มาต้ม นำผ้าขาวมากรองเฉพาะน้ำไปใช้ข้อม ส่วนลูกแสดจะมีลักษณะเหมือนกับลูกเงาะ มีขน ใช้ทั้งลูกต้มแช่น้ำจะออกเป็นสีหมากสุก)

เมื่อก่อนการทอจะใช้กักระทบ (เป็นการใช้ไม้ยาวๆ แบบภาคอีสาน ค่ายก็ใช้มือสอด กินเวลานาน) เพื่อเพิ่มปริมาณให้ทำได้มากขึ้นจึงเปลี่ยนเป็นกักระตุก แต่ก่อนลวดลายที่ใช้มีไม่มาก ต่อมา มีการนำลวดลายจากนอกเข้ามาประยุกต์ ให้มีตัวลวดที่มากยิ่งขึ้น

สมัยก่อนการลงแป้งจะใช้น้ำขาว มีการเปลี่ยนเป็นหุงข้าวด้วยหม้อหุงข้าวไฟฟ้า จึงจำเป็นต้องใช้ แป้งหมี่, น้ำมันถั่ว, น้ำมันถั่ว 3 อย่าง ทำให้เส้นไหมแข็ง เวลาสาว (ตากให้แห้ง นำมากระทบให้แตกออกจากกันจึงใช้ได้)

การติดต่อสื่อสารระหว่างชาวบ้านครัวกับจิม ทอมป์สัน

ช่วงก่อนที่จิมจะหายไป ทุกวันเวลา 9.00 น. ตอนเช้า เล้าข้ามฟากโดยทางเรือ เพราะอาศัยอยู่ฝั่งโน้น ที่มีลักษณะอย่างกับวัด มาดูผ้าไหม จำยสี ให้ตรงตามออร์เดอร์ที่ได้รับมา ประมาณ 20-30 ปี หลังจากที่ยิมหายตัวไปแถบมาเลเซีย (ไม่มีผู้พบเห็นถึงปัจจุบัน) ทางบริษัทฯ ได้มีการตั้งโรงงานขึ้น ยกเลิกการรับสินค้าที่ออกจากบ้านครัว ทำให้ขาดตลาด เพราะในช่วงนั้นไม่มีการทำตลาดผ้าไหม ทำให้ตลาดมีขอบเขตที่แคบ ผู้ผลิตในบ้านครัวจึงต้องเลิกกิจการไปทีละเจ้าจนหมด

ผู้ผลิตผ้าไหมรายใหญ่ในอดีต

ผู้ผลิตในสมัยก่อนมีเพียงอุตสาหกรรมไหมไทย ต่อมาเมื่อเซ็นทรัลไปเปิดที่สุรวงศ์แต่ก็แจ้งไปจนเหลืออุตสาหกรรมไหมไทยที่เดียว

ความแตกต่างของการทำผ้าไหมในอดีตและปัจจุบัน

เส้นไหมที่นำมาใช้ผลิตกันสมัยก่อนจะมีการกรอเส้นไหมยาวสั้นไม่เท่ากัน เป็นการกรอด้วยมือ เมื่อมีการเปลี่ยนเป็นการใช้เครื่อง/สวิง (ที่ใส่เส้นไหมเป็นไม้กลมๆ) ทำให้มีการกรอที่เป็นมาตรฐานแน่นอน สามารถนำไปใช้ในการทอได้ทันที ไม่จำเป็นต้องมากรอเส้นไหมใหม่ก่อนลงมือทอผ้าไหม

การข้อมสีไหมดิบต้องผ่านการฟอกสีก่อน ที่จะนำมาใส่ในสีที่จะข้อม (โดยการต้มอีกประมาณหนึ่งชั่วโมงครึ่ง พอน้ำใสสีเสมอ นำมาล้าง ใส่เข้าเครื่องบิดให้แห้งหมาดๆ จึงนำไปตาก (ในร่ม หลังจากล้างสี เวลาที่ใช้ ตากวันนี้พุงนี้บ้ายๆ ก็แห้ง โดยเฉพาะสีเขียวมรกตห้ามโดนแดดเนื่องจากจะทำให้หวัระซีด) มากรอจากหลอดใหญ่ให้เป็นหลอดเล็ก เพื่อใช้ในการทอเป็นผ้าไหม

การข้อมสีต้องใช้ 5 คน (มีลูกชาย 1 คน ดูแลการฟอก/ล้างสี) การทอต้องใช้ประมาณ 8 คน โดยมีคนคุม (หัวหน้าช่างสีด้าย) การทำงาน 1 คน การกำหนดสี ลวดลาย สามารถทำได้ จากการนำชิ้นผ้ามาให้ดู ทำให้มีสีที่แตกต่างออกไป เพื่อรูปแบบที่หลากหลาย เช่น ตัดเป็นเสื้อชุด เป็นต้น

การติดต่อสื่อสารกับแหล่งวัตถุดิบ

เส้นไหมดิบที่ได้ส่งมาจากเมืองจีน ผ่านทางยี่ปั่ว ไปถึงชาปั่ว (โทร. ส่งให้นำมาส่ง) ไหมจากภาคอีสานสีเหลือง เรียกว่าไหมไทย ทำเป็นไหมพุงและไหมยีน (ยี่ปั่วที่สุรินทร์เป็นแม่ค้าซื้อน้องหญิงชาปั่วชื่อสมพงศ์เคยเป็นพนักงานศรีไทยรุ่งที่เป็นยี่ปั่วอีกคน) ราคาสินค้าที่จะเป็นต้นทุนนั้นผ่านยี่ปั่ว(มีเครดิต จะมีราคาที่ไม่แพง และมีระยะเวลาในการจ่ายเงิน 2-3 เดือน) แต่ถ้าเป็นธุรกิจที่เพิ่งเริ่มกิจการไม่มีเครดิต จำเป็นต้องซื้อสินค้าผ่านทางชาปั่วซึ่งมีราคาสินค้าที่สูงกว่า เพราะชาปั่วต้องส่งสินค้า

จากยี่ปู้วอีกทอด สำหรับแหล่งวัตถุดิบที่ใช้มี ชีชีว (ตรอกยาสุนทร) ไคว่มังฮวด (ข้างโรงพักบางรัก) พาย เรือนทอง (ลำเพ็ง) ศรีไทยรุ่ง (ริมถนนมเหล็ก)

สีในอดีตจะสั่งจากบริษัทลิ้มเด็กหลี (สิงคโปร์) ต่อมาบริษัทดีทแฮล์มได้ทำการซื้อลิขสิทธิ์ไปผลิต หลังจากนั้นพี่สมศักดิ์ (เคยทำงานเป็นพนักงานขายที่บริษัทลิ้มเด็กหลี) ได้ซื้อลิขสิทธิ์ไปอีกทอด มาผลิตสีตั้งร้านของตนเอง เป็นผู้ขายสีให้ เมื่อต้องการจะติดต่อคุณมงคล (ลูกของคุณสมศักดิ์) ให้นำของมาส่งให้ที่บ้านฯ ยอดเงินเป็นหมื่นบาทใช้ได้ ประมาณเดือนครึ่ง

ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในการทำผ้าไหม

ปัญหาที่เกิดในการทำงาน คนงานบางส่วนเป็นคนอีสาน (สุรินทร์, บุรีรัมย์, โคราช, ร้อยเอ็ด) มีอาชีพทำนา เพื่อถึงหน้า/ฤดูการทำนาก็ต้องลาไปทำนา ทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงาน (ไม่สามารถส่งสินค้าได้ตาม Order ที่กำหนด) ในสมัยก่อนการด้อมสุรา ก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทกัน จึงมีกฎหมายห้ามด้อมสุราในที่ทำงาน ถ้ามีคนมาใหม่ต้องมีการฝึกประมาณ 1 สัปดาห์ก็จะทำงานได้

การเผยแพร่และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์

ปัจจุบันขายให้นายรายักษ์ ที่ราชประสงค์, จังหวัดตรัง (ซึ่งสั่งที่ 1-2 ปี เป็นจำนวนร้อยละ 80) มีขายมากในช่วงเดือน พฤศจิกายน-ธันวาคม ของทุกปี เพื่อเป็นของขวัญให้ผู้หลักผู้ใหญ่ แต่ในช่วงต้นปีจะเงียบ

การติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าของกิจการและภาครัฐ

ปี 2545 รัฐบาลเข้ามาสนับสนุนให้เป็นสินค้า OTOP (1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์) โดยพาไปเข้ารับการอบรมและช่วยต่อยอดให้ รวมทั้งสีและอุปกรณ์ช่วยเหลืออื่นๆ ได้จากการเคหะ ส่วนทางเขตก็มาดำเนินการช่วยในด้านสถานที่ขายผลิตภัณฑ์ โดยไม่ต้องเสียค่าที่ รับแต่รายได้จากการขายเข้ากระเป๋าอย่างเดียว เช่นการใช้บูธฟรี (เมืองทองธานี, ศูนย์ประชุมสิริกิติ์, โรงแรมระดับ 5 ดาว ผ่านทางฝ่ายพัฒนาชุมชน ชั้น 6 (ไม่ทราบชื่อ) นายอำเภอ, ผอ. สูดวงดา ก็เคยมาถ่ายทำภาพยนตร์เรื่องของสีของเขตราชเทวี ไปเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จัก โดยใส่เบอร์โทรฯไว้

สื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมช่วยประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของชุมชนบ้านครัว

ข่าวสารที่ทำการเผยแพร่มีทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่มีการทำรายการแล้วนำไปกระจายข่าวผ่านสื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์, หนังสือพิมพ์, นิตยสาร (ขวัญเรือน) และอินเทอร์เน็ต

เมื่อมีผู้สนใจพบเห็นก็มีการโทรฯ มาติดต่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม เช่น สถานที่ (อยู่ที่ไหน) ราคาสินค้า (แพงมากน้อยเท่าไร) ส่วนมากจะสอบถามเพื่อมาดูสินค้าที่นี่และทำการซื้อไปเมื่อพบสินค้า

ที่ถูกต้อง ซึ่งสถานที่ใช้เป็นจุดสังเกตได้ง่ายก็คือ ห้างมาบุญครอง ไม่ว่าจะเป็นต่างจังหวัด (สุพรรณบุรี, นครปฐม) ก็รู้จัก ว่าอยู่ซอยเกษมสันต์ 3 ตรงข้ามสนามศุภชลาศัยถัดจากมาบุญครอง ให้เข้าซอยประมาณ 800 เมตร ข้ามสะพานมาทางซ้ายมือ อยู่บ้านหลังที่เก้า ก็จะหากันพบ แต่เนื่องจากเป็นสินค้าที่มีราคาจึงต้องขายในสถานที่ที่เป็นย่านของผู้มีอันจะกิน ไม่ใช่ตามงานวัด

25 พฤศจิกายน 2548

สัมภาษณ์เจ้าของกิจการในอดีต

ชื่อ : นาวาอากาศเอก(พิเศษ) วิษณุ มานะเกษม อายุ : 77 ปี

ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน : 22/129 หมู่บ้านเปรมประชา แขวงตลาดบางเขน เขตดอนเมือง

กรุงเทพมหานคร

กิจการทอผ้าไหมในอดีต

เป็นบ้านแรกที่จิม ทอมป์สัน มาพบเข้าและชอบผ้าไหมที่ทออยู่และขอซื้อไปทั้งหมดที่มีอยู่ สมัยนั้นยังทอด้วยมือ ต้องใช้เวลานาน บางวันทอได้แค่หนึ่งหลอดวัน

ต่อมาจิม ทอมป์สัน ได้มาตกลงให้ทอผ้าไหมขายให้ จิม ทอมป์สันทั้งหมด โดยจิมจะเป็นผู้กำหนดราคาและสีให้ รวมทั้งตั้งราคาให้ด้วย ถ้าส่งออกต่างประเทศจะมีราคาสูงขึ้น ส่งมอบสินค้าแล้วมีอยู่ครั้งหนึ่งได้เงินสามหมื่นบาท ดีใจมาก (สมัยก่อนผ้าเช็ดหน้าผืนเล็กๆ ราคา 20 บาท)

กิจการทอผ้าในสมัยนั้น มารดา(นางหนับ มานะเกษม ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) ซึ่งเป็นคนบ้านครัวโดยกำเนิด เชื้อสายเขมร-จาม เป็นคนแรกที่เปิดประตูบ้านครัวค้าขายผ้าไหมกับจิม ทอมป์สัน และชักชวนญาติให้ค้าขายกับจิมจนร่ำรวยไปตามๆ กัน ซึ่งคุณวิษณุและลูกคนอื่นๆ ก็สืบทอดกิจการต่อมา แต่ในปัจจุบันเลิกกิจการเพราะหลังจากจิมหายไปแล้วก็ไม่มีตลาดจำหน่าย และได้ย้ายออกไปอยู่ข้างนอก

วันที่ 6 ธันวาคม 2548

สัมภาษณ์เจ้าของกิจการในอดีต

ชื่อ : นางยามิระ จิตหยาดสุวรรณ อายุ : 90 ปี

ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน : 199 ซอยพญานาค ถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กทม.

ประวัติโดยสังเขป

เกิดที่ชุมชนบ้านครัว เคยเป็นเจ้าของกิจการในอดีต เคยร่วมในการผลิตผ้าไหมทุกขั้นตอน กิจการทอผ้าไหมเป็นกิจการของครอบครัวสืบทอดมาจากพ่อแม่ โดยมีอุปกรณ์เป็นของตัวเองและวาง เต็มทุกพื้นที่ของบ้านที่อยู่ในรั้ว(ที่อยู่ในปัจจุบัน) และบ้านอีกหลังที่อยู่ข้างนอกรั้ว มีก็เป็นร้อยละ ตัว และมีลูกจ้างเป็นร้อยละ คนเพราะว่าที่ตัวหนึ่งก็ต้องใช้คนทอ 1 คน และยังมีลูกจ้างที่ทำหน้าที่อื่นอีก โดยคุณมิระได้ลงมือทำเองตั้งแต่การกรอไหมด้วยมือ ซึ่งในอดีตยังไม่ได้ใช้เครื่อง และขั้นตอนอื่นๆ โดยได้รับการถ่ายทอดจากคุณแม่ซึ่งมีฝีมือในการทอมีมาก คุณแม่จะทอที่ยาว ทอไป ค่อยไป กระทบ ไปได้สบาย ผ้าก็ขายดี ผ้าที่ขายดีก็มี ผ้าขาวม้า, ผ้าสามตะกอก, ผ้าม่วง(ผ้าพื้น), ผ้าแปดศอก

สมัยนั้นคนในชุมชนละแวกบ้านคุณมิระจะมีทั้งที่ทอผ้าและไม่ทอผ้า ที่ทอกันเยอะก็จะต้อง เดินขึ้นไปแถบบ้านครัวเหนือ

การทอผ้าและการคิดลายผ้า

ส่วนใหญ่ก็คิดกันเอง โดยประยุกต์จากที่รุ่นพ่อแม่สอนมา ไม่ได้เป็นลายพื้นเมืองของชาวจาม แต่อย่างใด ส่วนใหญ่ก็จะเป็นผ้าธรรมดาๆ อย่างผ้าขาวม้า ผ้าสามตะกอก ผ้าปู(ผ้าที่เป็นนกกาง เป็นเชิง ซึ่ง จะคิดกันเอง) กว่าจะได้ผืนหนึ่งก็ใช้ระยะเวลาประมาณ 5-8 วัน

ความสัมพันธ์กับของคนในชุมชนในอดีต

คนในชุมชนจะรู้จักกันหมด สนทนากันเพราะเป็นเครือญาติกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ลูกจ้างที่ทอผ้าไหมในบ้านครัวจะเป็นทั้งคนในชุมชนและคนนอกชุมชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนอีสาน ซึ่ง บางคนก็มาได้แฟนซึ่งเป็นมุสลิมที่นี้ก็เยอะ

การสื่อสารระหว่างคนในชุมชนในอดีต

จะใช้ทั้งภาษาเขมร(สำหรับคนเก่าแก่ในชุมชน) ,ภาษาไทย และภาษาอีสานสำหรับคนอีสาน ด้วยกันเอง

ปัญหาเรื่องการทอผ้าไหมและปัญหาระหว่างลูกจ้าง

สำหรับที่บ้านของคุณยามีระไม่มีเลย เพราะอยู่กันอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่มีการแบ่งแยกว่าเป็นนายจ้าง-ลูกจ้าง บางทีเวลาลูกจ้างไปซื้ออะไรมาทานเขาก็จะเอามาฝากด้วย

การติดต่อสื่อสารกับผู้ทำการทอผ้าไหมรายอื่น

ไม่ได้ติดต่อเลย เพราะว่าจ้างคนมาทำที่บ้านครบทุกกระบวนการผลิต ต่างคนต่างทำ บ้านใครบ้านมัน พี่น้องและเครือญาติก็มาช่วยกันทำที่บ้าน

กิจการผ้าไหมในยุคก่อนจิม ทอมป์สัน มาและความสัมพันธ์กับผู้บริโภคในอดีต

ที่ทำส่งลูกค้าหลักก็คือร้านของจอมพลสฤษดิ์ ที่ถนนพัฒนาพงษ์ ซึ่งจอมพลสฤษดิ์จะนำไปขายให้บริษัทที่ทำเฟอร์นิเจอร์ที่ท่าโศพาประทับให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เขาก็จะให้ไปส่งที่ถนนหลานหลวง แล้วก็ยังส่งผ้าไหมไปทำพวกผ้าผืนและทำเฟอร์นิเจอร์อื่นๆ อีก ก่อนที่จะทำการกับจอมพลสฤษดิ์ท่านก็จะส่งคนมาดู เพราะแต่ก่อนชุมชนบ้านครัวมีชื่อเสียงด้านผ้าไหมมาก แล้วก็คุณแดง(น้องสาวของจอมพลสฤษดิ์)ก็จะมาด้วย

แล้วก็ที่สนิทกันอีกคนคือน้องสาวของจอมพลถนอม เวลาคุณมีระไปส่งของที่พาหุรัด หากน้องสาวของจอมพลถนอมพบเข้าเอาจวลช่วยขนของไปส่งถึงร้านที่จะไปส่งเลย

ส่วนที่รายอื่นเขาไปขายแถบชานเมืองกัน ของคุณยามีระไม่ต้องเลย เพราะว่าทำส่งลูกค้าประจำอยู่แล้ว

กิจการผ้าไหมในยุคที่จิม ทอมป์สัน เข้ามาแล้ว

ก็ยังทำส่งจอมพลสฤษดิ์ และคุณแดงอยู่ และทำส่งจิม ทอมป์สัน, ร้านแอนนิต้า และร้านพรเพ็ญด้วย สำหรับที่ทำให้จิม ทอมป์สันก็จะมีรายได้ที่แน่นอนและเป็นกอบเป็นกำ เพราะว่ามีเคสิลร์บัญชีและได้รับเงินทุกสิ้นเดือน

จุดเด่นของผ้าไหมบ้านครัว

คุณภาพของผ้าไหมบ้านครัวนี้ดีที่สุดเลย เพราะทำส่งจิม ทอมป์สัน สีสวยกว่าที่อื่น สีไม่ตกแล้วยังทำส่งร้านที่มีชื่อเสียงอื่นๆ อีก เช่น ร้านของจอมพลสฤษดิ์, ร้านพรเพ็ญ, ร้านแอนนิต้า ฯลฯ

เหตุผลที่เลิกกิจการผ้าไหม

เลิกเพราะประสบกับภาวะขาดทุน ไหมแพง ที่ทำไปส่งเขาก็ให้ราคาถูก ได้เพียงราคาหลาละ 50 บาท ซึ่งเราก็ไม่ไหว ขาดทุนเดือนละเป็นหมื่นๆ ที่แรกว่าจะอดทนไปก่อน แต่แล้วก็ไปต่อไม่ไหว

ระยะเวลาที่เล็กก็คือช่วงที่จิม ทอมป์สัน หายตัวไปแล้วหลายปี เพราะตอนที่จิม ทอมป์สันอยู่เขาก็จะให้ ความร่วมมือเราดี แต่พอจิมหายไปแล้วก็ขายไม่ออกทำให้เราขาดทุน

อุปกรณ์ทอผ้าหลังจากที่เลิกกิจการแล้ว

ก็ยังเก็บอยู่ถึงปัจจุบันที่บ้านอีกหลังหนึ่งข้างนอกหมู่บ้านหลังที่อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งในปัจจุบัน บ้านหลังนั้นไม่มีคนอยู่ ปลูกก็ไม่ขึ้นเพราะว่าอันที่เป็นไม้ทำมาจากไม้สัก เพียงแต่อาจจะใช้การไม่ได้ แล้วเพราะว่าไม่ได้เก็บอย่างมีระเบียบและไม่ได้ไปอยู่กับอุปกรณ์เหล่านั้นอีกเลย แต่ก็ไม่ได้ขายไปหรือ ยกให้ใคร

ความแตกต่างของคนชุมชนบ้านครัวในอดีตและปัจจุบัน

ในอดีตกิจการผ้าไหมรุ่งเรืองก็จะมีเงินเยอะ ส่วนในปัจจุบันก็จะมีเงินกันเหมือนแต่ก่อน คนนอกก็เข้ามาอยู่กันมากขึ้นจนกลายเป็นชุมชนแออัดเพราะมีบ้านเช่าเกิดขึ้นมากมาย ชุมชนบ้านครัว เป็นชุมชนใจกลางเมือง อยู่ใกล้สถานที่ในเมืองมากมายอย่างเช่นห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง, โลตัส (พระรามหนึ่ง) จึงทำให้มีคนเข้ามาอยู่เพิ่มขึ้นมาก และก่อให้เกิดปัญหาตามมาอย่างเช่นปัญหาการทิ้ง ขยะไม่เป็นที่เป็นทาง การไม่รักษาความสะอาด จะพูดจะเตือนอะไรก็ไม่เชื่อ ที่คนเจ็บไข้ได้ป่วยกัน ส่วนหนึ่งก็มาจากเรื่องขยะที่ทำให้มีแมลงหวี่ แมลงวัน ก็อยากให้เราคำนึงถึงส่วนรวมบ้าง

ภาษาในการติดต่อสื่อสารของคนชุมชนบ้านครัวในปัจจุบัน

ปัจจุบันแทบจะไม่เหลือคนที่พูดภาษาเขมรได้แล้ว ลูกๆ ของคุณขามีระก็พูดไม่เป็น และยัง บอกว่าอย่าพูดเลยภาษาเขมร ที่ยังมีคนพอพูดได้ก็คงจะเป็นคุณป้าสมใจและลูกสาว(ครูต้อย) คนดั้งเดิม ที่พูดภาษาเขมรได้ก็เพราะเป็นชาวจามที่มาจากเขมร หรือมีบรรพบุรุษมาจากเขมร เคยมีคนอยากเปิด คอร์สสอนภาษาเขมรที่มีสยิดเพื่ออนุรักษ์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน แต่ก็ไม่มีใครเอา

ความสัมพันธ์กับเจ้าของกิจการในปัจจุบัน

ที่สนิทและไปมาหาสู่กันดีก็คือคุณอู๊ด คุณอู๊ดจะแวะมานั่งเล่น นั่งคุย มานั่งเก้าอี้ไฟฟ้าที่บ้าน อยู่บ่อยๆ ส่วนเจ้าอื่นก็แทบไม่เหลือแล้วเพราะประสบกับภาวะทุนจม ขาดทุน ส่งไปขายต่างประเทศก็ ไม่ได้เงิน แต่ถ้าเป็นในสมัยที่จิม ทอมป์สันอยู่พอสิ้นเดือนเขาก็จะเรียกไปปรับเงินตลอด

ความคิดเห็นต่อผ้าไหมบ้านครัวในปัจจุบัน

อยากให้มีคนทำผ้าไหมบ้านครัวต่อ เพราะเดี๋ยวนี้ขนาดลูกค้าคุณยามีระยังต้องไปซื้อผ้าไหมใส่ ที่มีชื่อเสียงคือบ้านของคุณอู๊ด เพราะว่าภาพมีคุณภาพดี มีความสวยงาม และจำหน่ายในราคาที่ไม่แพง

ความคิดเห็นต่อสื่อมวลชนและภาครัฐในการให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนและประชาสัมพันธ์ผ้าไหมบ้านครัว

ไม่ได้ต้องการให้เข้ามาอะไร เพราะว่าปัจจุบันการทำผ้าไหมในชุมชนบ้านครัวแทบไม่เหลือแล้ว

ชีวิตปัจจุบันของคุณยามีระ

ก็อยู่บ้านนั่งๆ นอนๆ เปิดโทรทัศน์ไว้ฟังเสียง เคยผ่านการผ่าตัดใส่เครื่องกระตุ้นหัวใจ แต่สุขภาพโดยรวมหลังผ่าตัดแข็งแรง หุยังดี ความจำยังดี ไม่เอะเลือน ส่วนค่าใช้จ่ายก็จะได้จากลูกค้า ทุกเดือน ก็ได้แต่เก็บไว้เพราะไม่ได้เอาไปใช้ทำอะไร

25 พฤศจิกายน 2548

สัมภาษณ์ผู้ร่วมกระบวนการทอผ้าในปัจจุบัน

ชื่อ : นายมานะ ภิรมย์รัก อายุ : 50 ปี

ตำแหน่ง : หัวหน้าควบคุมคนงานฟอกและย้อมไหม

ที่อยู่ : 847 ตรอกวัดพระยาอัง ถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

ประวัติส่วนตัว

บ้านอยู่ต่างจังหวัด เมื่ออายุ 16 ปี ช่วงโรงเรียนปิดเทอม เข้ามาบ้านครัวเพื่อช่วยคุณแม่สนับสนุนที่เบญจรงค์จินดา (ลุงอู๊ด) ซึ่งมีกิจการทอผ้าไหม โดยทำหน้าที่ฟอกและย้อมไหม หลังจากนั้นก็ทำงานที่นี้มาตลอดจนปัจจุบัน

การทอผ้าไหมในอดีตและปัจจุบัน

สมัยก่อนการฟอกไหมดิบจะใช้ปื๊เป็นหม้อต้มน้ำและฟอกด้วยขี้เถ้าและไม้แสม แต่เดี๋ยวนี้ใช้ฟอกด้วยสบู่และโซดาไฟโดยต้มในหม้อขนาดใหญ่ ส่วนสีย้อมผ้าเปลี่ยนจากสีธรรมชาติเป็นสีสังเคราะห์

การสื่อสารกับเจ้าของกิจการและลูกน้อง

ปัจจุบันเป็นหัวหน้าดูแลเรื่องการฟอกและย้อมผ้าไหม มีลูกพี่ลูกน้อง 5-7 คน ลุงอู๊ดมอบความรับผิดชอบเรื่องการฟอกและย้อมไหมให้ตนเองดูแลลูกน้องให้ทำตามคำสั่งของลุงอู๊ด แต่บางครั้งก็ตัดสินใจเองจากประสบการณ์ ปัญหาเกี่ยวกับลูกน้องไม่มี เพราะนอกเวลางานก็ไปรักษาหรือกันได้ทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว บางคนทอก็จะแจ้งเรื่องการฟอกไหมไม่สะอาด หรือสีที่ย้อมไม่สม่ำเสมอ เมื่อมีปัญหา ก็จะแจ้งลุงอู๊ด

สัมภาษณ์ 2 ธันวาคม 2548

ผู้ร่วมกระบวนการผลิตในปัจจุบัน

ชื่อ : นางสาวสุกัญญา กรวิพัฒน์ ยืนยง อายุ : 53 ปี

ศาสนา : พุทธ

อาชีพ : ทอผ้าบ้านลุงอู๊ดใหม่ไทย

ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน : 847/1 ตรอกวัดพระยาขัง ถ.เพชรบุรี แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กทม.

ประวัติส่วนตัว

ทอผ้ามาตั้งแต่อายุ 20 กว่า จนมาถึงตอนนี้ก็งานจะ 30 ปีแล้ว ปัจจุบันอายุ 53 ก็ทอมาประมาณ 28 ปี

แต่เดิมไม่ใช่คนบ้านครัว แต่ได้ย้ายเข้ามาอยู่บ้านครัวตอนอายุ 13 ปี มาทำที่บ้านครัวตอนอายุ 26 ปี เคยไปฝึกทอผ้าเครื่องแล้วก็ไม่ทำ ก็เลยกลับมาทอผ้าบ้านครัว สมัยนั้นคนทำจะเป็นอิสลาม มาทำกับเขาเพราะเผอิญเขาขาดคนงาน สมัยนั้นคนงานจะหายากก็เลยมาทอผ้ากับอิสลาม พออิสลามเริ่มทยอยย้ายไป ก็ออกไปเลี้ยงหลาน หยุตไป 13 ปี แล้วก็กลับมาทอที่บ้านลุงอู๊ดนี้ ที่กลับมาทอก็เพราะว่าหลานโตแล้ว ไม่มีอะไรทำกลัวฟุ้งซ่าน แล้วพอดีเจอแฟนลุงอู๊ดก็ชวนมาทอเลยได้มาทอ

Q : ใครเป็นคนสอนวิธีทอผ้าให้

A : ดั้งเดิมทอผ้าเครื่องมาก่อน ที่นี้ผ้าเครื่องร้อยพันหัวกับร้อยตะกอก็จะคล้ายกัน ผ้าเครื่องนี้หมายถึงผ้าเครื่องจักร ผ้าขาวม้า ผ้ามัดเสื่อ สมัยเด็กๆ เคยได้ไปฝึกที่โรงงานทอผ้า ที่นี้พอดีเป็นโรคกระเพาะก็เลยหยุดอยู่ที่บ้าน แล้วเพื่อนเค้าเอาก้ไปตั้งที่บ้านก็เลยฝึกเพราะว่าการต่อ การร้อยอะไรจะเหมือนกัน

Q : พัฒนาการของกี่ในอดีต

A : ที่เห็นมาตั้งแต่เด็ก แถวบ้าน(ปทุมวัน) เค้าก็มีกี่ที่ใช้อยู่แบบนี้ เค้าพัฒนาแล้วตั้งแต่ช่วงนั้น ก็กระตุกนี้ก็เห็นมาตั้งแต่เด็กแล้ว แล้วก็มาเห็นผ้าเครื่อง ไปฝึกที่ผ้าเครื่อง พอเราเป็นผ้าเครื่องมาทอที่กระตุกก็จะง่าย

Q : ความคิดเห็นต่อผ้าไหมบ้านครัว

A : สวย ชอบ ขนาดทอเองนะ เมื่อก่อนทอเองกับคนแขกอิสลาม ผืนไหนสวยก็จะซื้อของเขามา

Q : ความคิดเห็นต่อผ้าไหมบ้านครัว

A : ถาญนี้เราคิดเอง ถ้าเราทอผ้าเป็นแล้วหัวสมองมันจะไปเอง ปกติคนทอเค้าไม่ค่อยชอบคิดลายเอง แต่ตนเองเป็นคนชอบผ้าไหม แล้วก็เป็นคนชอบทำอะไรแปลกๆ บางทีออกแบบลายโดยดูจากผ้าตัดเสื้อธรรมดาทั่วไปแล้วก็มาดัดแปลงกับผ้าไหม ส่วนใหญ่มาทอที่นี้เจ้าของเขาจะให้ออกแบบลายเองได้

Q : คิดว่าจะทอผ้าถึงเมื่อไหร่

A : ความจริงคืออาชีพนะ ก็ถนัดด้านนี้ ก็อาจจะทอไปเรื่อยๆ จนกว่าจะทำไม่ไหว

Q : มีใจรัก มีความสุขกับการทอผ้า

A : มีความสุข สนุกดี มันเพลิน ดีกว่าเราไม่มีอะไรทำ

Q : ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของกิจการกับลูกจ้าง

A : ลูกจ้างเป็นคนพุดง่าย ลูกจ้างอยู่ด้วยกัน เหมือนครอบครัว เพราะว่าไม่มีอะไรก็จะบอกกัน ลูกจ้างแลกเปลี่ยนคนงานตามสบาย เรื่องงานไม่ค่อยก้าวก่าย แะจะไม่ก้าวก่ายเลย นอกจากเราเห็นว่าอันไหนบกพร่องเราก็จะบอกแก แกเป็นคนไม่ยุ่งเลย นอกจากจะบอกแกว่าอันนี้ไม่ดีนะ อันนี้มันมีปัญหา แกก็จะมาดู อะไรหยวนได้ก็ไม่ใช่เป็นไร แกบอกช่างมันเถอะ

Q : ความสัมพันธ์ระหว่างลูกจ้างด้วยกัน

A : ก็คุยเล่นกัน คนล้าใหม่เขาจะชอบเล่น ชอบมาแหย่ เพราะว่าจะเห็นเราเป็นคนจี๋เล่น

Q : มีการคุยกันเรื่องการประสานงานระหว่างแผนกใหม่

A : มีกันเป็นบางครั้งบางคราว อย่างบางทีเขาซ่อมไหมลายก็จะบอกเขาว่าไหมมันลายนะ อย่างไหมขึ้นนี้คนทอก็จะแตกบ่อย ไหมก็จะแตก คนทอก็จะทอยาก ยิ่งหน้าฝนนี้ทอยากเลย ก็จะบอกว่าช่วยใส่แปรงให้แข็งนิดหน่อย

Q : ความแตกต่างของลูกจ้างที่นับถือศาสนาต่างกัน

A : มันก็มีความแตกต่างแล้วแต่คน มันก็ต้องมี คนที่เขาถือตัวก็มี

Q : ที่ร้านนี้มีลูกจ้างอิสลามบ้างไหม

A : อิสลามจริงๆ จะไม่มี แต่ก็จะมีคุณมานะที่ซ่อมไหม แต่เดิมเขาเป็นพุทธแล้วมาได้แฟนอิสลามถึงมาเปลี่ยน เวลาละหมาดตอนวันศุกร์ก็ไม่เห็นเขาค่อยไปมัสยิด

Q : ภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารทั้งกับนายจ้างและระหว่างลูกจ้างด้วยกัน

A : ก็ใช้ภาษาไทย(กลาง) แต่ถ้าเป็นลูกจ้างอีสานด้วยกันเองเขาก็จะพูดอีสานกัน อย่างลูกจ้างคนจีนในร้านอีกคนเขาก็จะพูดอีสานได้ เขาก็จะพูดอีสานกับลูกจ้างอีสาน

Q : มีการกำหนดใหม่ว่าผืนหนึ่งต้องเสร็จภายในกี่วัน

A : ไม่มีกำหนด ก็แล้วแต่เรา เพราะว่ามันเป็นงานเหมา แกล้มบังคับเลย ถ้าเร่งเขาก็จะบอก แต่เขาก็ไม่บังคับเราเพราะเขารู้ว่าเราเป็นคนรู้หน้าที่ รู้ว่าทำงานรับผิดชอบ เรื่องนี้แกล้มไม่ต้องมาจี้จ้ำจี้ ทำกับแกล้มสบายใจ แล้วคนงานส่วนใหญ่ก็เงินคล่อง เมื่อก่อนนี้การออกเงินเดือนจะตั้งเหมือนโรงงานทั่วไปคือเดือนหนึ่งออก 2 หน คือ สิ้นเดือนกับกลางเดือน ตอนหลังก็มาเปลี่ยนเป็นหมดหัวหนึ่งเท่าไรก็คิดของแกล้มเรื่องเงินนี้พอหมดปั๊บแล้วลูกแกล้มไม่ได้มา แกล้มจะโทรไปหาทั้งแฟนทั้งลูก บอกว่าคนงานเค้าทำผ้าหมดแล้ว เรื่องเงินเค้าต้องได้ บางทีเราก็กังใจต้องบอกว่าไม่เป็นไร แกล้มเมื่อไหร่ค่อยคิด คือเรื่องเงินนี้ที่เคยทำงานกับอิสลามเงินจะเอาเยอะมากเลย อิสลามเขาก็มีดีเหมือนกันคือไม่ผูกมัดไม่อะไร แต่เรื่องเงินจะเอาลำบาก บางทีก็ค้าง 2-3 เดือน ถึง 9 เดือนก็มี เค้าจะให้เบิกไปเรื่อยๆ ได้ แต่เราไม่ชอบแบบโลละบัญชีไปเลยทีเดียวนะ ของแกล้ม(ลุงอู๊ด) เวลาแกล้มก็จะมานั่งคุย คนทอก็จะทอไป

Q : รายได้จากการทอผ้าบ้านครัวในอดีตและปัจจุบัน

A : แตกต่างกัน ในอดีตค่าครองชีพไม่สูง ค่าแรงสมัยก่อนนี้ตกหลาละ 3.50 บาท เดียวนี้ค่าแรงหลาละ 21 บาท แต่ค่าครองชีพสูงผิดกัน แล้วพูดถึงเมื่อก่อนก็จะทอง่าย ส่วนเดี๋ยวนี้ทอยากมันก็จะช้าลง ค่าครองชีพปัจจุบันรายรับ-รายจ่ายในปัจจุบันก็ไม่ค่อยสมดุลกัน ถ้าคนใช้เงินเก่งนี่จะไม่สมดุลเลย แต่เราถือว่ากว่าจะหามาได้ก็ลำบาก อันไหนจำเป็นต้องใช้เราก็อยใช้ อันไหนก็ไม่จำเป็นก็ไม่ใช้

Q : มีบุคคล, หน่วยงาน หรือองค์กรใดมาสอนเทคโนโลยีสมัยใหม่บ้างไหม

A : มีค่ะ แต่ว่าไม่ค่อยเหมาะกับเรา คือเค้าจะมีสอนทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งมันจะใช้กันไม่ได้ การเคหะแห่งชาติเขาจะเป็นผู้จัดอบรม แล้วเขาก็จะส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาอบรมที่บ้านครัวได้(ฝั่งโน้น) ที่มัสยิด แต่ว่าการสอนของเขา เขาจะเอาตะกอกของเครื่องจักรกับตะกอกที่เราปฏิบัติอยู่มาทำ ที่นี้เราเคยทำผ้าเครื่องมาก่อนเราก็จะเป็นคนค้านว่า ทฤษฎี-ปฏิบัติมันค้านกัน ทำไม่ได้ เขาก็ไม่เชื่อ เอาที่มัสยิดเสียเลย เพราะว่าข้อแรก เครื่องจักรของเขาจะเป็นเหล็กหมดเลยนะ ตะกอกเขาก็จะเป็นลาวด แล้วของเขานี้ก็จะมาตรฐานเลย ที่นี้ของเราไม่มาตรฐาน มันจะมาตรฐานเฉพาะด้ายตะกอก อย่างเวลาคนทอเค้าก็จะลอร่างกระสวยลอย เราก็ต้องดึงขึ้นดึงลงผูกด้าย แต่ถ้าเขาเอาเครื่องจักรมาลงแล้วก็จะไม่มีสิทธิ์ดึงขึ้นดึงลง ก็จะเป็นเหล็กยาว ก็เคยค้านเขาแล้ว แต่เขาบอกว่าทำได้ เขาก็เชิญอาจารย์จากราชวมงคลฯ มา ปรากฏว่าก็ใช้ไม่ได้ ตั้งจนก็เ็นงานลุงอู๊ดแถว

อาจารย์จากราชมณฑลฯ ถ้าเขาไม่เคยทอผ้าเครื่องจักรเขาก็จะบอกว่าทอได้ รับรองได้ แกเอาตัวอย่างอะไรต่อมิอะไรมาให้ดูแล้วก็บอกว่าทอได้ เคยทอแล้ว เขาเอาเหรียญสลึงเข้าไปทอแล้วจะค่อยเอาออกมา เรามองว่าทำไมไม่ได้ ก็กระตุกทำไมไม่ได้เขาก็ไม่เชื่อ

Q : ความโดดเด่น ความเป็นเอกลักษณ์ของผ้าไหมบ้านครัว

A : สวย ขอมรับว่าคุณภาพดี (อันนี้ไม่ได้ชมเอง) เรื่องสีอะไรของเราจะสดและคงทน ส่วนใหญ่ลูกค้านี้จะชมว่าสวย คุณภาพดี ราคาสูงแต่ว่าสมราคา เพราะว่าสีมันคงทน

Q : อยากให้กิจการนี้ดำเนินต่อไปเรื่อยๆ ไหม

A : อยาก เพราะเป็นอาชีพเรา

Q : ผ้าไหมของที่นี่นอกจากจะไปวางขายที่นารายณ์กัณฑ์แล้วยังมีที่อื่นไหม

A : บางทีก็จะมีทางใต้ หาดใหญ่ เขาก็จะซื้อไปขาย เจ้าของเขา มา ที่แรกเขาซื้อไปใช้เองแล้วทีหลังก็เอาไปขาย แล้วเมื่อก่อนก็จะมีร้านที่อยู่ตรงเกษตรฯ ซื้อไปขาย แต่ร้านซื้ออะไรไม่ทราบนะคะ ทุกวันนี้ยังไม่มาอีกเลยก็ไม่ทราบว่าทำไมไม่มาเหมือนกัน แต่เมื่อก่อนจะมาบ่อย แล้วก็ร้านแถวร้านเจ้เล้งก็เคยซื้อไปขายอยู่ 2 หน แต่เกิดว่าผ้าไหมเราแพง เขาก็จะไปเจอเจ้าที่ถูกว่า

Q : เคยคิดว่าจะลดต้นทุนการผลิต วัสดุต่างๆ อะไรให้ถูกลงไหมเพื่อเอาใจตลาด

A : ลดต้นทุนไม่ได้หรอกค่ะ เพราะว่าราคาไหมขึ้นทุกปีๆ ถ้าไม่ขึ้นมันก็จะอาจจะลดได้ แล้วก็อยากรักษาคุณภาพกับเอกลักษณ์ผ้าไหมเราไว้

Q : อยากให้สื่อมวลชนเข้ามามีส่วนช่วยประชาสัมพันธ์ไหม

A : อยากค่ะ อยาก อันนี้เคยมีทีวีทุกช่องเลยมาถ่ายเมื่อ 2 ปีที่แล้ว จะออกแทบทุกรายการเลย แล้วก็ให้มีอีก

Q : หลังออกอากาศไปมีลูกค้าเพิ่มขึ้นไหม

A : ช่วงแรกๆ ที่เขามาถ่ายทำแล้วก็ออกทีวีนั่นกระเตื้องขึ้น ผ้าไหมเราเรียกว่าขายดีมาก แต่ว่าทีนี้เขาก็คิดว่ามันแพง เพราะว่าไม่มีสินค้าต่างจังหวัดเข้ามาแข่งขัน ซึ่งของเขาก็จะถูกกว่าที่นี้ ช่วงนี้ก็เลยขาดลง

Q : อยากให้ภาครัฐ นักวิชาการ หรือหน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนช่วยอะไรบ้าง

A : คิดว่าเราอยู่ของเราดีกว่า มันไม่เรื่องมาก เพราะว่าถ้าภาครัฐเข้ามา มีความรู้สึกว่าอะไรต่ออะไรจะเปลี่ยนแปลงไป เรานุรักษ์ของเราไว้ดีกว่า

22 พฤศจิกายน 2548

สัมภาษณ์ผู้ร่วมกระบวนการผลิตในอดีต

ชื่อ : นายชาติ เลี่ยมละออ อายุ : 52 ปี

ตำแหน่ง : ตำแหน่ง อสส., กรรมการชุมชนร่วมกับเป็นสมาชิกศูนย์พัฒนาอินทรีย์ช่วยเหลือทั่วไป
เกี่ยวกับอุบัติเหตุ

ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน : 803 ตรอกวัดพระยาขัง ถนนเพชรบุรี ราชเทวี กรุงเทพมหานคร

ประวัติการมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตในอดีต

ตนเกิดที่บ้านครัวแถบนี้ กิจการทอผ้าไหมเป็นกิจการหลัก ในระยะแรกเป็นธุรกิจของคนบ้านครัว (เห็นไหมตาก, ผ้าไหม) เห็นผู้ชายทำการข้อมและบ้านญาติ (มีที่ การข้อม และทอ ครอบวงจร) ญาติ ๆ มาร่วม 20 ที่ คนทอ 20-30 คน ซึ่งคนงานส่วนใหญ่เป็นคนจีนและต่างจังหวัด โดยคนพื้นบ้านทำการทอน้อย (ส่วนใหญ่จะทำการตรวจผ้า, ตัดจี๋ด้าย)

กระบวนการผลิตผ้าไหมในอดีต

กระบวนการผลิต พ.ศ. 2500 ไปเอาจากเขมร, พระตะบอง พม่า, อีสาน จีนก็ส่งมามาก เป็นแหล่งวัตถุดิบ(บริษัทที่จำหน่าย) ที่จะส่งมาข้อมสี ไหมเข้ามาข้อม

นำไหมดิบมาแยก ลิกเป็นใจเล็กๆ โดยตีใส่ในที่ข้อมรูปตัว U (ใช้หวายทำ) มีเชือกหลักข้างบน มาดัมกับสบู่ให้อ่อนนุ่ม, แยก และเป็นสีขาว ในปีบน้ำมัน 20 ลิตร(สีเหลือง) ไหมจะมี 2 ลักษณะ คือ ไหมพุ่ง และไหมยืน (มัดเป็นใจ, เกลียวขนม, มีสีเหลือง)

สีต้องการใช้ข้อมเส้นไหมมีทั้งจากสิธรรมชาติและสีสังเคราะห์ ซึ่งจำเป็นต้องใช้ประสบการณ์ในการข้อม(เนื่องจากไม่มีที่ซึ่งตวง) แล้วแต่ต้องการ ประมาณ 2 ช.ม. หลังจากนั้นนำมาล้าง/ตีไหมที่บ้านครัวได้ โดยใช้แสงแดด/ความร้อนช่วยให้แห้ง จากนั้นใส่ในไม้กระตุกให้เส้นไหมแยกส่งต่อให้ชาวบ้าน/คนกรอง โดยใส่หลอดท่อน้ำประมาณ 1 คืบ(หลอดไหม มีรูกระสวยคล้ายเรือ) ไปที่กระสวยขนาด 2-3 นิ้ว (หลอดกาแฟ) การข้อมไหมให้ผู้ชายเป็นแรงงานสำคัญ 4 คน เตาข้อม 5-6 เตา เป็นลูกจ้าง มีทั้งการฟอก, ล้าง, แยก/กระตุกไหม โดยมีหัวหน้า/คนคุมทำการดูแล

การผลิต(กรอไหม)จะทำการที่บ้าน/ญาติ ทุกบ้านจะมี 1 ตัวต่อบ้าน (สูงกว่านั้น 3-4 ตัวต่อบ้าน) แรงงานส่วนใหญ่จะเป็นญาติ ๆ มาช่วยกัน และจ้างแรงงานคนนอกเพิ่ม ตอนนั้นมีร่วม 20 ที่ คนทอ 20-30 คน ซึ่งคนงานส่วนใหญ่เป็นคนจีนและต่างจังหวัด

การทอผ้าไหมจะเป็นผู้หญิง อีกชุด (เครือญาติสอนกันเอง) มีคนจีน/อีสาน บางบ้าน 20 ที่(ซึ่ง 1 ที่ต่อ 1 คน) โดยมีการกำหนดลาย สี ความหนา จากเจ้าของสินค้า, ออร์เดอร์ ที่ได้รับตามร้าน(มีไหมยืน,

ไหมพุง,กิเส็น) ลักษณะของผ้าแบ่งตามความหนา คือ 1 เส้น-บาง, 2 เส้น-หนา และ 3 เส้นจะหนามาก ขึ้นจึงนิยมนำไปตัดชุดสุทผู้ชาย (โดยทำตาม Order ที่ได้รับ)

ผลตอบแทนที่ได้รับ ผ้าไหมคิดเป็นต่อหลา การซื้อ/การกรองเส้นไหมคิดเป็นต่อกิโลกรัม (อดีต 5 บาทต่อกิโลกรัม) ราคาผ้าไหมอยู่ที่ประมาณ 200, 225, 230 บาท
การติดต่อสื่อสารในกระบวนการผลิตในอดีต

คนดั้งเดิมในชุมชนอพยพมาจากเขมร จึงมีการใช้ภาษาเขมรมาตั้งแต่อดีต ตอนนี้มีเหลือในกลุ่มผู้สูงอายุที่พูดและฟังเข้าใจ ส่วนลูกจ้างเป็นคนจีน, คนอีสาน ก็จะสื่อสารด้วยภาษาไทย(ภาคกลาง) และภาษาอีสาน ซึ่งลูกจ้างคนจีนบางคนสามารถฟังและพูดภาษาอีสานได้อีกด้วย

การติดต่อสื่อสารระหว่างจิม ทอมป์สัน กับชาวชุมชนบ้านครัวในอดีต

จิม ทอมป์สัน เป็นผู้บุกเบิกการทำผ้าไหมเป็นอุตสาหกรรมในบ้านครัว การสั่งงานนั้นจะสื่อสารผ่านล่าม การซื้อจะผ่านหัวหน้า/คนคุมไปคนซื้อ ส่วนการทอจะผ่านคนทอแต่ละกี่ ส่วนใหญ่ผ้าที่ทอจะเป็นสีพื้น ใช้สำหรับนำไปตัดเสื้อ (ชุดผู้หญิง, ส่งต่างประเทศ) ในอดีตผ้าที่ผลิตได้จะส่งให้ทางจิม ทอมป์สัน หมด

หลังจากจิม ทอมป์สัน หายสาบสูญไป บริษัทจิม ทอมป์สัน ก็ได้ทำการครบวงจรของ มีตั้งแต่ ปลูกหม่อน, เลี้ยงหม่อน, ย้อมไหม ซึ่งก็ทำในสำหรับบริษัทของเขาเพียงอย่างเดียว แต่ก็ไม่ได้ตัดทิ้งบ้านครัว คนบ้านครัวที่เคยทำผ้าไหมส่งจิม ทอมป์สัน ในอดีต ก็ยังคงถือหุ่นต่อไปตราบที่ยังไม่ได้ขาย

สาเหตุที่ทำการทำการทำกิจการผ้าไหมในชุมชนลดลง

ราคาวัตถุดิบในอดีตไม่มีการลด แต่การแข่งขันในตลาดเริ่มมีมากขึ้น มีการส่งเสริมการขายอย่างแพร่หลาย ต้นทุนวัตถุดิบราคาสูงขึ้น ซึ่งกระทบกับราคาผ้าไหมที่จะขาย โดยของเราไม่สามารถสู้ราคากับของที่ได้ เนื่องจากต้นทุนการผลิตสูงและไม่สามารถลดต้นทุนการผลิตได้

อีกสาเหตุหนึ่ง คือ รายได้ที่ไม่คุ้มกับการทำงาน คนทอปัจจุบันมีแต่คนรุ่นเก่าและเหลือน้อยแล้ว ลูกหลานในปัจจุบันต่างได้รับการศึกษาที่สูง จึงไปประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น รับราชการ ทำงานการรถไฟ, ยาสูบ, ไฟฟ้า และทหาร ไม่สนใจทำการทำผ้าไหมต่อไป

การผลิตและการจัดจำหน่ายผ้าไหมในปัจจุบัน

เดี๋ยวนี้นำออกขายเอง,ตามร้านที่สั่งมา เช่น ชินวัตร บางครั้งก็มีการมาซื้อถึงแหล่งผลิต อย่างของสมพงศ์ (บ้านครัวเหนือ) มี เป็น10 กี่ อยู่ตรงศูนย์เคหะฯใกล้ปั้มเซลล์ 30 ม. ก็เป็นอีกแหล่งผลิตหนึ่ง สีและลวดลายของผ้าในอดีตมีน้อย ส่วนใหญ่เป็นผ้าพื้น แต่ปัจจุบันมีการนำเข้ามาประยุกต์ เพื่อเพิ่มยอดขาย เพราะในการลงทุน 1 กี่ต่อ 10,000 บาท ทำให้ผู้ผลิต, ผู้ส่งออกต้องมีการพัฒนาสินค้า

การช่วยเหลือจากภาครัฐ

การช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ (กทม., เขตฯ) จะมาติดต่อให้ไปออกงานแสดงสินค้า OTOP แต่ก็ไม่ค่อยได้รับความนิยม เนื่องจากผู้ผลิตรายอื่นที่มีชื่อเสียง หรือผู้ราคาสินค้าที่มาจากต่างจังหวัดไม่ได้

สินค้าของชุมชนที่ผลิตจะมีความแตกต่างกับที่อื่น การผลิตในชุมชนจะเป็นแบบช่วยเหลือพึ่งพาตนเอง ทั้งในด้านสีเส้น, ลวดลาย ให้เพียงพอกับความต้องการที่มีเข้ามา โดยเขตแทบไม่ได้เข้ามา มีบทบาทแต่อย่างใด

ความต้องการให้ภาครัฐเข้ามามีส่วนช่วยเหลือ

สิ่งที่ต้องการจากหน่วยงานภาครัฐคือ ไม่มีทุน,วิทยากร ไม่มีการส่งเสริมรูปแบบอื่นนอกจากให้นำสินค้าไปขายในงานต่างๆ จึงต้องการให้อนุรักษ์ความรู้ เพิ่มเติมวิชาการ/เทคนิคใหม่ๆ เพื่อลดขั้นตอนความยุ่งยาก ในปัจจุบันมีสื่อมากกว่าในอดีต แต่ก็ยังเข้ามาน้อยมาก

25 พฤศจิกายน 2548

สัมภาษณ์ผู้อาวุโสที่รู้เห็นเหตุการณ์

ชื่อ : นางสาววิมล มานะเกษม อายุ : 74 ปี

ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน : 22/129 หมู่บ้านเปรมประชา แขวงตลาดบางเขน เขตดอนเมือง
กรุงเทพมหานคร

กิจการทอผ้าในอดีต

มารดาสามี (นางหนับ มานะเกษม) ทำกิจการทอผ้าไหม จึงเห็นกระบวนการทอผ้าทั้งหมด แต่หลังแต่งงานแล้วได้แยกออกมาทำกิจการทอผ้าไหมต่างหาก เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน สมัยนั้นกิจการทอผ้าไหมเฟื่องฟูมาก จนต้องจ้างคนจีนและคนอีสานเข้ามาเป็นลูกจ้าง

การติดต่อกับJim ทอมป์สัน

สมัยนั้นJimจะมาทุกวันเพื่อสั่งออร์เดอร์ในช่วงเช้าและตรวจดูผ้าที่สั่งทอไว้ รวมทั้งเป็นคนกำหนดลายและสีด้วย นอกจากนี้Jimก็ยังให้ความช่วยเหลือต่างๆ เช่น สั่งไหมดิบและสีย้อมมาให้ พอสิ้นเดือนจึงจะคิดบัญชีกัน

สาเหตุที่เลิกกิจการ

หลังจากที่Jim ทอมป์สัน หายไป แต่ละคนต้องมีทุนของตัวเองรวมทั้งต้องหาตลาดเอง และมีปัญหากับผู้จัดการคนใหม่ของบริษัทของJim ทอมป์สัน เงินทุนก็ค่อยๆ หมดไปจนต้องเลิกกิจการ ราคาไหมก็แพงขึ้น

วันที่ 6 ธันวาคม 2548

สัมภาษณ์ผู้อาวุโสที่รู้เห็นเหตุการณ์

ชื่อ : นายฮัจยีเราะฮิม บินยาป็น อายุ : 79 ปี

อาชีพเดิม : เคยเป็นเจ้าของกิจการทอผ้าและเป็นผู้ร่วมกระบวนการผลิต

ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน : 799/2 ตรอกวัดพระยาขัง ถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กทม.

ประวัติโดยสังเขป

เกิดที่บ้านคร้ว อยู่ที่บ้านคร้วมาตั้งแต่เกิด พ่อเกิดที่นี่ แต่ปู่มีเชื้อสายจามและมาจากเขมร ในอดีตคุณพ่อมีกิจการผลิตและจำหน่ายผ้าไหมไทย จะไปขายแถบจังหวัดสุพรรณบุรี, ราชบุรี ผ้าที่ขายได้ ก็จะเป็นผ้าประเภท ผ้าไหมทอ, ผ้าไหมสามตะกอก ที่บ้านจะทอเอง ทำเองที่บ้านหลังนี้(หลังที่อยู่ปัจจุบัน) แล้วก็รับช่วงต่อจากคุณพ่อ แล้วก็เปลี่ยนมาทอไหมไทย ก็ต้องไปซื้อไหมมากรองเอง ย้อมเอง จากจังหวัดแถบภาคอีสาน ที่รู้แหล่งก็เพราะว่าคุณฮัจยีเราะฮิมเคยไปอยู่ที่ภาคอีสานแถวจังหวัดศรีสะเกษ ระยะเวลาหนึ่งด้วย รวมถึงมีประสบการณ์ในการทำผ้าไหมทุกขั้นตอนตั้งแต่ไปซื้อไหม, นำมาเข้าเกลียว, นำมาควบ 1-2-3-4 เส้น รวมถึงทำขั้นตอนอื่นๆ จนจบกระบวนการ และในภายหลังก็ได้มาทำผ้าพิมพ์, ผ้าปาเต๊ะ โดยใช้บล็อกเล็กๆ มาพิมพ์ต่อกันจนได้ทั้งผืน

การใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของชาวชุมชนบ้านคร้วในอดีต

ในอดีตก็จะทำเองและใช้เองบ้างแต่เป็นส่วนน้อย ไม่ได้แพร่หลายในชุมชน ส่วนมากที่ใส่กัน ก็จะเป็นผ้าธรรมดาๆ ทั่วไป

วิถีชีวิต, ความเป็นอยู่ของชาวชุมชนบ้านคร้วในอดีต

ชีวิตเรียบง่ายแบบชาวบ้านธรรมดา ความเป็นอยู่ก็ตามอัตภาพ สมัยก่อนใช้น้ำคลองเพราะยังไม่มีน้ำประปา หรือก็น้ำหยาบมาก ไฟก็ยังไม่มียังต้องใช้ตะเกียงลาน(ตะเกียงไขลาน), ตะเกียงโคม, ตะเกียงหลอด แต่ถ้าเป็นเวลามืงานก็จะใช้ตะเกียงเจ้าพายุ

มัสยิดที่บ้านคร้วก็มีมาตั้งแต่ต้นเกิดแล้ว จนถึงปัจจุบันมัสยิดที่บ้านคร้วเหนือก็มีอายุ 105 ปี แล้วมัสยิดอีกด้านที่อยู่ด้านสะพานเจริญผลก็อายุประมาณ 200 ปีแล้ว

สมัยก่อนบ้านเรือนในชุมชนบ้านคร้วจะตั้งอยู่ห่างๆ กัน มองลอดไปก็เห็นบ้านอื่นเพราะเป็นบ้านใต้ถุนสูง สะพานในชุมชนก็เป็นสะพานไม้ เวลานั้นน้ำสะพานก็ลอยตามน้ำบ้าง ต้องคอยถือช้อนถือตะปุกคอยดี แล่นี่น้ำจะท่วมบ่อย เป็นธรรมชาติของชุมชนนี้ว่าพอถึงหน้าน้ำ น้ำก็จะท่วมชุมชน จะไปตลาดกึ่งเพชรที่ก็ต้องหาเรือไป แต่น้ำก็ลงเร็วไม่ช้านาน เวลาท่วมเยอะพอถึงตอนเย็นก็จะลง มีน้ำขังอย่างมากก็วันสองวัน แต่ก็มีในปี พ.ศ. 2485 ที่น้ำท่วมใหญ่ ช่วงนั้นก็ต้องหนีน้ำอยู่แต่ชั้นบน

ปัญหาของชุมชนในอดีต

ก็จะมิชโมยโดยธรรมชาติเหมือนชุมชนอื่นๆ ส่วนใหญ่จะเป็นพวกหลักเล็กขโมยน้อย แล้วก็จะมิชวยา(คนเสฟฟัน) มีคนขายอยู่ในชุมชนโดยจะมีคนนอกชุมชนเอา “ยาดำ” หรือฝิ่นมาส่งให้ แล้วในอดีตก็จะมีโรงยาที่อยู่แถบชอยโรงเลี้ยงเด็กอยู่ตรงแถวประตูน้ำให้ไปนอนเสฟกัน แต่ก็ไม่ใช่ปัญหาใหญ่หรือปัญหาของคนส่วนมาก ส่วนปัญหาใหญ่ๆ หนักๆ นี่จะไม่มี เพราะว่าในอดีตจะปกครองกันเอง เชื้อฟังกัน และทุกวันนี้ก็ยังปกครองกันเองอยู่ สมัยก่อนเด็กในชุมชนจะเคารพผู้ใหญ่มากกว่า ปัจจุบัน หากวิ่งเล่นอยู่พอด้านแถวนี้หรือเจอผู้ใหญ่ก็จะหยุดวิ่งแล้วค่อยๆ เดิน หรือหลีกเลี่ยง แต่ถ้าเป็นในปัจจุบันหากไม่ใช่ผู้ใหญ่ที่รู้จักกันเดินสวนมาก็จะไม่หยุดหรือหลบให้

ในอดีตจะยังไม่มีประธานชุมชน แต่ก็เชื้อฟังกันดี และจะมีผู้นำทางศาสนาชื่อ “อิหม่าม” ซึ่งคนในชุมชนจะให้ความเคารพ โดยคนที่เป็อิหม่ามจะเป็นคนที่มีความรู้หรือมีการศึกษาสูงหน่อย เพื่อที่จะนำพาชาวบ้านได้ ส่วนผู้นำที่ไม่เป็นทางการก็จะมี เพราะส่วนใหญ่จะให้เกียรติซึ่งกันและกันเองอยู่แล้ว

การติดต่อสื่อสารกันของคนในชุมชนในอดีต

ก็จะเป็ลักษณะปากต่อปาก หรือไม่ถ้ามีพิธีทางศาสนาจะให้การติกลงที่มัสยิด

การช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชนในปัจจุบัน

เวลาที่มีปัญหา บุคคลที่ชาวบ้านนึกถึงอันดับต้นๆ ก็คือผู้นำทางศาสนา แล้วก็คนที่สนิทสนมคุ้นเคยกันที่เป็นชาวบ้านธรรมดาๆ ด้วยกัน โดยชาวบ้านก็จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันเอง

ปัญหาของชุมชนบ้านครัวในปัจจุบัน

ก็จะมีผู้ที่ประสบปัญหาเศรษฐกิจเป็นบางบ้าน ส่วนใหญ่บ้านที่ประสบปัญหาก็จะเป็นผู้ที่มีการศึกษาน้อย แต่ก็จะมีผู้ช่วยเหลือแนะนำกันในทางที่ดี เพียงแต่ขอให้เชื้อฟังกัน ส่วนมากผู้ที่ให้ความช่วยเหลือคนที่ประสบปัญหาจะเป็นคนรุ่นผู้ใหญ่ๆ ที่อายุประมาณ 60-70 ปีขึ้นไปเอื้อเฟื้อต่อกัน ถ้าเป็นคนรวยหรือคนที่มีฐานะเขาก็จะไม่มายุ่งหรือให้ความช่วยเหลือแต่อย่างใด เจ็บไข้ได้ป่วยก็ช่วยเหลือกัน ไปเยี่ยมเยียน พาไปโรงพยาบาล ไปจนถึงช่วยออกค่ารักษาพยาบาลให้ด้วย(หากจำเป็น)

ความศรัทธาในศาสนาระหว่างคนยุคอดีตกับปัจจุบัน

ถ้าวัยหนุ่มๆ ก็จะไม่เคร่งอะไร แต่ถ้าเป็นคนรุ่นเก่าที่อายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไปก็จะเคร่งมากกว่า คนอายุน้อยๆ จะยังมีความนึกสนุกอยู่ ก็จะเที่ยวเตร่เที่ยวบาร์ไปตามเรื่อง เราก็ได้แต่ตักเตือนด้วยความหวังดี แต่เขาจะเชื่อหรือไม่เป็นอีกเรื่อง

การติดต่อสื่อสารระหว่างคนในชุมชนในปัจจุบัน

รวมกันเวลาทำพิธีทางศาสนา โดยจะมีการประกาศผ่านเสียงตามสายภายในชุมชน หรือติดต่อกันผ่านปากต่อปาก และมีการติดต่อกันในฐานะเพื่อนบ้าน ให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันเสมือนเครือญาติ

ความคิดเห็นต่อการทำผ้าไหมบ้านครัวในปัจจุบัน

บ้านที่ยังทำได้ก็อยากให้ทำกันต่อไป ส่วนถ้านาคจะหายไปตามกาลเวลาก็คงห้ามไม่ได้

การติดต่อสื่อสารกับเจ้าของกิจการที่ทำผ้าไหมในปัจจุบัน

ปัจจุบันก็ติดต่อสื่อสารกันแบบคนรู้จักกันในชุมชน แต่ไม่ได้ติดต่อกันในฐานะผู้ให้คำปรึกษาในการทำผ้าไหมแต่อย่างใด เพราะเขาก็มีความรู้ดี เนื่องจากในอดีตเคยเป็นลูกจ้างกันมาก่อน แล้วมาพัฒนามาเป็นเจ้าของกิจการในปัจจุบัน

ความเป็นอยู่ของคุณฮัจยีเราะฮีมในปัจจุบัน

อยู่กับลูกๆ มีลูกดูแล ซึ่งลูกๆมีอาชีพ ข้าราชการ, เกษตรกร, ทำงานรัฐวิสาหกิจ และทำงานบริษัทปูนซิเมนต์ไทย ส่วนภรรยาเสียชีวิตไปเมื่อ 5 ปีที่แล้ว ปัจจุบันก็ยังจำได้ว่าแข็งแรงอยู่ตามวัย แต่ก็ไม่ได้เท่าสมัยหนุ่มๆ อย่างสมัยก่อนเดินไปมัสยิดใช้เวลาเดินไปเพียง 5 นาที แต่ปัจจุบันใช้เวลาถึง 15-20 นาที โดยค่อยๆ เกาะตามทางไป ทุกวันศุกร์จะไปมัสยิดเพื่อทำพิธีละหมาดด้วยความศรัทธา และพบปะผู้คนในฐานะผู้ใหญ่ที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือและรู้จักดี ถ้าเห็นใครทำอะไรไม่ดีก็จะคอยตักเตือน แต่เรื่องที่จะเชื่อไม่เชื่อก็อีกอย่าง

6 ธันวาคม 2548

สัมภาษณ์ผู้บริโภคผ้าไหมบ้านครัว(ผู้ซื้อโดยตรง)

ชื่อ : นางมาลาทิพย์ สวรินทร์ อายุ : 40 ปี

อาชีพ : รับจ้าง (พนักงานบริษัท)

ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน : 552 ถ. เพชรบุรี แขวงถนนเพชรบุรี เขตราชเทวี กทม.

Q : รู้จักผ้าไหมบ้านครัวได้อย่างไร

A : เป็นชุมชนที่อยู่ใกล้บ้าน รู้ว่ามีการทำผ้าไหมและมีร้านจำหน่ายผ้าไหมอยู่ เคยได้รับเป็นของขวัญครั้งหนึ่งแล้วติดใจ พอมีเวลาวางก็เลยลองเดินมาดู แล้วก็เคยอ่านพบจากนิตยสาร

Q : เคยซื้อผ้าไหมบ้านครัวจากร้าน? เมื่อไหร่?

A : เคยซื้อเองครั้งแรกก็คราวนี้ ที่ร้านลุงอู๊ด

Q : คุณสมบัติของผ้าไหมบ้านครัวที่ทำให้ตัดสินใจซื้อ

A : เคยนำไปตัดชุด รู้เลยว่าผ้าไหมบ้านครัวจะมีข้อแตกต่างกับที่อื่นคือ คุณภาพดี ลายสวย สีสวย สีไม่ตก คงทน ที่ตัดสินใจซื้อคราวนี้ก็คือ ลายถูกใจ สีสวย ความหนักกำลังดีเหมาะที่จะนำไปตัดเสื้อ และสูท ฝีมือดี ราคาไม่แพง

Q : นำผ้าไหมไปใช้ประโยชน์อย่างไร

A : ที่เคยได้รับเป็นของขวัญก็เอาไปตัดชุด ส่วนคราวนี้ที่มาซื้อก็จะเอาไปเป็นของขวัญปีใหม่

Q : ติดต่อซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมบ้านครัว และมีการสื่อสารกับทางเจ้าของกิจการ, ผู้ร่วมกระบวนการผลิตอย่างไร

A : ซื้อที่ร้านลุงอู๊ด ก็ติดต่อกับลุงอู๊ดโดยตรง ถามว่าแบบนี้สีนี้ราคาเท่าไร เหมาะกับเอาไปตัดเสื้อหรือตัดสูทไหม ลุงอู๊ดก็จะแนะนำแบบนี้ก็เส้นๆ เหมาะไหมกับวัตถุดิบที่เรา ส่วนผู้ร่วมกระบวนการผลิตก็ได้มีการทักทายกันบ้าง เวลาเดินเข้าร้านไปเขาก็จะทัก สวัสดีครับ เชิญครับ ถ้าอยากดูกระบวนการผลิตก็ไปยืนดูได้ ถามได้

Q : การบริการลูกค้าของทางเจ้าของกิจการเป็นอย่างไร

A : บริการเป็นกันเอง เจ้าของกิจการไม่ถือตัว ให้คำแนะนำดี ยินดูขึ้นเลือกจนกว่าจะพอใจได้ ยังไม่ซื้อก็ไม่เป็นไร สรุปคือประทับใจ

Q : ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของชุมชนบ้านครัว รับทราบจากที่ไหน

A : รับทราบจากคนที่เขานำผ้าไหมมาให้เป็นของขวัญ และตนก็เป็นคนชุมชนใกล้เคียงอยู่แล้ว เพียงแต่ไม่เคยเดินมาดู ตอนหลังก็ลองเดินมาดู พอถึงช่วงนี้ใกล้เทศกาลปีใหม่พอดีก็เลยตัดสินใจกลับมาซื้อที่นี่เพื่อเป็นของขวัญ

1 ธันวาคม 2548

สัมภาษณ์ผู้บริโภคผ้าไหมบ้านครัว

ชื่อ : นางวราวรรณ เกษร อายุ : 37 ปี

อาชีพ : ข้าราชการ กทม. ประจำศูนย์บริการสาธารณสุข 2 ราชปรารภ

หน้าที่ : ดูแลชุมชน, เยี่ยมบ้าน

ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน : 161/70 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงสีกัน เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ

Q : รู้จักผ้าไหมบ้านครัวได้อย่างไร

A : เป็นชุมชนที่รับผิดชอบในการเยี่ยมบ้าน และอาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชนแนะนำให้รู้จัก เป็นผลิตภัณฑ์ในชุมชนที่มีชื่อเสียง ถ้าพูดถึงชุมชนบ้านครัวเหนือ คนที่รู้จักจะต้องนึกถึงผ้าไหมบ้านครัว

Q : เคยซื้อผ้าไหมบ้านครัวจากร้าน? เมื่อไหร่?

A : เคยซื้อจากร้านมาลิน เมื่อ 3 ปีที่แล้ว

Q : คุณสมบัติของผ้าไหมบ้านครัวที่ทำให้ตัดสินใจซื้อ

A : ฝีมือประณีต การทอดี สีไม่ตก

Q : นำผ้าไหมไปใช้ประโยชน์อย่างไร

A : ตัดเสื้อผ้า

Q : ติดต่อซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมบ้านครัว และมีการสื่อสารกับทางเจ้าของกิจการ, ผู้ร่วมกระบวนการผลิตอย่างไร

A : ซื้อที่ร้านมาลิน เพราะที่รู้จักกับเจ้าของกิจการแล้วเขาก็จะลดราคาให้เพราะรู้จักกับเรา ราคาก็ไม่แพงถ้าเทียบกับร้านอื่น

Q : การบริการลูกค้าของทางเจ้าของกิจการเป็นอย่างไร

A : บริการดี เอาใจใส่ลูกค้า รับประกันคุณภาพสินค้า

Q : ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของชุมชนบ้านครัว รับทราบจากที่ไหน

A : จากทางร้านที่ทอผ้าไหม และจากคนที่ทอผ้าไหม บางครั้งเขาก็จะไปออกงาน OTOP ของเขตราชเทวี หรือไม่ก็ตามงาน OTOP ทั่วไป

16 ธันวาคม 2548

สัมภาษณ์คนกลาง

ชื่อ : นางมาลีวรรณ รังควิลิต อายุ : 40 ปี

เจ้าของร้านพีแอนด์พี การ์เมนต์

ที่อยู่ : 367/1 ซอยพญานาค ข้างโรงแรมเอเชีย ถนนพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

กิจการขายผ้าไหม

ร้านพีแอนด์พี การ์เมนต์ ขายผ้าไหมและผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมอื่นๆ เช่น เสื้อผ้าสำเร็จรูป เนคไท ผ้าพันคอ ฯลฯ แต่ผ้าไหมเป็นผ้าไหมจากบ้านครัวทั้งสิ้น โดยติดต่อกับคุณวรรณ มนุทัศน์ (เจ้าของนิพนธ์-วรรณ ไหมไทยบ้านครัว) ตกลงกันรับผ้าไหมมาจำหน่าย สาเหตุที่ขายผ้าไหมจากบ้านครัวเพราะคุณภาพดี สีไม่ตก ลายและสีสวยแปลกจากผ้าไหมที่อื่นๆ บางครั้งจะไปเลือกผ้าไหมเอง แต่บางครั้งก็ใช้โทรศัพท์สั่งลายและสีตามแบบตัวอย่างที่มีอยู่ กิจการเป็นไปด้วยดีพอสมควร

28 ธันวาคม 2548

สัมภาษณ์ผู้แทนเขตราชเทวี

ชื่อ : คุณสุจิรา ธรรมะรักจิต อายุ : 32 ปี

ตำแหน่ง : เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน 2 สำนักงานเขตราชเทวี อยู่ในตำแหน่งนี้มา 1 ปี

ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน : 58/122 หมู่ 6 ถนนเอกชัย(69) แขวงบางบอน เขตบางบอน กรุงเทพฯ

หน้าที่โดยตรงต่อชุมชนบ้านครัว

- ประสานงาน ให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาแก่ชุมชน
- ดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชน

โครงการที่จะพัฒนาชุมชน

- โครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจในการบริหารแก่ผู้นำชุมชน
- โครงการด้านการรักษาความสะอาดในชุมชน โคนจะมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายรักษาฯ เข้าไปทำความสะอาด ร่วมกับคนในชุมชน หมุนเวียนไปในแต่ละชุมชน เพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนรักสะอาด ช่วยกันดูแลชุมชนของตนให้น่าอยู่
- โครงการด้านยาเสพติด โคนจะมีการจัดอบรม สัมมนา ให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของยาเสพติด เพื่อป้องกันไม่ให้ประชาชนในชุมชนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยง เนื่องจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์

รู้จักผ้าไหมของบ้านครัวหรือไม่ ทางใด

รู้จักจากทางสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ ของสำนักงานเขตราชเทวี เนื่องจากมีการสนับสนุนผ้าไหมบ้านครัว เป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ของเขต

ที่ผ่านมาหน่วยงานนี้เคยมีส่วนในการสนับสนุนการทอผ้าไหมและการจัดจำหน่ายผ้าไหมของชุมชนหรือไม่อย่างไร

มี คือมีการจัดจำหน่ายตามงานแสดงสินค้า OTOP ของสำนักงานเขตฯ และงานมหกรรม OTOP รวมทุกสำนักงานเขต

**มีโครงการส่งเสริมการทอผ้าไหม ส่งเสริมการจัดจำหน่าย หรือพัฒนาเกี่ยวกับผ้าไหมของชุมชนบ้าน
ครัวหรือไม่ อย่างไร**

ไม่มีโครงการโดยตรง แต่จะเป็นในแง่การส่งเสริม ผลักดัน ให้เป็นผลิตภัณฑ์ขึ้นชื่อของเขต
ราชเทวี

เคยมีการติดต่อกับเจ้าของกิจการที่ทอผ้าไหมบ้านครัวหรือไม่ อย่างไร

เคยไปเยี่ยมชมการทอผ้าไหมและพบเจ้าของกิจการ

วิธีการที่ใช้ติดต่อสื่อสารกับเจ้าของกิจการทอผ้า

ทางโทรศัพท์ หรือติดต่อผ่านทางกรรมการชุมชนบ้านครัวเหนือ

ทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของชุมชนบ้านครัว ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

จัดว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม ในด้านศิลปะการทอผ้าไหมจนเป็นที่รู้จักของ
ต่างชาติ จึงเห็นควรให้มีการสนับสนุน เผยแพร่ ให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางต่อไป และจะต้องส่งเสริม
สนับสนุนให้มีผู้สานต่อเพื่อสืบทอดและรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมในด้านศิลปะการทอผ้าไหมให้คง
อยู่ต่อไป

รูปภาพ
กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย และชุมชนบ้านครัว

คุณสัมฤทธิ์ สีจันทร์บุตร
ประธานชุมชนบ้านครัวเหนือ

คุณสมใจ เนืองเนียม
กรรมการชุมชน

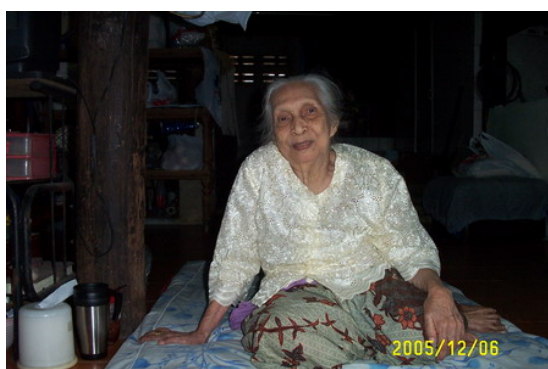
คุณวรรณิ มนุทัศน์
เจ้าของกิจการ วรรณิ-นิพนธ์ ไหมไทยบ้านครัว

คุณมนัสนันท์ เบญจรงค์จินดา
เจ้าของกิจการ อู๊ด บ้านครัวไหมไทย

นาวาอากาศเอก(พิเศษ) วิญญู มานะเกษม
เจ้าของกิจการในอดีต

คุณขามี่ระ จิตหยาดสุวรรณ
เจ้าของกิจการในอดีต

คุณมานะ ภิรมย์รัก

หัวหน้าควบคุมคนงานและซ่อมไหม ร้านฮู้ด บ้านครัวไหมไทย

คุณสุกัญญา กรวัธนียนง

คนทอผ้า ร้านฮู้ด บ้านครัวไหมไทย

คุณชาติ เลี่ยมละออ

อดีตคนฟอกและซ่อมไหม สมัยจิม ทอมป์สัน

คุณศิริวรรณ มานะเกษม
ผู้อาวุโส และผู้รู้เห็นเหตุการณ์ในอดีต

คุณฮักยีเราะฮิม บินซาป็น
ผู้อาวุโส และผู้รู้เห็นเหตุการณ์ในอดีต

นางวาริวรรณ เกษร
ผู้บริโภคร

คุณสุจิรา ชัมมะรักจิต
เจ้าหน้าที่เขตราษฎร์

บ้านโบราณตั้งแต่ก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ภายในชุมชนบ้านครึ่งเหนือในปัจจุบัน

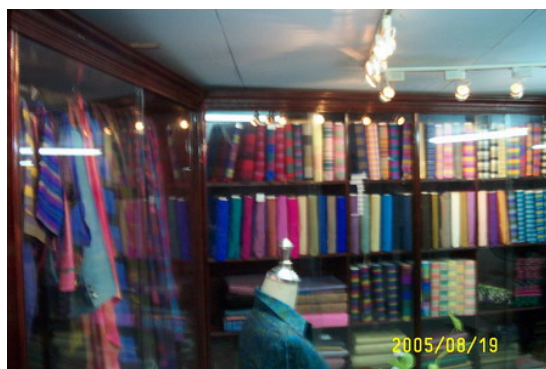
ทางเดินริมคลองแสนแสบและสภาพบ้านที่ถูกแบ่งเป็นห้องเช่า

บ้านจิม ทอมป์สัน ที่อยู่อีกฝั่งคลองแสนแสบ ปัจจุบันกลายเป็นพิพิธภัณฑ์

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ขณะเสด็จพระราชดำเนิน ณ ร้านจิม ทอมป์สัน สุรวงศ์

บรรยากาศภายในร้านอู๊ด บ้านครัวใหม่ไทย

โรงเรียนบ้านครัววิทยา ซึ่งอยู่ในบริเวณเดียวกับที่ตั้งมัสยิดใหญ่

ร้านบ้านครัวพญาอินทรี หน่วยกู้ภัยภายในชุมชนบ้านครัวเหนือ